

ETNISKE MINORITETSUNG I DANMARK

EN UNDERSØGELSE AF ÅRGANG 1995

17:08

ANIKA LIVERSAGE
CHRISTIANE PRÆSTGAARD CHRISTENSEN

17:08

ETNISKE MINORITETSUNGE I DANMARK

EN UNDERSØGELSE AF ÅRGANG 1995

ANIKA LIVERSAGE
CHRISTIANE PRÆSTGAARD CHRISTENSEN

KØBENHAVN 2017
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

ETNISKE MINORITETSUNGNE I DANMARK. EN UNDERSØGELSE AF ÅRGANG 1995.

Afdelingsleder: Mette Deding

Afdelingen for Udsatte børn, dagtilbud og skole

ISSN: 1396-1810

e-ISBN: 978-87-7119-431-9

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Colourbox

© 2017 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

INDHOLD

	FORORD	7
	SAMMENFATNING	9
1	INDLEDNING, DATA OG METODE	25
	Rapportens formål	25
	Etniske minoriteter i Danmark – historisk set	26
	Baggrund – undersøgelse af årgang 1995	27
	Svarprocenter og bortfald	30
	Andre datakilder	32
	Denne undersøgelses respondenter	33
	Den statistiske analyse	34
	Sammenfatning – data og metode	36
2	FAMILIESTRUKTUR OG FAMILIERESSOURCER	37
	Indledning	37

	Hjemmemiljø – hvem de unge bor sammen med	37
	Andre familierelationer	43
	Økonomien	45
	Kvalitet af boliger og boligområder	51
	De unges egen økonomi	53
	Sammenfatning	56
3	FAMILIERELATIONER OG HVERDAG I HJEMMET	57
	Indledning	57
	Sprog og samtaleemner i hjemmet	57
	Husarbejde og kønsarbejdsdeling	61
	Relationerne i de unges familier	64
	Sammenfatning	77
4	UDDANNELSE	81
	Indledning	81
	Etniske minoriteter og uddannelse	81
	Uddannelsesmønstre	84
	I gang med en ungdomsuddannelse	85
	Forældres forventninger til unges uddannelse	88
	Sammenfatning	92
5	FYSISK OG PSYKISK HELBRED OG TRIVSEL	95
	Indledning	95
	Generelt helbred	96
	Psykisk trivsel – selvværd og ensomhed	97
	Sammenfatning	106
6	VENNER, FRITIDSLIV OG MEDBORGERSKAB	107
	Indledning	107
	Bøger og andet medieforbrug	108

	Fysisk aktivitet	110
	Religiøse aktiviteter	111
	Hvem de unge er venner med?	112
	Socialt samvær med vennerne	115
	Venskaber	119
	De unges engagement i politik og civilsamfund	121
	Tilknytning til Danmark og til andre steder	124
	Oplevelser af diskrimination	125
	Sammenfatning	127
7	STIMULANSER, RISIKOADFÆRD OG KRIMINALLITET	129
	Indledning	129
	De første erfaringer med alkohol	130
	Erfaringer med fuldskab	132
	Cigaretforbrug	134
	Erfaringer med hash og stoffer	135
	Risikoadfærd og kriminalitet	138
	Sammenfatning	141
8	SEKSUALITET OG FORVENTNINGER TIL DET FREMTIDIGE LIV	143
	Indledning	143
	Forældres forventninger til flytning hjemmefra	144
	Unge tanker om fremtiden	145
	Seksualitet og forventninger til familielivet	150
	Sammenfatning	159
	BILAG	163
	Bilag 1 Bortfaldsanalyse	163
	Bilag 2 Figurer	172
	Bilag 3 Indeks	178
	Bilag 4 Skaleret husstandsindkomst og fattigdom	180

LITTERATUR	181
SFI-RAPPORTER SIDEN 2016	193

FORORD

Denne rapport giver ny viden om etniske minoritetsunges levevilkår, trivsel og forventninger til fremtiden set i forhold til situationen blandt unge fra den danske majoritet. Rapporten bygger på en spørgeskemaundersøgelse, gennemført blandt knap 900 unge 18-årige med etnisk minoritetsbaggrund. Vi sammenligner disse unges situation med situationen blandt majoritetsdanske unge på 18 år. Vi gør dette ved at inddrage data fra 6. runde af SFI's børneforløbsundersøgelse på 1995-årgangen, BFU, der rummer data om over 4.000 unge, der blev født af mødre med dansk statsborgerskab i 1995. Rapporten trækker endvidere på eksisterende national og international viden om unges forhold.

Rapporten er læst og kommenteret af Bolette Moldenhawer, lektor på Københavns Universitet, der takkes for konstruktive kommentarer. Rapporten er udarbejdet af seniorforsker Anika Liversage og videnskabelig assistent Christiane Præstgaard Christensen. Dataindsamlingen blandt de etniske minoritetsunge er finansieret af satspuljemidler, og udarbejdelsen af rapporten er finansieret af SFI

København, marts 2017

AGI CSONKA

SAMMENFATNING

INDLEDNING

Denne rapport tegner et bredt billede af 18-årige etniske minoritetsunges liv i Danmark i dag sammenlignet med jævnaldrende fra den danske majoritet. Rapporten bygger primært på spørgeskemadata, og den kommer rundt om en lang række emner – fra hvor meget de unge stoler på deres forældre, til om de synes godt om deres krop eller ej, og fra hvor ofte de unge læser bøger for sjov, over oplevelser af diskrimination, til hvor mange børn de unge regner med selv engang at få.

Rapporten er dermed fuld af tabeller og figurer. Den kan læses fra ende til anden, men det er naturligvis også muligt at gå til kapitler, der handler om emner, man har særlig interesse for. Rapporten igennem forholder vi de indsamlede data til eksisterende viden inden for de meget forskellige temaer, der belyses.

OM DATA OG BORTFALD

Undersøgelsen er baseret på en repræsentativ stikprøve blandt etniske minoritetsunge. De unge, der har leveret undersøgelsens knap 900 spørgeskemabesvarelser, har baggrund i 118 forskellige lande. På linje med sammensætningen i den danske ungebefolkning som helhed har 15 pct. af disse unge baggrund i vestlige lande, mens 85 pct. har ikke-vestlig baggrund. Som data indgår også spørgeskemasvar fra de unges forældre

(overvejende mødre). Endelig inddrager rapporten også registerdata for at få en bredere viden om de unge, der indgår i undersøgelsen. Data fra de etniske minoritetsunge sammenlignes med tilsvarende data fra over 4.000 majoritetsdanske unge, også født i 1995.

En væsentlig forskel imellem data vedr. etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge er, at svarprocenten blandt de majoritetsdanske unge (72 pct.) er væsentligt højere end blandt de etniske minoritetsunge (43 pct.). Det høje bortfald¹ i den sidstnævnte gruppe er på linje med tidligere erfaringer fra indsamling af surveydata blandt etniske minoriteter i ind- og udland, og kan naturligvis have betydning for kvaliteten af rapportens data. Rapporten bygger også i begrænset omfang på besvarelser fra de unges forældre. Her er bortfaldet endnu større, da der foreligger svar fra 22 pct. af de etniske minoritetsunges forældre, mens der er svar fra 68 pct. af de majoritetsdanske unges forældre. Et stort bortfald er ikke i sig selv problematisk, hvis det er usystematisk. Med usystematisk menes, at personer, der ikke har besvaret spørgeskemaet, ikke adskiller sig væsentligt på en række relevante karakteristika fra de personer, der har besvaret spørgeskemaet. En registeranalyse af bortfaldet blandt unge i denne undersøgelse viser, at unge fra de mere velbedlede familier og unge med en højere grad af uddannelsesmæssig succes er overrepræsenterede i vores data, mens mere ressourcetsvage grupper er underrepræsenterede. Derfor vil det billede, som tegnes i denne rapport, være lidt mere positivt end den faktiske situation. Det er vigtigt at huske i læsningen af rapporten. Analysen viser dog også, at det er de samme typer af skævheder i bortfald, som vi finder blandt etniske minoriteter og majoritetsdanskere, hvilket er vigtigt for rapportens sammenligninger af de to grupper. Samtidig er der dog en tendens til, at skævhederne er større for etniske minoriteter end for majoritetsdanskere for de socioøkonomiske variable.

Når man sammenligner de unge i stikprøven, som har svaret, med dem, som ikke har svaret, kan det naturligvis kun gøres på de data, som er i registrene (data om fx deres opnåede uddannelse eller om familiens økonomiske situation, da de var 18 år). Omvendt kan man ikke se, om der er systematiske forskelle imellem fx graden af ensomhed, religiøsitet eller samfundsengagement hos de unge, der hhv. har svaret og ikke

---

1. Bortfaldet består af de personer, der er udtrukket til at deltage i undersøgelsen, men som ikke deltager, fx fordi interviewereren ikke kunne komme i kontakt med dem, eller fordi de ikke ønskede at deltage.

har svaret på spørgeskemaet, da oplysninger om sådanne forhold ikke findes i registrene.

OM SAMMENLIGNING IMELLEM GRUPPER

Rapportens sammenligning imellem etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge kan siges at indebære en risiko for, at man er med til at forstærke skel imellem forskellige typer af unge, fremfor blot at se på dem alle som det, de også er – nemlig en del af Danmarks ungdom. Samtidig er en sammenligning mellem forskellige grupper dog vigtig, hvis vi skal have viden om, hvordan livsvilkårene er i forskellige dele af den danske befolkning.

Rapporten sammenligner endvidere ikke kun imellem majoritets- og minoritetsunge. Den ser også på forskelle mellem de to køn. Som kapitlerne vil vise, er der i mange tilfælde større forskelle imellem piger og drenge, uanset baggrund, end imellem unge med hhv. etnisk minoritetsbaggrund og majoritetsdansk baggrund. Når de to opdelinger på køn og etnisk baggrund anvendes samtidig, giver det endvidere ny viden om samspillet imellem køn og etnisk baggrund i ungebefolkningen i dag.

I rapporten har vi prioriteret at komme rundt om stort set alle spørgeskemaets mangeartede emner, for at data i så vidt omfang som muligt bliver tilgængelige for offentligheden. På grund af denne bredde, er dybden af de enkelte analyser begrænset, og rapporten går heller ikke på tværs af forskellige emner.

Overordnet set kan vi sige, at de etniske minoritetsunge ofte har færre ressourcer, oftere bor i større familier, og oftere har et liv, hvor der er mere markant forskel imellem de to køn, sammenlignet med situationen blandt de majoritetsdanske unge.

OPVÆKSTVILKÅR – OFTE EN TRÆNGT ØKONOMI

En tydelig forskel imellem unge med hhv. majoritets- og minoritetsbaggrund er, at de etniske minoritetsunge bor i familier med færre penge. Analyser på registerdata for de unge, der har besvaret spørgeskemaet, viser, at den årlige husstandsindkomst hos de etniske minoritetsunges familier er på knap 160.000 kr. – godt 100.000 kr. mindre end indtægten i de majoritetsdanske unges husstande.

I forlængelse heraf kan vi konstatere, at der også er klart flere af de etniske minoritetsunge, der lever under den fattigdomsgrænse, som OECD anvender: Godt hver femte af de etniske minoritetsunges hus-

stande lå i 2013 under denne grænse. Det samme gjorde sig gældende for knap hver tiende af de majoritetsdanske unges husstande. Når bortfaldsanalyser viser, at unge fra familier med lavere indkomster i ringere grad end familier med højere indkomster har besvaret spørgeskemaet, er det således en indikation på, at den materielle situation for de etniske minoritetsunge er endnu dårligere, end det fremgår af rapporten.

At der kan være økonomiske udfordringer i nogle etniske minoritetsfamilier vidner også svarene fra de unges forældre om. Sammenlignet med de majoritetsdanske forældre er der langt flere af de etniske minoritetsunges forældre, der har undladt at købe dagligvarer, tøj eller fodtøj til familien, fordi pengene har været små. Omkring hver tiende af de etniske minoritetsforældre fortæller endda, at de har manglet penge i en sådan grad, at de har undladt at købe medicin eller betale husleje. En tilsvarende situation har 1-2 pct. af de majoritetsdanske forældre været i. Tager vi bortfaldsanalysen – som jo viser, at økonomisk dårligt stillede familier i højere grad end andre har undladt deltage – i betragtning, må vi formode, at det økonomisk står endnu værre til i de etniske minoritetsunges familier.

I forhold til de etniske minoritetsunges egen økonomi viser data, at færre har egen indtægt fra lønarbejde, eller fra lærlinge- eller elevløn, sammenlignet med de majoritetsdanske unge. Alligevel er der kun små forskelle imellem de to grupper af unge, når det kommer til, hvor ofte unge har måttet sige nej til at være sammen med venner på grund af økonomiske problemer. En mulig forklaring kan være, at forældre med små midler ofte går langt for at beskytte deres børn imod at opleve afsavn (Benjaminsen, Enemark & Birkelund, 2016). En anden forklaring kan være, at etniske minoritetsunge færdes i kredse, hvor mange er i en tilsvarende økonomisk situation, og at forbruget er indstillet efter dette.

En forskel imellem de to grupper af unge, der i høj grad handler om økonomiske forhold, er, at flere etniske minoritetsunge end majoritetsunge bor i boliger, hvor der er problemer med fx kulde, fugt eller luftforurening.

DE UNGE OG FAMILIERNE – FORSKELLIGE RELATIONER

Når de er 18 år gamle, bor de fleste unge fra begge grupper stadig hjemme hos en eller begge af deres forældre. Sammenlignet med de majoritetsdanske unge er der dog flere af de etniske minoritetsunge, der ikke bor hos forældrene, men i stedet fx hos anden familie. Samtidig er det

færre af disse unge, som bor enten hos en enlig far, eller hos en mor, der er flyttet sammen med en ny mand, hvilket er udtryk for, at familielivet efter en skilsmisse organiseres anderledes end blandt fraskilte forældre med majoritetsdansk baggrund.

En anden forskel imellem de to grupper af unge er, at færre unge med etnisk minoritetsbaggrund har kontakt med deres fædre: Hvor 7 pct. af de majoritetsdanske unge angiver, at deres far enten er død eller ukendt, gælder det samme for 17 pct. – altså næsten hver femte – af de etniske minoritetsunge.

Ser vi på relationerne imellem de unge og deres bedsteforældre, er der markant forskel: Godt en tredjedel af de etniske minoritetsunge ser aldrig deres bedsteforældre – det samme er tilfældet for 8 pct. af de majoritetsdanske unge.

Til gengæld bor de etniske minoritetsunge hyppigere end majoritetsunge sammen med andre – det kan dreje sig om andre familiemedlemmer eller venner og kan tænkes til dels at udspringe af den ofte anstrengte økonomi, hvor deling af en bolig kan nedbringe udgifterne.

Og så har etniske minoritetsunge flere søskende. Hvor 41 pct. af de majoritetsdanske unge er eneste barn i hjemmet, gælder det samme for hver fjerde af de etniske minoritetsunge. Ligeledes bor hver femte af disse 18-årige sammen med mindst tre søskende – det samme gør sig gældende for 4 pct. af de majoritetsdanske unge.

Data fra denne undersøgelse viser endvidere, at når de etniske minoritetsunge taler med deres søskende, foregår det oftest på dansk, uanset om de interviewede unge er indvandrere eller efterkommere. Til gengæld taler mange af de etniske minoritetsunge primært et andet sprog end dansk med deres forældre. At de unge bruger forældrenes modersmål, når de taler med dem, kan skyldes, at forældrene er dårlige til dansk, men det kan også hænge sammen med familiers ønsker om, at børn skal vokse op med kompetencer i flere sprog – noget, der fx kan være en forudsætning for, at børn kan kommunikere med deres bedsteforældre.

RELATIONERNE I FAMILIERNE

Ifølge stort set alle de unges besvarelser er forældrene – også på dette tidspunkt i livet, hvor de formelt er voksne – meget vigtige for dem. Blandt de etniske minoritetsunge tillægges mødre større betydning end fædre, mens denne forskel imellem forældrenes betydning ikke ses hos de majoritetsdanske unge.

Når det kommer til relationen imellem forældre og børn, synes afstanden imellem de to generationer at være lidt større i de etniske minoritetsunges familier – måske ikke overraskende, da forældre og børn ofte er vokset op i forskellige dele af verden. Således har de etniske minoritetsunge lidt sværere ved at tale med deres forældre, og forældrene synes også at have mindre indsigt i, hvad de unge går og laver: 27 pct. af de etniske minoritetsdrengene (mod 19 pct. af de majoritetsdanske drenge) angiver, at deres forældre sjældent er informerede om deres liv. Sammenlignet med de majoritetsdanske familier spiser man heller ikke så tit aftensmad sammen eller taler sammen om forskellige emner.

De unge har også svaret på spørgsmål om oplevelsen af kontrol fra forældrenes side. Her angiver de etniske minoritetsunge, at de lidt oftere end de majoritetsdanske unge føler sig kontrolleret af deres forældre – en kontrol, som (i begge grupper) hyppigst udøves af mødre over for sønner. Den begrænsede forskel imellem de to grupper af unge i forhold til oplevelser af forældrekontrol ser ud til at udspringe af, at de etniske minoritetsunges egen fortolkning af ”kontrol” adskiller sig fra den fortolkning, der hyppigt anvendes i andre danske undersøgelser. Dette emne uddybes i kapitel 4 om uddannelse.

Der er kun begrænset forskel på, hvor ofte de to grupper af unge har konflikter med deres forældre. I begge grupper ses de fleste konflikter imellem pigerne og deres mødre, mens det sjældnere er fædrene, man toppes med.

Kun få unge angiver, at deres forældre har straffet dem korporligt. Uanset at sådan afstraffelse er ulovlig i Danmark, er det dog 5 pct. af de majoritetsdanske unge og 8-9 pct. af de etniske minoritetsunge, der angiver at have oplevet det.

De unge er også blevet spurgt om deres forhold til deres søskende. Her taler de etniske minoritetsunge bedre med deres søskende, end majoritetsdanske unge gør. Det kan hænge sammen med, at man i større søskendeflokke har flere relationer at vælge imellem, og også, at man i højere grad har søskende, man bor sammen. Måske kan det – blandt andet sproglige – fællesskab, man har med sine søskende (hvor man kan opleve at se verden fra et andet perspektiv end både ens forældre og ens majoritetsdanske jævnaldrende) også være med til at opbygge den tættere relation imellem søskende med etniske minoritetsbaggrund.

Hvad angår livet i familierne, har vi endelig undersøgt, hvem der laver det huslige arbejde. De unges svar viser, at pigerne i begge grupper

laver mere husarbejde end drengene, men data viser også, at kønsforskellene er mere udprægede imellem piger og drenge med etnisk minoritetsbaggrund. Blandt de hjemmeboende er det således 22 pct. af drengene i begge grupper, der laver husarbejde hver dag. Det samme gælder 26 pct. af de majoritetsdanske piger og 37 pct. af de etniske minoritetspiger.

UDDANNELSE – PÅ VEJ IND I VOKSENLIVET

Igennem de seneste årtier har etniske minoritetsunge gjort store fremskridt i det danske uddannelsessystem, men de klarer sig dog forsat ikke lige så godt her som unge fra majoriteten. Dette mønster genfindes blandt de unge, der indgår i denne undersøgelse. Ser man fx på, hvor mange unge der efter grundskolen er startet på en ungdomsuddannelse, drejer det sig om 88-90 pct. af de etniske minoritetsunge og 95 pct. af de majoritetsdanske unge, der har besvaret spørgeskemaet. Andelen, der er på vej videre i uddannelse, er dog lavere i stikprøven som helhed: Her er det 84-87 pct. af de etniske minoritetsunge og 92-94 pct. af de majoritetsdanske unge, der er i gang med en ungdomsuddannelse. Således kan man konstatere, at langt størstedelen af alle de unge er på vej videre i uddannelsessystemet efter grundskolen, uanset om man ser på grupperne (inden bortfald), eller kun ser på de unge, der har besvaret spørgeskemaet.

Spørger man de unges forældre, forventer de sig meget af deres børn – men etniske minoritetsforældre har klart de højeste uddannelsesmæssige forventninger. Hvor 28 pct. af de majoritetsdanske forældre regner med, at deres børn kommer til at afslutte en længerevarende videregående uddannelse, er det 44 pct. af de etniske minoritetsforældre, der angiver dette svar. Tilsvarende er der færre af de etniske minoritetsforældre, der forventer, at de unge fx afslutter en erhvervsuddannelse eller en mellemlang videregående uddannelse.

Der er som nævnt et meget stort bortfald blandt de etniske minoritetsunges forældre i denne undersøgelse. At etniske minoritetsforældre generelt er ganske ambitiøse på deres børns vegne, ses dog også i andre undersøgelser. De høje forventninger er ofte en positiv faktor, som kan motivere unge til at uddanne sig. Det kan dog også skabe problemer, hvis den unge reelt ikke er i stand til at nå det høje uddannelsesmæssige niveau, som forældrene forventer af dem. Det store fokus på universitetsuddannelser, fremfor andre former for uddannelser, kan forklares med den høje status, universitetsuddannelser har globalt, med for-

ventninger til, at en universitetsuddannelse vil give både status og en god indtægt, og med et mere begrænset kendskab til de mange andre uddannelsesmæssige muligheder, som findes i Danmark.

HELBRED OG TRIVSEL

De unge har svaret på en lang række spørgsmål om deres helbred og trivsel. Data viser, at der gennemgående er store kønsforskelle i de to grupper af unge, hvor pigerne generelt trives dårligere end drengene.

Ser vi på forskelle og ligheder imellem etniske minoritetsunge og den danske majoritet, er der mange områder, hvor besvarelsene fra de to grupper (inklusive betragtelige kønsforskelle) ligner hinanden. Det handler fx om, hvor godt de unge synes, at deres helbred er, og om, hvor mange der har haft tegn på depression.

På en del områder angiver de etniske minoritetspiger at trives bedre end de majoritetsdanske piger. De etniske minoritetspiger angiver således at have et bedre selvværd, og færre af disse piger oplever at have spiseforstyrrelser, sammenlignet med de majoritetsdanske piger. Når det kommer til at være bevidst selvskadende, ses tilsvarende mønster: 18 pct. af de etniske minoritetspiger har skadet, eller har overvejet at skade sig selv, hvilket er signifikant mindre end de majoritetsdanske piger, hvor det gælder for mere end hver fjerde (26 pct.). Det omvendte mønster gør sig gældende, når det handler om at føle sig ensom eller udenfor. Her har de etniske minoriteter – og især pigerne – dårligere oplevelser med sig end de majoritetsdanske unge. Vi er ikke i stand til at vurdere, på hvilken måde dette eventuelt er påvirket af de tidligere nævnte skævheder i bortfaldet.

Med hensyn til om man har haft kontakt med det professionelle behandlingssystem i forbindelse med forskellige former for helbreds- og trivselsmæssige problemer, er der store forskelle imellem de to grupper af unge: Her ser vi, at det er langt mere almindeligt for de majoritetsdanske unge (især for pigerne) at gå til psykolog.

FRITIDSVANER

De unge har også svaret på en lang række spørgsmål om deres fritidsliv og omgangskreds. På nogle områder angiver unge fra de to grupper, at de har omtrent de samme fritidsvaner. Det handler fx om, hvor ofte de går på museum (ikke så tit) og i biografen (meget oftere).

På en del områder har de etniske minoritetsunge noget, der kan betegnes som mere hensigtsmæssige vaner end de majoritetsdanske unge. De etniske minoritetsunge læser fx hyppigere for deres egen fornøjelses skyld – og dette uanset, at de kommer fra hjem, hvor der er klart færre bøger på hylderne. Vi kan ikke sige, i hvilke grad dette resultat eventuelt havde set anderledes ud, hvis bortfaldet i undersøgelsen havde været mindre, men kan konstatere, at også andre spørgeskemaundersøgelser (som fx PISA-undersøgelsen) finder, at etniske minoritetsunge oftere angiver at læse bøger og andre trykte tekster for deres fornøjelses skyld, sammenlignet med majoritetsdanske unge. I forhold til motion dyrker de etniske minoritetsdrenge mere motion i klubber end de majoritetsdanske drenge – en forskel, der dog ikke genfindes mellem de to grupper af piger.

ALKOHOL OG ANDRE STIMULANSER

I forhold til alkohol har de etniske minoritetsunge en sundere adfærd end de majoritetsdanske unge: Hvor stort set alle majoritetsdanske unge har smagt alkohol som 18-årige, er der 27 pct. af drengene, og 37 pct. af pigerne fra de etniske minoriteter, der ikke har drukket alkohol overhovedet. Blandt de unge, der har smagt alkohol, er der yderligere 10 pct. af de etniske minoritetsdrenge, og 21 pct. af de etniske minoritetspiger, der aldrig har været fulde. Blandt de majoritetsdanske unge er det 4 pct., der aldrig har oplevet fuldskab.

Denne store forskel kan blandt andet tilskrives, at forbruget af alkohol er lavere i de dele af verden, de etniske minoritetsunges familier kommer fra. For nogle kan et lavt forbrug også have religiøse årsager, da rettroende muslimer ikke må drikke alkohol. En anden årsag til forskellene er, at danske unge – selv i lyset af et gennemsnitligt faldende alkoholindtag blandt unge – har et ganske højt alkoholforbrug.

De etniske minoritetsunge har også i langt mindre omfang erfaringer med ulovlige rushmidler, som fx hash, end de majoritetsdanske unge. Færre ryger også cigaretter, men forskellen imellem rygevanerne hos de to grupper af unge er mindre udtalte end forskellene i forbrug af hash og alkohol.

KRIMINALITET

Med hensyn til kriminalitet angiver de etniske minoritetsunge, der har svaret på spørgeskemaet, at de i lidt mindre grad end de majoritetsdanske

unge har venner, der er blevet taget af politiet for noget kriminelt, såsom tyveri, vold eller hærværk. De angiver også i mindre grad, end de majoritetsdanske unge, at de enten har været udsat for noget kriminelt, eller selv har begået noget kriminelt. Dette resultat kan hænge sammen med det store bortfald blandt de etniske minoritetsunge, og tyde på, at der er en skævhed i dette bortfald. For når man sammenligner denne undersøgelses spørgeskemabesvarelser med statistik over domfældelser i Danmark – hvor fx efterkommere optræder hyppigere end majoritetsdanske – forekommer den lavere rapportering om kriminel adfærd blandt de etniske minoriteter påfaldende.

Det er dog samtidig vigtigt at påpege, at de besvarelser, hvor der er størst forskel imellem etniske minoritetsunge og danske unge, handler om forseelser, som man må formode hyppigt ikke opdages af politiet. Det gælder de unges egen rapportering af, om de fx har kørt meget for stærkt eller risikabelt i et motorkøretøj, eller kørt bil, mens de var påvirkede af alkohol eller stoffer. Når majoritetsdanske unge hyppigt bor i mere ressourcestærke familier – som man må formode oftere har bil, som de unge kan låne – og når majoritetsdanske unge drikker mere alkohol end de etniske minoritetsunge, bliver disse forskelle i kriminel adfærd mere forståelige.

VENNER

Ser man på, hvem de unge er venner med, er der tydelige forskelle imellem de to grupper af unge. En af forskellene vedrører, hvorvidt de unges venner har etnisk minoritetsbaggrund eller majoritetsdansk baggrund. Ser man på venskaber imellem majoritets- og minoritetsunge, er det 11-13 pct. af de etniske minoritetsunge, der angiver, at de *ingen* majoritetsdanske venner har. Langt flere – ca. 60 pct. – af de majoritetsdanske unge angiver, at de ikke har venner med etnisk minoritetsbaggrund. Når så relativt høje andele af de 18-årige (godt hver 10. blandt de etniske minoritetsunge og over halvdelen af de majoritetsdanske unge) ikke har venner udenfor deres ”egen gruppe”, kan det også hænge sammen med, i hvilke boligområder – med tilhørende skoler – de unge er vokset op.

Med hensyn til køn er det mest almindelige, at man har venner af begge køn, men flest venner af samme køn som en selv. Blandt de etniske minoriteter er det dog 16 pct. af drengene, og 24 pct. af pigerne, der angiver, at de ikke har nogen venner af det modsatte køn. Blandt de majoritetsdanske unge er det tilsvarende tal 10 pct. for begge køn. Sam-

menlignet med de majoritetsdanske unge angiver de etniske minoritetsunge endvidere, at de har sværere ved at tale med deres venner af det modsatte køn. Alt i alt kan man altså tale om en højere grad af køns-segregering i de etniske minoriteters netværk af venner.

I forhold til hvor de unge fx fester henne, fremgår det af undersøgelsen, at de etniske minoritetsunge klart sjældnere end majoritetsdanske unge går på diskotek eller på værtshus. Med hensyn til at gå til fester på uddannelsesinstitutioner er forskellene langt mindre. Dog ses her, at hvor de to køn blandt majoritetsdanskerne kommer til sådanne fester omtrent lige tit, er der en kønsforskel blandt de etniske minoritetsunge, idet pigerne sjældnere er til uddannelsesinstitutionernes fester. De etniske minoritetsunge holder også sjældnere private fester eller hjemlige hyggeaftener, men forskellene imellem de to grupper er her mindre. Når etniske minoritetsunge i mindre grad holder fx private hyggeaftener, kan en del af forklaringen være, at de etniske minoritetsfamilier dels har færre penge og mindre boliger, dels har flere hjemmeboende børn. Dermed kan det nok for nogle etniske minoritetsunge være ganske vanskeligt at afholde sociale arrangementer i hjemmet. Det kan også have baggrund i andre traditioner for socialt samvær.

RELIGION

En markant forskel imellem de to grupper af unge findes i, hvor ofte de deltager i religiøse aktiviteter – det gør de etniske minoritetsunge oftere. Hvor 3 pct. af de majoritetsdanske unge kommer i en religiøs forsamling mindst en gang om ugen, gælder det samme for næsten hver femte – 18 pct. – af de etniske minoritetsunge. Samtidig er det klart hovedparten af unge fra begge grupper, der ikke ofte deltager i religiøse aktiviteter.

I forhold til fremtidigt valg af ægtefælle spiller religion også en større betydning for de etniske minoritetsunge. Dette er især tilfældet for pigerne, hvor 38 pct. angiver, at de er helt enige i, at en fremtidig ægtefælle skal have samme religion som dem selv. En noget mindre andel (21 pct.) af de etniske minoritetsdrengene giver det samme svar. Denne kønsforskel kan knyttes til, at det i mindre grad accepteres, at muslimske kvinder gifter sig med ikke-muslimske mænd, end at muslimske mænd gifter sig med ikke-muslimske kvinder. Det skal dog også bemærkes, at omkring en tredjedel af såvel majoritetsdanske som etniske minoritetspiger er uenige eller helt uenige i, at en fremtidig ægtefælle skal have samme religion som dem selv.

SEKSUEL DEBUT

I undersøgelsen har de unge svaret på en lang række spørgsmål om deres seksuelle erfaringer. På dette område er majoritetsdansk kultur kendetegnet ved en meget høj grad af accept af sex uden for ægteskab. Således har majoritetsdanske kvinder hyppigt seksuel debut som 16-årige, men bliver først (i gennemsnit) gift, når de er 32 år gamle og har fået deres første barn.

I tråd med dette angiver 80 pct. af de 18-årige majoritetsdanske piger, og 75 pct. af drengene, da også, at de har haft samleje. Pigerne er altså lidt mere erfarne end drengene. Blandt de etniske minoriteter har langt færre haft deres seksuelle debut i 18-års-alderen – denne debut har 52 pct. af drengene og 30 pct. af pigerne haft, og her er drengene altså mere erfarne end pigerne. Ser vi udelukkende på de ikke-vestlige unge, ændres billedet yderligere: Her er det 49 pct. af drengene og 23 pct. af pigerne, der angiver, at de som 18-årige har haft deres seksuelle debut. Sammenligningen viser dermed dels, at de etniske minoriteter har en senere seksuel debut, og dels, at hvor de majoritetsdanske piger er tidligst ude, er det blandt de etniske minoriteter drengene, der først får deres debut. Det observerede mønster kan i høj grad tilskrives, at man i mange etniske minoritetsmiljøer har mere restriktive normer om især kvinders førægteskabelige seksuelle erfaringer, end man har i majoritetsdanske miljøer.

Også i forhold til kærester er større andele af de 18-årige majoritetsdanske unge i et forhold, sammenlignet med de etniske minoritetsunge, og også på dette område er der en langt større forskel imellem de to grupper af piger end imellem de to grupper af drenge.

FORVENTNINGER TIL FREMTIDIGT FAMILIE- OG ARBEJDSLIV

I forhold til, hvad de unge forventer sig af deres fremtidige familieliv, viser besvarelsene, at hovedparten af alle de unge regner med at blive gift og få børn – og leve med den samme partner livet igennem. Det kan dermed beskrives som en traditionel forventning til familielivet, som dog for mange af de unge nok vil vise sig ikke at komme til at holde stik.

Sammenligner man de to grupper af unge, tror de etniske minoritetsunge i højere grad end de majoritetsdanske unge på et enkelt ægteskab, der varer livet ud, og gruppen med de største forventninger til at blive gift er de etniske minoritetsdrenge. Treoghalvfems pct. fra denne gruppe forventer et ægteskab – et højere niveau end hos de etniske mi-

noritetspiger (88 pct.) og de majoritetsdanske piger og drenge (81 og 80 pct.).

Med hensyn til antallet af børn, de forventer at få, er der klar forskel imellem de to grupper af unge: Hvor godt 60 pct. af de majoritetsdanske unge ønsker sig to børn, angiver de etniske minoritetsunge ofte, at de ønsker flere børn end to. Disse forskelle i ønsker til deres egen familiemæssige fremtid afspejler dermed den forskel i antal af søskende, der er i de to grupper af unges nuværende familier.

Ud over at have et ønske om flere børn, ønsker de etniske minoritetsunge også i højere grad end de majoritetsdanske unge at bo tæt på forældre og søskende, når de en dag er voksne. Endvidere er der klart flere etniske minoritetsunge end majoritetsdanske unge, der mener, at et arbejde i høj grad vil give livet mening, når de er blevet voksne. Fx angiver 49 pct. af de etniske minoritetspiger, at de er enige eller helt enige i, at arbejdet vil være det, der giver livet mening som voksen. De samme svar giver 26 pct. af de majoritetsdanske piger. Hos drengene er forskellen en smule mindre.

POLITISK ENGAGEMENT

Når man fylder 18 år, bliver man personligt myndig og får også stemmeret til valg og folkeafstemninger i Danmark. I den forbindelse er de unge blevet spurgt om deres politiske engagement. På spørgsmålet om, hvorvidt de interesserer sig for politik, ligger engagementet hos de to grupper af unge på omtrent samme niveau. I forhold til, om de vil stemme til næste valg, er der dog klar forskel: Hvor 78 pct. af de majoritetsdanske unge "helt sikkert" vil stemme, giver 58 pct. af de etniske minoritetsunge samme svar. Denne forskel kan udspringe af de majoritetsdanske familiers større erfaring med deltagelse i danske afstemninger.

De etniske minoriteters lavere engagement i valghandlinger synes ikke at udspringe af en generel uvilje mod at engagere sig i samfundslivet. Ser man på, hvilke unge der fx vil samle penge ind til et bestemt formål, eller deltage i en protestmarch, er der større andele af de etniske minoritetsunge, der gerne vil deltage i sådanne aktiviteter. I forhold til disse emner er kønsforskelle vigtigere end forskelle i, om man har etnisk minoritets- eller majoritetsdansk baggrund. Således angiver piger i langt højere grad end drenge, at de gerne vil indgå i de nævnte former for aktiviteter.

DISKRIMINATION OG TILKNYTNING

Undersøgelsen viser, at der sammenlignet med de majoritetsdanske unge er klart flere af de etniske minoritetsunge, der har oplevet at være udsat for diskrimination. Hvor 19 pct. af de majoritetsdanske unge angiver, at de har følt sig diskrimineret inden for det sidste halve år, har 32 pct. af pigerne og 35 pct. af drengene med etnisk minoritetsbaggrund haft sådanne oplevelser. Hvor de majoritetsdanske unge knytter oplevelser af diskrimination til deres udseende eller opførsel, angiver de etniske minoriteter hyppigt, at årsagen til diskriminationen enten har været deres etniske baggrund eller deres religiøse tilhørsforhold. Samtidig viser data også, at størstedelen af unge fra begge grupper ikke har oplevet at blive diskrimineret indenfor det sidste halve år.

De unge har også svaret på, hvor stærkt knyttede de er til henholdsvis Danmark og et andet land. Af besvarelserne fremgår det, at de etniske minoritetsunge angiver at være næsten lige så stærkt knyttede til Danmark som de majoritetsdanske unge: Hvor 12 pct. af de majoritetsdanske unge angiver at have lidt eller ingen tilknytning til Danmark, giver 14 pct. af de etniske minoritetsunge disse svar.

Når det kommer til, hvem der har tilknytning til et andet land end Danmark, er der derimod – ikke overraskende – stor forskel imellem de to grupper af unge. Her er det 38 pct. af de etniske minoritetsunge, der har en stærk eller meget stærk tilknytning til et andet land. Det samme svar giver godt hver tiende (12 pct.) af de majoritetsdanske unge dog også. Samtidig er det også over halvdelen af de unge fra begge grupperne, der har en mindre, eller slet ingen, tilknytning til et andet land end Danmark.

En del af de etniske minoritetsunge angiver endvidere, at de føler en stærk tilknytning til såvel Danmark som til et andet land.

DATAMÆSSIGE BEGRÆNSNINGER

Som tidligere nævnt bygger denne undersøgelse primært på spørgeskemadata, hvor svarprocenten blandt majoritetsdanske unge (72 pct.) er klart bedre end blandt de etniske minoritetsdanske unge (43 pct.). Som nævnt viser vores bortfaldsanalyse også, at det i begge grupper ses, at fx unge fra familier med færre økonomiske ressourcer eller unge, der ikke har afsluttet grundskolen, i mindre grad end andre unge har deltaget, mens unge med karakterer over middel i højere grad end andre unge har deltaget i undersøgelsen. Dermed tegner denne undersøgelse et lidt mere

positivt billede, end hvis vi havde haft data fra hele gruppen af unge: Ud over at de unge, der har besvaret undersøgelsens spørgeskema, fx klarer sig bedre i uddannelse end unge generelt, er det også muligt, at de unges svar på spørgsmål om fx uddannelse, samfundsmæssigt engagement, kriminalitet mv. ville se anderledes ud, hvis vi havde adgang til data fra alle, der var udtrukket til stikprøven.

Samtidig er 43 pct. dog en svarprocent for målgruppen, der findes i andre undersøgelser blandt grupper af anden etnisk oprindelse end dansk, og vi anser det samlede materiale for at være robust nok til at bidrage med ny viden om unge i Danmark.

MANGE LIGHEDER IMELLEM DANMARKS UNGE

En væsentlig pointe fra denne rapport's sammenligning imellem 18-årige med hhv. etnisk minoritets- og majoritetsdansk baggrund er de mange ligheder, der imellem de to grupper: Langt størstedelen i begge grupperne drømmer således om at få sig en god uddannelse og om at blive gift og få børn. Langt de fleste unge har også venner af begge køn; synes, de har et godt helbred, og de føler, at deres forældre holder af dem. I begge grupper er det også *de fleste*, der:

- Har drukket alkohol.
- Ikke er hyppige deltagere i religiøse aktiviteter.
- Ikke har oplevet diskrimination indenfor det sidste halve år.
- Er stærkt knyttede til Danmark, og ikke har nogen stor tilknytning til et andet land end Danmark.

Til slut kan det også fremhæves, at de etniske minoritetsunge har en livsstil, der på flere områder kan betegnes som sundere, end den livsstil, de majoritetsdanske unge har:

- De har færre psykiske problemer.
- De drikker mindre alkohol.
- De læser mere for deres fornøjelses skyld.

Det kan også nævnes, at de etniske minoritetsdrengene dyrker mere organiseret motion, og at de etniske minoritetspiger i høj grad ser deres fremtidige arbejde som identitetsskabende. Samtidig viser sammenligningen dog også, at der på det økonomiske område er klar forskel mellem de to

grupper af unge: De etniske minoritetsunge lever i familier med langt færre penge end de majoritetsdanske unge gør, ligesom de etniske minoritetsunge samlet set står svagere uddannelsesmæssigt end de majoritetsdanske unge.

Efter dette overblik over forskelle og ligheder imellem forskellige grupper af 18-årige unge i Danmark giver de næste kapitler en mere detaljeret beskrivelse af situationen, som den ser ud i dag.

INDLEDNING, DATA OG METODE

RAPPORTENS FORMÅL

Den andel af Danmarks befolkning, der har etnisk minoritetsbaggrund, har været i vækst i de sidste fire-fem årtier og blandt alle børn og unge har i dag omkring en tiendedel rødder i andre lande end Danmark.

Denne voksende etniske diversitet i Danmark har i en årrække haft en anseelig bevågenhed i offentligheden. Emner, der jævnligt diskuteres, er fx unge etniske minoriteters uddannelsesniveau, hvor drenge/mænd med etnisk minoritetsbaggrund uddanner sig i mindre grad end andre grupper. Et andet jævnligt debatteret emne handler om par-dannelse og ægteskab blandt unge etniske minoriteter. Her har fx en relativt ung alder for ægteskabs indgåelse og en præference for at finde partnere med samme oprindelsesland (evt. opvokset i forældrenes fødeland) ligget til grund for i ændringer i dansk lovgivning siden omkring år 2000. Også relationen imellem forældre og børn i etniske minoritetsfamilier, herunder de unges grad af individuel selvbestemmelse, har haft en del offentlig bevågenhed i de senere år.

En del af denne debat trækker på viden fra undersøgelser, der har været igangsat med en snæver fokus på at belyse emner, som fra politisk hold anses for 'problematisk' i de etniske minoritetsunges liv. Mod-

sat har en del andre emner får langt mindre bevågenhed, og de etniske minoritetsunges egne erfaringer fylder ofte kun lidt i debatten.

Det er i denne kontekst, at denne rapport bidrager med ny viden. Rapporten bygger på et større spørgeskema-materiale, og giver dermed et billede af, hvad 18-årige etniske minoriteter selv svarer, når man spørger dem om deres liv i Danmark i dag.

Deres svar sammenlignes med svarene fra majoritetsdanske unge. Rapporten viser således dels forskelle og ligheder i ungebefolkningen og blandt andet, at forskelle imellem de to køn ofte har klart større betydning end forskelle imellem majoritets- og minoritetsunge. Rapporten giver også ny viden om "main-stream"-emner, man ikke altid har fokus på blandt de etniske minoriteter – emner som deres sundhed og trivsel, deres medieforbrug og deres forventninger til fremtiden. Samlet set giver rapporten dermed en bred ny viden, om etniske minoritetsunges liv i og vilkår i Danmark i dag.

I dette kapitel giver vi først et kort overblik over den historiske baggrund bag tilstedeværelsen af disse unge indvandrere og efterkommere. Dernæst beskrives de data, rapporten bygger på. Svarene kommer først og fremmest fra unge på 18 år. I alt 877 unge med etnisk minoritetsbaggrund og 4.296 majoritetsdanske unge har svaret på enslydende spørgeskemaspørgsmål. Kapitlet giver et kort overblik over, hvilke lande de etniske minoritetsunge har rødder i. Rapporten trækker også på spørgeskemabesvarelser fra en del af de unges forældre, der også beskrives her.

Kapitlet forklarer endvidere baggrunden for de indsamlede data samt undersøgelsens bortfald. Det er nemlig langt fra alle de unge, der blev udtrukket i den bagvedliggende stikprøve, der har besvaret spørgeskemaet. Til sidst i kapitlet beskriver vi de statistiske metoder, som er anvendt rapporten igennem.

ETNISKE MINORITETER I DANMARK – HISTORISK SET

Den historiske baggrund for, at befolkningen i Danmark over tid er blevet mere og mere etnisk sammensat, er blandt andet den ikke-vestlige indvandring til Danmark, som fandt sted i slutningen af 1960'erne og frem til omkring 1973. Her ankom især ufaglærte indvandrere fra lande som Tyrkiet, Pakistan og det daværende Jugoslavien (Pedersen, 1999;

Petersen m.fl., 1970). Ved oliekrisen i 1973 blev der indført et stop for arbejdskraftsindvandring. Det var primært mænd, der var ankommet som arbejdsmigranter, men de bragte efterfølgende koner og børn til Danmark – familier, hvis efterkommere i dag, godt fire årtier senere, sammen med andre indgår i denne undersøgelse.

En anden del af indvandringen til Danmark har bestået af flygtninge, der især ankom fra 1980'erne og frem. Ankomsten af forskellige nationalitetsgrupper – fra fx Iran, Irak, Libanon og Afghanistan – kan dermed knyttes til forskellige krige og konflikter, primært i Mellemøsten og Asien. Nogle fra disse flygtningegrupper er ankommet som børn eller unge, mens andre er født i Danmark.

Dansk lovgivning har været vigtig for, hvem der har haft mulighed for at komme til Danmark. Lovgivningen blev fx ændret omkring 2002, så det blev vanskeligere både at opnå familiesammenføring og at få tilkendt asyl som flygtning (Liversage & Rytter, 2014; Vedsted-Hansen, 2006). Ud over disse stramninger blev der på dette tidspunkt også indført en række ordninger, der gjorde det nemmere for fx indvandrere med efterspurgte kvalifikationer at rejse til Danmark og arbejde. Børn fra sådanne familier kan også indgå i denne undersøgelse.

Lovgivningen i forhold til, hvilke personer der kan få ophold i Danmark, varierer blandt andet i forhold til, hvilke lande folk kommer fra. Her er der særlige regler omkring fri bevægelighed inden for såvel Norden som hovedparten af Europa. Fra 1973 var Danmark således med i det Europæiske Fællesskab (EF). Over tid er EF ændret til EU (den Europæiske Union), som gradvist er vokset fra ni lande (da Danmark indtrådte i EF) til i dag at omfatte 28 lande. I forhold til de unge, der indgår i denne undersøgelse, har EU's udvidelse imod øst i 2004 betydning: Her fik personer fra blandt andet Polen mulighed for at rejse til Danmark og arbejde, og unge med polsk baggrund udgør i dag denne undersøgelses største gruppe af unge med vestlig baggrund.

BAGGRUND – UNDERSØGELSE AF ÅRGANG 1995

Denne undersøgelses primære datagrundlag er en spørgeskemaundersøgelse med 18-årige etniske minoritetsunge, der er født i 1995, og som blev interviewet i 2014. Baggrunden for indsamlingen af data fra denne årgang af unge går tilbage til 1995, hvor SFI – Det Nationale Forsk-

ningscenter for Velfærd startede en stor forløbsundersøgelse af børn i Danmark. Med undersøgelsen ønskede man – og ønsker man fortsat – at øge den eksisterende viden om, hvordan fx opvækstvilkår er med til at betinge, hvordan det går personer senere i livet.

Forløbsundersøgelsen var oprindeligt opbygget af tre delundersøgelser: Den største delundersøgelse fokuserede på børn født af majoritetsdanske forældre, og kaldes ”Børneforløbsundersøgelsen” (BFU). Derudover blev igangsat en forløbsundersøgelse af anbragte børn (AFU) og en forløbsundersøgelse af etniske minoritetsbørn (EFU).

Børneforløbsundersøgelsen, BFU, bygger på en repræsentativ stikprøve af 6.000 børn, født i efteråret 1995 af mødre med dansk statsborgerskab. Disse mødre blev første gang interviewet, da deres børn var 4-5 måneder gamle. Efterfølgende interview blev udført, da børnene var omkring 3½ år, 7 år, 11 år og 15 år gamle. I de sidstnævnte to runder blev såvel mødre som børnene selv interviewet. Endelig fokuserede 6. dataindsamling i 2014 på interview med de unge selv, der var fyldt 18 år og dermed var myndige. Deres forældre fik desuden tilsendt et spørgeskema.

Forløbsundersøgelsen af anbragte børn, AFU, følger alle børn født i 1995, der har været anbragt uden for hjemmet på et eller andet tidspunkt i løbet af deres opvækst. Første dataindsamling til denne undersøgelse blev udført i 2003, hvor børnene var 7-8 år gamle. De efterfølgende dataindsamlinger er sket sideløbende med dataindsamlingerne til BFU.

Endelig – og af særlig relevans for indeværende rapport – iværksatte man i 1995 også en forløbsundersøgelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund. De børn, som indgik i stikprøven til den oprindelige ”forløbsundersøgelse for etniske minoritetsbørn”, var født i Danmark i de sidste tre kvartaler af 1995 (1. april-31. december). Man inkluderede børn, som var født af mødre uden dansk statsborgerskab fra de tre største indvandrelande (Tyrkiet, Pakistan og det daværende Jugoslavien), samt de tre største flygtningelande (Sri Lanka, Somalia og Irak). Mødrene skulle på tidspunktet for deres barns fødsel have boet i Danmark (med opholdstilladelse) i mindst 3 år. Man valgte disse inklusionskriterier for at have større sikkerhed for, at familierne blev boende i Danmark, da hensigten var at geninterviewe flere gange.

Den oprindelige bruttostikprøve bestod af 611 børn, og man forsøgte at følge denne gruppe børn og deres mødre på samme vilkår

som de majoritetsdanske unge. Tilsvarende BFU og AFU indsamlede man dermed data om de etniske minoritetsbørn med cirka tre års mellemrum. Første gang i 1996, da børnene var ca. et halvt år gamle, og efterfølgende blev der indsamlet data i 1999, 2003 og i 2007 (hvor børnene var omkring 3½ år, 7 år og 11 år gamle).

Det er generelt meget vanskeligt at opnå høje svarprocenter, når man undersøger etniske minoriteter (Deding, Fridberg & Jakobsen, 2008), og over de første tre runder af dataindsamling (1996, 1999 og 2003) var der en faldende deltagelse i forløbsundersøgelsen af etniske minoritetsbørn (Deding & Olsson, 2009). På grund af det høje frafald valgte man i 2007 at supplere den oprindelige stikprøve op, således at antallet af familier igen var af passende størrelse. Dette gjorde det dog samtidig umuligt at følge alle familier siden børnenes fødsel. Man oplevede endvidere et endnu større bortfald i den fjerde dataindsamling. Derfor valgte man at stoppe dataindsamlingen til forløbsundersøgelsen af etniske minoritetsbørn. Mens BFU (og AFU) således havde endnu en dataindsamling i 2011 (hvor børnene var ca. 15 år), blev der altså ikke indsamlet data blandt de etniske minoritetsbørn i 2011.

NY STIKPRØVE AF UNGE MED ETNISK MINORITETSBAGGRUND

For at kunne belyse forskelle og ligheder imellem unge med hhv. majoritetsdansk baggrund og etnisk minoritetsbaggrund valgte man i 2014 at indsamle data hos en ny stikprøve af etniske minoritetsunge. Disse unge er blevet spurgt om det samme som de majoritetsdanske unge i BFU. Modsat BFU's forløbsdesign giver de nye surveydata med etniske minoritetsunge naturligvis ikke de samme gode muligheder for at analysere udviklingen i de unges liv over tid, ud over den information, man kan få igennem registre. Derimod udgør de nyindsamlede data et godt grundlag for at sammenligne livet hos de unge i Danmark med hhv. majoritets- og minoritetsbaggrund, når de som 18-årige står på tærsklen til voksenlivet.

Modsat den oprindelige stikprøve fra den etniske forløbsundersøgelse, hvor man fokuserede på familier fra seks udvalgte lande, er data i 2014 endvidere indsamlet blandt et repræsentativt udsnit af unge, der har udenlandsk/etnisk minoritetsbaggrund. Dermed har de interviewede unge baggrund i en lang række lande – 118 forskellige lande i alt. Som en afspejling af den generelle sammensætning af denne gruppe unge har 85 pct. af stikprøvens unge ikke-vestlig baggrund, mens de resterende 15 pct. har baggrund i vestlige lande.

De udvalgte unge var alle født i 1995, og var, ifølge Danmarks Statistiks definition, enten indvandrere eller efterkommere (se boks 1.1).

BOKS 1.1

Definition på indvandrere og efterkommere.

Indvandrere er født i udlandet. Ingen af forældrene er både dansk statsborger og født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er født i udlandet, opfattes personen også som indvandrer.

Efterkommere er født i Danmark. Ingen af forældrene er både dansk statsborger og født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er udenlandsk statsborger, opfattes personen også som efterkommer.

Kilde: Danmarks Statistik.

De unge blev interviewet i første halvår af 2014 i form af besøgsinterview med professionelle interviewere, altså i den periode, hvor de, der er født i første halvdel af året fyldte 19 år. Vi har dog valgt at betegne dem alle som 18-årige – vel vidende, at en vis del har rundet de 19 år. Vi kalder denne nye dataindsamling for den ”etniske minoritetsungeundersøgelse” og forkorter den efterfølgende som EMU.

I hovedparten af undersøgelsens tabeller og figurer henviser vi som kilde til ”Årgang 95”. Hermed menes såvel spørgeskemaundersøgelsen med etniske minoritetsunge født i 1995 (EMU) som den seneste dataindsamling fra børneforløbsundersøgelsen (BFU).

SVARPROCENTER OG BORTFALD

Tabel 2.1 viser svarprocenten fra BFU med majoritetsdanske unge og EMU med etniske minoritetsunge. Som det fremgår, er svarprocenten fra EMU-indsamlingen (43 pct.) markant lavere end svarprocenten i BFU (72 pct.). Dette er som tidligere nævnt ikke overraskende, da etniske minoriteter generelt er vanskeligere end majoritetsbefolkninger at indsamle data fra, og bortfaldet (dvs. dem der er udtrukket til undersøgelsen, men ikke har besvaret skemaet) ligger da også på omtrent samme niveau som i tidligere spørgeskemaundersøgelser af etniske minoriteter i Danmark, som SFI har lavet (Deding & Olsson, 2009; Deding, Fridberg & Jakobsen, 2008).

TABEL 1.1

Svarprocent for BFU og EMU.

	Stikprøvestørrelse	Antal besvarelser	Svarprocent
BFU	6.000	4.296	72
EMU	2.061	877	43

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Det større bortfald i EMU medfører, at disse data ikke har lige så høj kvalitet, hvad angår repræsentativitet, som de BFU-data, som udgør sammenligningsgrundlaget. Bortfaldet er dog ikke så stort et problem, hvis det er usystematisk, dvs. at de udtrukne personer, der ikke har svaret, på en række relevante karakteristika, ligner de udtrukne personer, der har svaret. Ved hjælp af registerdata har vi derfor undersøgt, hvordan det observerede bortfald fordeler sig på de etniske minoritetsunges oprindelse, forældrenes socioøkonomiske status, familiekarakteristika og geografi. Vi sammenligner her fordelingen af personer, som hhv. har og ikke har besvaret spørgeskemaet. Derudover sammenligner vi med bortfaldet i BFU (se bilag 1 for en detaljeret bortfaldsanalyse).

Denne analyse viser, at unge fra de mere velbemidlede familier og unge med en højere grad af uddannelsesmæssig succes er overrepræsenterede i vores data, og derfor vil det billede, som tegnes i denne rapport, være lidt mere positivt end den faktiske situation. Dette er vigtigt at huske i læsningen af rapporten. Det er dog de samme typer af skævheder i bortfaldet, som vi finder blandt etniske minoriteter og majoritetsdanskere, hvilket er vigtigt for rapportens sammenligninger af de to grupper. I begge grupper er unge med forældre med høj socioøkonomisk status fx overrepræsenterede i data, mens unge i hovedstaderegionen er underrepræsenteret. Samtidig er der dog en tendens til, at skævhederne er større for etniske minoriteter end for majoritetsdanskere for de socioøkonomiske variable, mens det er omvendt for bopælsregion, altså i hvilken del af Danmark de unge bor.

Det er endvidere vigtigt at være opmærksom på, at bortfaldet kan være meget skævt på parametre, som vi ikke har oplysninger om i registerdata, og som vi derfor ikke får viden om i en bortfaldsanalyse. Ser vi på unge, der ikke har uddannelse udover grundskolen, kan det fx være, at etniske minoritetsunge sammenlignet med majoritetsunge er mere udsatte på en række parametre, vi ikke har oplysninger på i registrene. Det

kunne, som tænkte eksempler, fx være, at de etniske minoritetsunge i højere grad oplevede at mangle støtte fra deres forældre, eller at de i mindre grad havde gode venner at tale med.

Til sidst skal det nævnes, at selvom der er bortfald i spørgeskemaundersøgelsen, giver undersøgelsen vigtig ny viden om etniske minoritetsunge, som man ikke kan få fra fx registerdata. Det gælder fx oplysninger om deres relationer til forældre, søskende og kammerater, om deres trivsel i hverdagen, om deres forbrug af alkohol og andre stimulanser, om deres forhold til det modsatte køn og om deres forventninger til fremtiden. Dermed kan vi få et mere detaljeret billede af sådanne unges liv i Danmark i dag.

ANDRE DATAKILDER

Ud over unges spørgeskemabesvarelser fra BFU og EMU anvender vi yderligere datakilder enkelte steder i denne rapport. Det drejer sig dels om data fra spørgeskemaer, der er besvaret af de etniske minoritetsunges forældre, og dels om registerdata om de unge og deres familier.

Spørgeskemadata fra de unges forældre blev også indsamlet i 2014. Her blev forældrene til de unge i såvel BFU og EMU bedt om at besvare et webspørgeskema. Skemaet indeholdt blandt andet spørgsmål om forældrenes egen livssituation og om deres forventninger til deres 18-årige sønners og døtters fremtid. I alt 22 pct. af de etniske minoritetsunges forældre svarede. Det er således 78 pct. af de etniske minoritetsforældre, der ikke har svaret, hvorfor data baseret på forældrenes svar skal læses med dette store forbehold. Hos de majoritetsdanske unge svarede 68 pct. af forældrene. I begge grupper var svarene langt overvejende fra mødre.

Endelig knytter registerdata fra Danmarks Statistik en række grundlæggende oplysninger til vores cpr-numre, hvorfor vi kan undersøge fx forskellige familiekaraktistika samt undersøge skævheden af det omtalte bortfald (se bilag 1).

DENNE UNDERSØGELSE RESPONDENTER

Som det fremgår af tabel 1.2, stammer 743 unge (85 pct.) i EMU-datasættet fra ikke-vestlige lande. Af disse unge har den største gruppe familiemæssig baggrund i Tyrkiet (102 personer). Herfra kom den største gruppe af arbejdskraftsindvandrere omkring 1970, ligesom også et antal flygtninge i især 1980'erne ankom herfra. Hovedparten af disse unge er dermed født i Danmark.

TABEL 1.2

18-årige med etnisk minoritetsbaggrund i undersøgelsen fordelt på ikke-vestlig og vestlig oprindelse. Særskilt for væsentligste oprindelseslande. Antal og procent.

	Antal	Pct.
<i>Ikke-vestlige lande</i>	<i>743</i>	<i>85</i>
Tyrkiet	102	12
Irak	89	10
Libanon	66	8
Somalia	55	6
Afghanistan	55	6
Bosnien-Hercegovina	42	5
Sri Lanka	39	4
Vietnam	32	4
Pakistan	29	3
Iran	25	3
<i>Vestlige lande</i>	<i>133</i>	<i>15</i>
Polen	29	3
Tyskland	27	3
Nederlandene	14	2
Island	10	1
Norge	8	1
Antal observationer	876	

Anm.: For vestlige lande er medtaget de 5 største, og for ikke-vestlige de 10 største oprindelseslande. Én respondent har oprindelseslandet uoplyst, hvorfor summen er 876.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

De næste fire oprindelseslande – Irak (89 personer), Libanon (66 personer) Somalia (55 personer) og Afghanistan (55 personer) – er alle flygtningelande, og varierende andele af disse unge er hhv. født i Danmark eller kommet hertil i løbet af deres barn- eller ungdom.

Den sjette største gruppe er fra Bosnien-Hercegovina (42 personer). Det nuværende Bosnien-Hercegovina blev et selvstændigt land efter krigen i det daværende Jugoslavien i starten af 1990'erne. Bruger man i

stedet det daværende Jugoslavien som referenceramme, er der i alt 87 respondenter, der har rødder her.

Størrelsen af grupperne med forskellig national baggrund er dermed eksempler på, at kriser og konflikter ude i verden igennem de seneste årtier har været med til at sætte deres præg på sammensætningen af gruppen af etniske minoritetsunge, der bor i Danmark i dag.

I alt stammer 15 pct. af de unge fra vestlige lande. Her kommer de fleste fra Polen (29 personer) og Tyskland (27 personer).

Fordelingen på køn ses af tabel 1.3. For både EMU og BFU er kønsfordelingen nærmest lige.

TABEL 1.3

18-årige i EMU og BFU, fordelt efter køn. Antal og procent.

	EMU		BFU	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Procent	49	51	51	50
Antal	429	448	2.168	2.128

Anm.: Forskellen på de to grupper er statistisk sikker. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til den unge, samt registerdata fra Danmarks Statistik.

Der er en lille overvægt af piger i EMU-datasættet og en lille overvægt af drenge i BFU-datasættet. Det er dog ikke noget, som har indflydelse på vores analyser.

DEN STATISTISKE ANALYSE

I det følgende beskriver vi den statistiske metode, som er anvendt i rapporten. Som nævnt tidligere er der tale om tværsnitsdata, hvorfor analyserne hovedsageligt vil være deskriptive statistiske tværsnitsanalyser. Oftest vil resultaterne være angivet i tabeller, hvor vi fokuserer på, hvordan de unges svar fordeles sig i procent.

Vi sammenholder svarene fra EMU – dvs. spørgeskemaundersøgelsen med etniske minoritetsunge født i 1995 – med svarene fra SFI's forløbsundersøgelse på 1995-årgangen (BFU) og undersøger, om der er statistisk forskel på de to grupper af 18-årige med hhv. majoritetsdansk og etnisk minoritetsbaggrund ved at benytte χ^2 -tests (chi²-tests) eller t-

tests. Chi²-testen er benyttet i udvalgte figurer, hvor resultatet er beskrevet under figuren, mens t-tests benyttes i tabeller, hvor resultatet vil være angivet med et antal stjerner. Én stjerne betyder, at der er statistisk sikkerhed for forskellen på et 95-procent-signifikansniveau, mens to stjerner betyder, at der er statistisk sikkerhed for forskellen på et 99-procent-signifikansniveau, og endelig betyder tre stjerner en statistisk forskel på et 99,9-procent-signifikansniveau. Når der er angivet stjerner ved forskellen har vi med andre ord sikret os, at de to grupper med minimum 95 percents sikkerhed er grundlæggende forskellige fra hinanden, og at forskellen ikke blot skyldes en tilfældighed.

Det er generelt lettere at opnå statistisk sikkerhed i store datasæt, mens det kan være sværere i små datasæt. En statistisk sikker forskel er derfor ikke nødvendigvis udtryk for en *substantiel forskel*. Med substantiel forskel menes en anseelig forskel, som bør bemærkes. Da især BFU-datasættet har en betydelig størrelse, vælger vi at indføre nogle kriterier for at fastslå, hvornår der er tale om en substantiel forskel. Denne måde at bestemme substantielle forskelle på følger Deding & Olsson (2009), jf. boks 2.2. I tabellerne er en substantiel forskel markeret med ”†”. Det skal også bemærkes, at angivelserne af procentandele i enkelte tabeller på grund af afrunding ikke summer til 100.

Vi sammenligner som oftest hele EMU-populationen med hele BFU-populationen. Eller vi opdeler de to populationer på køn og sammenligner derfor hhv. piger og drenge på tværs af de to grupper. Enkelte steder opdeler vi endvidere på hhv. indvandrerunge og efterkommerunge og på unge med hhv. vestlig og ikke-vestlig baggrund.

BOKS 1.2

Substantielle forskelle i de statistiske analyser (markeret med ”†”).

Substantielle forskelle skal opfylde mindst to af følgende tre kriterier:

- Forskellen skal være statistisk sikker på et 99,9-procent-signifikansniveau (markeret med tre stjerner)
  - Forskellen i procentpoint skal være mindst 10
  - Forskellen skal være større end den mindste værdi.
-

SAMMENFATNING – DATA OG METODE

Denne rapport bygger på spørgeskemadata indsamlet blandt 877 unge med etniske minoritetsbaggrund i 2014. Bruttostikprøven til dataindsamlingen var på 2.061 repræsentativt udvalgte unge, og svarprocenten er dermed på 43 pct. Da det generelt er vanskeligt at opnå høje svarprocenter blandt personer med etnisk minoritetsbaggrund, betegner vi svarprocenten som tilfredsstillende. Hovedparten (85 pct.) af de unge i undersøgelsen har familiebaggrund i ikke-vestlige lande, mens 15 pct. har baggrund i vestlige lande.

Besvarelsene fra de 877 etniske minoritetsunge sammenlignes med besvarelser fra 4.296 unge med majoritetsdansk baggrund, og begge grupper af unge har besvaret enslydende spørgsmål. Også data fra en del af de unges forældre indgår i undersøgelse. Her har forældre til 22 pct. af de etniske minoritetsunge (mod forældre til 68 pct. af de majoritetsdanske unge) besvaret et spørgeskema. Endelig benytter vi også analyser af registerdata om de unge og deres familier. Som tidligere nævnt er bortfaldet blandt etniske minoritetsunge, og i særdeleshed blandt deres forældre, klart større end bortfaldet blandt de majoritetsdanske unge og forældre. Dette højere bortfald kan have betydning for undersøgelsens repræsentativitet og bør holdes in mente i læsningen af denne rapport.

Rapporten igennem sammenligner vi de etniske minoritetsunge med de majoritetsdanske unge. Dette sker hovedsageligt som deskriptive statistiske tværsnitsanalyser. Mange tabeller og figurer opdeles endvidere på køn. I begrænset omfang anvender vi også andre opdelinger, fx på unge, der har hhv. vestlig og ikke-vestlig baggrund.

FAMILIESTRUKTUR OG FAMILIERESSOURCER

INDLEDNING

Dette kapitel belyser de etniske minoritetsunges familier og disse familiers økonomiske situation. Først sammenligner vi, hvem hhv. de etniske minoritetsunge og de majoritetsdanske unge bor sammen med. Her anvender vi spørgeskemadata. Dernæst bruger vi registerdata til at sammenligne indkomsten hos de to grupper af unges forældre. Til slut bruger vi spørgeskemadata fra såvel forældre som unge til at belyse, hvor tit forskellige grupper oplever afsavn i hverdagen.

HJEMMILJØ – HVEM DE UNGE BOR SAMMEN MED

Når unge er 18 år gamle, bor de fleste stadig hjemme hos deres forældre, og det er dermed relevant at vide, i hvor høj grad de unge stadig har begge forældrene i deres liv. De unge er derfor blevet spurgt, om deres mor og/eller deres far er enten døde eller ukendte for dem. Her viser tabel 2.1, at de etniske minoritetsunge i mindre grad end de majoritetsdanske unge har begge deres forældre.

TABEL 2.1

18-årige fordelt efter, om deres forældre lever. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

	EMU	BFU	Forskel
Begge forældre lever	79	89	11 [†] ***
Mor er død (eller ukendt)	2	3	2
Far er død (eller ukendt)	17	7	10 [†] ***
Begge er døde (eller ukendte)	1	0	1
Ved ikke	2	0	2 [†] ***
Antal observationer	359	1.819	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Af tabel 2.1 fremgår det, at ni ud af ti majoritetsdanske unge har begge forældre. Det samme gælder for knap otte ud af ti blandt de etniske minoritetsunge, og denne forskel er substantiel, da forskellen er signifikant på et 99,9-procent-signifikansniveau, samt er større end 10 procentpoint. Forskellen udspringer primært af, at 17 pct. etniske minoritetsunge angiver, at deres far enten er død, eller at de ikke kender ham. Hos de majoritetsdanske unge er den tilsvarende andel 7 pct. Dermed er der altså en klart større andel af de etniske minoritetsunge, der vokser op uden en far i deres liv.

At der er forskelle imellem familieforholdene hos de etniske minoritetsunge og de majoritetsdanske unge, fremgår også, når vi ser mere detaljeret på, hvem de bor sammen med.

Tabel 2.2 viser, at langt størstedelen af de 17-18 årige unge – uanset baggrund – bor sammen med en eller begge af deres biologiske forældre. Men en større andel af de etniske minoritetsunge bor ikke sammen med forældrene. Sådanne unge bor fx hyppigere sammen med andre slægtninge, eller bor sammen med andre unge – det kan fx være venner eller søskende.

TABEL 2.2

18-årige fordelt efter, hvem de bor sammen med. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Bor sammen med:	EMU	BFU	Forskel
<i>En eller begge biologiske forældre</i>	86	89	3 *
Begge biologiske forældre (kernefamilie)	59	56	3
Biologisk mor, som er alene (enefamilie, mor)	17	14	3 *
Biologisk far, som er alene (enefamilie, far)	2	4	2 [†] ***
Biologisk mor og hendes nye samlever/ægtefælle	8	11	4 ¹ ***
Biologisk far og hans nye samlever/ægtefælle	1	2	1
Skiftevis hos de biologiske forældre	0	1	1 **
<i>Ikke sammen med biologiske forældre</i>	14	11	3 *
Hos anden familie end forældre	5	1	4 [†] ***
På institution (døgninstitution, kostskole, højskole, kaserne)	1	1	0
Med kæreste	2	3	1
I bofællesskab (deler lejlighed eller hus med andre, fx venner)	3	2	2 [†] ***
Alene	2	4	2 *
Antal observationer	873	4.287	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. Afrundet forskel. 7,5 afrundes til 8, 11,3 afrundes til 11. Forskellen er derfor 3,8, hvilket afrundes til de viste 4.

Kilde: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

HVEM BOR MAN MED, NÅR FORÆLDRENE IKKE BOR SAMMEN?

Af tabel 2.2 fremgår det også, at der er forskelle imellem, hvem de unge bor sammen med, når de kun bor sammen med én af deres biologiske forældre. Her bor de majoritetsdanske unge fx hyppigere end de etniske minoritetsunge hos en enlig far (4 pct. over for 2 pct.). Tabellen viser også, at kun 0,2 pct. af de etniske minoritetsunge bor på skift hos de to biologiske forældre. Denne andel er klart højere blandt de majoritetsdanske unge med fraskilte forældre (1,4 pct.) men udgør dog stadig kun en lille andel af de unge fra BFU.

En anden forskel, der ses i tabel 2.2, er, at etniske minoritetsunge, hyppigere end de majoritetsdanske unge bor med mødre, der ikke har fået nye partnere. I majoriteten er det derimod ikke ualmindeligt, at fraskilte mødre (eller fædre) efter et samlivsbrud flytter sammen med nye partnere, de bor sammen med. Forskning viser, at tilstedeværelsen af sådanne nye partnere i børns hjem kan have såvel positive som negative konsekvenser. På den ene side kan en ny partner fx betyde, at familiens økonomi bedres, og to voksne i hjemmet kan i nogle tilfælde gavne fx børns skolegang, fordi der er to voksne om at klare hverdagens mange opgaver. På den anden side kan en ny partner skabe nye problemer i

form af konflikter. Sådanne konflikter er ikke ualmindelige imellem børn og stedforældre eller imellem sammenbragte børn, og stedfamilier har da også et relativt højere konfliktniveau end andre familietyper (Moxnes, 1999; Ottosen, 1997).

Når tabel 2.2 viser, at fraskilte etniske minoritetsmødre i mindre grad end tilsvarende majoritetsdanske mødre finder nye partnere, kan det skyldes, at skilsmisse generelt er mere acceptabelt i Danmark end i mange af de etniske minoritetsfamiliers oprindelseslande. Det tab af status, etniske minoritetskvinder kan opleve ved at blive skilt, kan dermed gøre det vanskeligt for dem at finde nye partnere (Akpınar, 2003; Liversage, 2012). For familier, der stammer fra lande, hvor skilsmisseraten er lav, kan et fænomen som ”sammenbragte familier”, også være vanskeligt at forene med egne normer og praksisser. Nogle fraskilte fædre kan fx være modstandere af, at der kommer nye mænd ind i deres børns liv, og fraskilte kvinder kan indrette sig herefter, eller selv ønske at koncentrere sig helt og fuldt om deres børn (Ottosen, Liversage & Olsen, 2014).

Også tabel 2.3 viser, at der er forskelle imellem de unges vilkår, når deres forældre er gået fra hinanden.

TABEL 2.3

18-årige, der bor sammen med én eller ingen af deres biologiske forældre, og hvor begge forældre lever, fordelt efter, om de har kontakt til den eller de forældre, som de ikke bor sammen med. Særsærligt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

	EMU	BFU	Forskel
Kontakt til begge forældre	51	66	15 [†] ***
Kontakt til mor (ikke til far)	21	13	8 **
Kontakt til far (ikke til mor)	22	17	4
Ikke kontakt til nogen af dem	7	4	3
Antal observationer	186	1.264	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Tabellen bygger på svar fra de unge, hvor begge biologiske forældre lever, men ikke bor sammen. Her er det substantielt færre etniske minoritetsunge (51 pct.), der har kontakt til begge deres forældre, imod 66 pct. af de majoritetsdanske unge. Man må formode, at et sådan tab af kontakt til den ene forælder ofte såvel kan betyde et tab af ressourcer som være

psykologisk udfordrende for de unge (Liversage & Ottosen, under udgivelse 2017).

Tallene i tabel 3.3 tyder dermed på, at der i etniske minoritetsfamilier hyppigere end i majoritetsdanske familier sker et brud imellem børn og den ene af de to forældre efter en skilsmisse. At dette kan være tilfældet, fremgår også af en undersøgelse om etniske minoritetsbørn, hvis forældre er blevet skilt (Ottosen, Liversage & Olsen, 2014). Et brud imellem forældre og børn kan, ud over dødsfald, dog også skyldes migration. Hvis den unge enten selv er indvandret til Danmark med kun én af sine forældre, eller hvis en af forældrene fx forlader Danmark efter et samlivsbrud, kan det være langt mere vanskeligt at opretholde kontakten, end hvis forældrene og de unge forbliver inden for Danmarks grænser. Den større del af unge, der ikke har kontakt til nogle af deres forældre, kan også dække over fx uledsagede flygtningebørn. Faktisk er det 7 pct. af de etniske minoritetsunge (mod 4 pct. af de majoritetsdanske unge), der ingen kontakt har til nogen af deres forældre.

FLERE I HJEMMENE HOS DE ETNISKE MINORITETSUNGE

I spørgeskemaet har SFI også spurgt om, hvor mange søskende de unge bor sammen med. Her viser tabel 2.4, at der er klare forskelle imellem de to grupper af unge, da de etniske minoritetsunge bor sammen med flere søskende.

TABEL 2.4

18-årige fordelt efter antal søskende, de bor sammen med. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Antal søskende:	EMU	BFU	Forskel
0	25	41	16 [†] ***
1	31	39	9 ***
2	24	15	9 ***
3	11	3	8 [†] ***
4	6	1	5 [†] ***
5+	3	0	3 [†] ***
Antal observationer	876	4.293	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Tabellen viser, at majoritetsdanske unge hyppigt bor uden andre søskende. Det kan fx være, fordi de er enebørn, eller fordi andre søskende (hvoraf mange kun har én) allerede er flyttet hjemmefra. Med flere børn i de etniske minoritetsfamilier bor de etniske minoritetsunge oftere sammen med søskende. Således er det 20 pct. af de etniske minoritetsunge (imod 4 pct. af de majoritetsdanske unge), der bor med tre eller flere søskende.

Hvis man bor sammen med flere søskende, kan det være en ressource, fordi man har flere familieband, og fordi forskellige medlemmer kan hjælpe hinanden. Omvendt kan flere børn i en familie også betyde, at der bliver færre ressourcer til den enkelte: Der er flere, der skal deles om opmærksomhed og tid, deles om pengene og deles om den plads, som familien råder over.

I forhold til at bo trangt, fordi man er mange søskende, viser undersøgelsen "Børn og Unge i Danmark" (2014), at etniske minoritetsbørn og -unge langt hyppigere end majoritetsdanske børn og unge bor i det, der kaldes "overbefolkede boliger". En "overbefolket bolig" defineres som en bolig, hvor der bor flere mennesker, end der er regulære værelser (dvs. eksklusivt køkken, bad mv.): 16 pct. af de majoritetsdanske unge (3-19 år) bor i overbefolkede boliger, mens 55 pct. af de etniske minoritetsbørn og -unge bor under sådanne vilkår (Ottosen m.fl., 2014). At vokse op på lidt plads og fx ikke have mulighed for at have eget værelse kan blandt andet være udfordrende i forhold til de unges muligheder for at læse lektier i fred og ro og at opleve følelsen af privatliv. Studier viser tilsvarende, at det er en risikofaktor i at vokse op i en familie med mange børn indlogeret i en "for lille" lejlighed.

Det er ikke kun et større antal søskende, der kan gøre pladsen mere trang hos de etniske minoritetsunge. Denne undersøgelse viser også, at der hyppigere bor andre end forældre og søskende i de unges hjem. Her viser tabel 2.5, at godt en fjerdedel af de etniske minoritetsunge (mod knap en tiendedel af de majoritetsdanske unge) bor sammen med andre end deres nærmeste familiemedlemmer. Det kan dreje sig om fx bedsteforældre, andre slægtninge eller nogle helt tredje, og det kan naturligvis også medvirke til, at pladsen bliver mere trang.

TABEL 2.5

18-årige fordelt efter, hvor mange "andre" (familie og venner) de bor sammen med. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Bor sammen med:	EMU	BFU	Forskel
<i>Ingen andre</i>	73	89	16 [†] ***
<i>Med andre, antal:</i>	27	11	16 [†] ***
1	8	5	3 ***
2	6	3	3 [†] ***
3	5	1	4 [†] ***
4	3	1	2 [†] ***
5	2	0	1 [†] ***
6+	3	0	2 [†] ***
Antal observationer	869	4.293	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

ANDRE FAMILIERELATIONER

Ud over at blive spurgt om, hvem de bor sammen med, er de unge fra både BFU og EMU også blevet spurgt, om de har familie uden for Danmarks grænser. Ikke overraskende er der her markante forskelle imellem de to grupper af unge.

TABEL 2.6

18-årige fordelt efter, om de har familie uden for Danmark. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

	EMU	BFU	Forskel
En stor del af familien bor uden for Danmark	80	7	73 [†] ***
Enkelte i familien bor uden for Danmark	18	27	9 ***
Ingen familie uden for Danmark	2	66	64 [†] ***
Antal observationer	875	4.282	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Som tabel 2.6 viser, svarer 80 pct. af de etniske minoritetsunge – mod 7 pct. af de majoritetsdanske unge – at de har en stor del af deres familie uden for Danmark.

Samtidig viser tabel 2.6 dog også, at et stort mindretal – en tredjedel – af de majoritetsdanske unge har familie, der er bosat uden for Danmark, men det drejer sig dog primært om enkelte medlemmer. Dermed er migration og globalisering (i form af familiemedlemmer, der bor i andre lande og måske andre verdensdele) også noget, som et betragteligt mindretal af de majoritetsdanske unge har personlige erfaringer med.

Det faktum, at de etniske minoritetsunges familier generelt er spredt over flere lande, fremgår også, når man ser på hyppigheden af kontakt med bedsteforældre. Her viser tabel 2.7, at knap to tredjedele af de majoritetsdanske unge ser deres bedsteforældre mindst én gang om måneden. Det er hver femte af de etniske minoritetsunge, der har så hyppig kontakt. Blandt de etniske minoritetsunge er det mest almindelige svar (med 45 pct.), at man ser sine bedsteforældre mindre end én gang om måneden. Disse besvarelser dækker for en stor dels vedkommende sandsynligvis over, at de unge ser deres bedsteforældre, når de er på ferier i oprindelseslandet, måske en gang om året. Sådanne ferier er vigtige, når indvandrer- og flygtningefamilier skal vedligeholde familierelationer på tværs af store afstande (Carling, 2008; Salih, 2003).

Endvidere svarer 35 pct. af de etniske minoritetsunge (mod 8 pct. af de majoritetsdanske unge), at de aldrig ser deres bedsteforældre. Denne manglende kontakt til bedsteforældre kan fx skyldes, at der ikke er råd til at rejse på feriebesøg, eller at nogle flygtningefamilier ikke har mulighed for at besøge oprindelseslandet, men det kan naturligvis også skyldes dødsfald m.v.

Forskning viser dog også, at man kan i mange etniske minoritetsfamilier har en stærk og hyppig kontakt på tværs af landegrænser – en kontakt, der kan have stor betydning for de enkelte familiemedlemmers liv i Danmark (Levitt, 2001; Moldenhawer, 2005). I den forbindelse spiller udviklingen af fx mobiltelefoni og forskellige netbårne kommunikationsformer en vigtig rolle for de muligheder, personer med transnationale (familie)netværk har for at være i kontakt, selvom de lever med store geografiske afstande imellem sig (Vertovec, 2004; Olsson m.fl., 2007).

Endelig er der tegn på, at etniske minoritetsunge (med 2 pct., mod 1 pct. blandt de majoritetsdanske unge), oftere ser deres bedsteforældre hver dag. Denne hyppige kontakt kan udspringe af, at man hyppi-

gere bor tre generationer sammen i etniske minoritetsfamilier. Her viser et studie blandt ældre tyrkere i Danmark, at 14 pct. af de 65-74-årige indvandrere fra Tyrkiet bor sammen med mindst ét voksent barn, der har partner og/eller børn. Sådanne familier vil hyppigt være en eller to bedsteforældre, en voksen søn med hustru og dette pars egne børn – altså tre generationer, hvor unge dermed kommer til at bo sammen med deres bedsteforældre. Det er 0,6 pct. af ældre med majoritetsdansk baggrund, der bor med børn og disses partnere og/eller egne børn. Det lader altså til at være ganske ualmindeligt for majoritetsdanske familier at bo tre generationer under samme tag (Liversage & Jakobsen, 2016)

TABEL 2.7

18-årige fordelt efter, hvor ofte de har kontakt med bedsteforældre. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Hyppighed af kontakt:	EMU	BFU	Forskel
Hver dag	2	1	1 [†] ***
2-5 gange om ugen	5	5	0 ***
En gang om ugen	4	13	9 [†] ***
1-3 gange om måneden	9	44	35 [†] ***
Sjældnere	45	28	17 [†] ***
Aldrig	35	8	27 [†] ***
Antal observationer	871	4.293	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Overordnet set viser tabel 2.7 dog, at unge med etnisk minoritetsbaggrund ser langt mindre til deres bedsteforældre end majoritetsdanske unge. Selvom man kan bruge IT-teknologi som Skype til at holde kontakt, kan det dog også være udfordrende at skulle opbygge og vedligeholde nære relationer over store afstande. Her kan bedsteforældrene fx føle sig udfordrede af, at børnebørnene socialiseres under meget anderledes forhold end dem, bedsteforældre selv kender til (Sigad & Eisikovitz, 2013).

ØKONOMIEN

På baggrund af registerdata har vi beregnet den årlige husstandsindkomst for familierne til de unge, der indgår i denne undersøgelse. Husstands-

indkomsten er husstandens samlede disponible indkomst, hvor der er taget højde for, hvor mange børn og voksne, der lever i husstanden (se evt. Bilag 4). Af tabel 2.8 fremgår det, at husstandsindkomsten i de hjem, hvor de etniske minoritetsunge bor, ligger betragteligt under husstandsindkomsten hos de majoritetsdanske unge: De etniske minoritetsfamilier har godt 100.000 kroner mindre at gøre godt med om året. Denne dårligere økonomi hænger naturligvis sammen med det faktum, at de etniske minoritetsunges forældre i gennemsnit er beskæftiget i job på lavere niveauer end de majoritetsunges forældre, og også hyppigere står uden for arbejdsmarkedet.

TABEL 2.8

Gennemsnitlig årlig husstandsindkomst i 18-åriges familier. Særskilt for EMU og BFU. Kroner.

	EMU	BFU	Forskel
Gennemsnitlig årlig husstandsindkomst	159.000	263.000	104.000 ***

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge. Husstandsindkomsten forstås som husstandens samlede disponible indkomst, hvor der tages højde for, hvor mange børn og voksne der lever i husstanden (se evt. Bilag 4)

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

I forlængelse af forskellen i indtægt imellem de to typer af familier, viser tabel 2.9 også, at det er langt flere etniske minoritetsunge end majoritetsdanske unge, der oplever fattigdom. Beregningerne anvender OECD's fattigdomsbegreb, hvor de unges familier anses for fattige, hvis de bor i en husstand, der har en disponibel indkomst på 50 pct. eller mindre af den nationale medianindkomst. I disse beregninger tages endvidere højde for størrelsen af familie, da der kan være "stordriftsfordele", når man bor flere personer sammen (Danmarks Statistik, 2012). Beregningerne er foretaget på data fra 2013.

Som det fremgår af tabel 2.9, er det knap hver tiende af de majoritetsdanske unge, der boede i fattige familier i 2013. Det samme gjaldt for godt hver femte af de etniske minoritetsunge, hvorved der er substantiel forskel imellem de to grupper. Da unge fra de økonomisk dårligst stillede familier endvidere i mindre grad end andre unge har svaret på spørgeskemaet, er andelen af unge, der lever i fattige familier, reelt større end det fremgår af tabellen.

TABEL 2.9

18-årige fordelt efter, om de bor i fattige eller ikke-fattige familier. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

	EMU	BFU	Forskel
Ikke-fattig familie	78	91	13 [†] ***
Fattig familie	22	9	13 [†] ***
Antal observationer	871	4.291	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

Fattig: Her defineret som 50 pct. af medianindkomsten i 2013 eller derunder.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

FORÆLDRENES OPLEVELSE AF AFSAVN

Som det foregående afsnit viser, er der langt færre penge i de etniske minoritetsunges end i de majoritetsdanske unges familier. En lav indtægt behøver dog ikke at betyde, at man oplever afsavn. Har man fx en lav boligudgift og et lavt generelt udgiftsniveau, kan man leve uden at opleve afsavn, selvom ens indtægt ikke er høj, ligesom familier har forskellige færdigheder i forhold til at klare sig uden særlig mange ressourcer. Samtidig ved vi dog også, at der er en sammenhæng imellem lave indkomster og subjektive oplevelser af fattigdom (Larsen, 2005).

I dette afsnit anvender vi derfor svar fra de unges forældre om, hvor ofte de oplever forskellige former for afsavn (Benjaminsen, Enemark & Birkelund, 2016). Vi ser først på materielle afsavn: Det drejer sig dels om, hvorvidt forældrene har været nødt til at undlade at købe *daglige nødvendigheder*. Her er de blevet spurgt, om de har undladt at betale husleje eller at købe medicin og tøj. Forældrene er også blevet spurgt, om de har undladt visse *boligaktiviteter* såsom at varme boligen op eller udføre reparationer i den. Svarprocenten blandt de etniske minoritetsforældre var som nævnt ganske lav (se svarprocenter og bortfald, kapitel 1), og de forældre, der har svaret, havde i gennemsnit flere penge end de forældre, som undlod at svare. Dermed vil dette afsnits beskrivelse af forældrenes oplevelser af afsavn give et billede, der er mere positivt end situationen blandt de unges forældre som helhed.

Tabel 2.10 viser forældrenes opfattelse af egne materielle afsavn. Der er tydelige forskelle imellem de majoritetsdanske og etniske minoritetsforældre, da forskellene på ni ud af ti spørgsmål er substantielle. Fx er det 9 pct. af det etniske minoritetsforældre (mod 2 pct. af de majoritets-

danske forældre), der har undladt at betale husleje, fordi økonomien er dårlig. Manglende huslejebetaling kan i værste fald føre til udsættelser og hjemløshed og kan dermed være starten på en ganske alvorlig social deroute (Oldrup m.fl., 2013). Tilsvarende er det 11 pct. af de etniske minoritetsforældre (mod bare 1 pct. af de majoritetsdanske forældre), der har undladt at købe nødvendig medicin på grund af en dårlig økonomi. Modsat sker det omtrent lige hyppigt, at de to grupper af forældre udskylder reparationer på boligen af økonomiske grunde. En sådan udskydelse vil dog normalt have langt mindre indflydelse i dagligdagen end fx en restance på huslejen.

TABEL 2.10

Andele af 18-åriges forældres, der oplever økonomiske afsavn. Særskilt for forældre til unge i EMU og BFU, opdelt på typer af afsavn. Procent og procentpoint.

Har undladt at:	EMU	BFU	Forskel
<i>Daglige nødvendigheder</i>			
Købe dagligvarer (indenfor sidste måned).	16	5	11 [†] ***
Købe medicin man har brug for (indenfor sidste måned).	11	1	10 [†] ***
Betale husleje (indenfor sidste år).	9	2	7 [†] ***
Betale regninger (indenfor sidste år).	13	7	7 ^{†1} ***
Købe fodtøj til ægtefælle eller børn? (inden for sidste år).	23	11	11 [†] ***
Købe tøj til din ægtefælle eller børn? (inden for sidste år).	19	8	10 [†] ***
<i>Boligaktiviteter (indenfor det sidste år)</i>			
Varme boligen op	10	2	8 [†] ***
Foretage reparationer på boligen	17	15	2
Foretage reparationer af udstyr (tv, vaskemaskine m.m.)	16	6	10 [†] ***
Erstatte ødelagte ting i hjemmet	19	8	11 [†] ***
Antal observationer	431-450	3.974-4.034	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. Til trods for, at 13 ikke er dobbelt så stort som 7, er der tale om en substantiel forskel, da de 13 pct. er en nedrundning (fra 13,4 pct.), mens 7 pct. er en oprunding (fra 6,7 pct.).

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til forældrene.

Forældrene er også blevet spurgt, om de har oplevet mere personlige afsavn på grund af en dårlig økonomi. Det drejer sig dels om *personlige aktiviteter* – om forældrene fx har undladt at holde ferie eller dyrke fritidsinteresser. Derudover drejer det sig om *sociale aktiviteter*, hvor forældrene fx har undladt at gå i biografen eller invitere gæster.

Tabel 2.11 viser, at de etniske minoritetsforældre også her lider klart større afsavn end de majoritetsdanske forældre – de fleste forskelle imellem de to grupper er substantielle. Det er således langt mere almin-

deligt for etniske minoritetsforældre ikke at gå til tandlægen eller til frisør, fordi de ikke har råd, ligesom 16 pct. (mod 4 pct. blandt majoritetsdanske) har undladt at invitere gæster af økonomiske grunde.

TABEL 2.11

Andelen af 18-åriges forældre, der oplever personlige afsavn grundet økonomi. Særskilt for forældre til unge i EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Har undladt at:	EMU	BFU	Forskel
<i>Personlige aktiviteter (inden for sidste år)</i>			
Holde ferie	30	16	14 [†] ***
Gå til frisør	22	10	12 [†] ***
Gå til tandlæge	21	9	12 [†] ***
Dyrke fritidsinteresser	20	8	12 [†] ***
<i>Sociale aktiviteter (inden for sidste måned)</i>			
Invitere gæster	16	4	12 [†] ***
Gå i biografen	19	10	9 ***
Antal observationer	435-446	4.001-4.033	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til forældrene.

I alt blev der spurgt om fire dimensioner af afsavn, nemlig afsavn i forhold til *daglige fornødenheder*, *boligaktiviteter*, *personlige aktiviteter* og *sociale aktiviteter*.

TABEL 2.12

Forældre til 18-årige fordelt efter antallet af livsområder, hvor de har lidt afsavn. Særskilt for forældre til unge i EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Oplevelse af aspekter af afsavn:	EMU	BFU	Forskel
Ingen aspekter	50	71	21 [†] ***
1 aspekt	16	11	5 ***
2 aspekter	8	7	2
3 aspekter	12	6	5 ***
Alle 4 aspekter	13	5	8 [†] ***
Antal observationer	461	4.057	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til forældrene.

Tabel 2.12 viser, er der substantielle forskelle både i, hvilken gruppe der ingen afsavn lider (50 pct. af de etniske minoritetsforældre mod 71 pct.

af de majoritetsdanske forældre), og hvem der lever med alle fire aspekter af afsavn (13 pct. af de etniske minoritetsforældre mod 5 pct. af de majoritetsdanske forældre).

Endelig viser tabel 2.13, hvordan forældrene til de to grupper af unge vurderer deres egen økonomi. Tabellen viser – ikke overraskende – at de etniske minoritetsforældre hyppigere end de majoritetsdanske forældre oplever deres økonomi som ”nogenlunde”, eller ”dårlig”, og sjældnere som ”særdeles god”. Disse forskelle er substantielle. Disse afsavn skal naturligvis ikke knyttes til familiernes etniske minoritetsbaggrund som sådan, men forstås sådan, at forældrene i de etniske minoritetsfamilier fx hyppigere står uden for arbejdsmarkedet eller arbejder for en lav løn, sammenlignet med situationen i de majoritetsdanske unges familier.

TABEL 2.13

Forældre til 18-årige, fordelt efter vurdering af egen økonomi. Særskilt for forældre til unge i EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Vurdering af egen økonomi:	EMU	BFU	Forskel
Særdeles god	6	16	10 [†] ***
God	45	52	7 **
Nogenlunde	38	27	11 [†] ***
Dårlig	11	5	6 [†] ***
Antal observationer	446	4.042	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til forældrene.

Samlet set er etniske minoritetsunges familier tydeligvis dårligere stillet økonomisk end majoritetsdanske unges familier: De etniske minoritetsunge vokser op i familier, hvor der generelt er færre penge, og hvor det langt hyppigere er vanskeligt at få pengene til at række. Det må formodes at give alvorlig usikkerhed i en familie, når forældrene ikke er i stand til at betale huslejen. Ifølge disse data er det næsten hver tiende unge med etnisk minoritetsbaggrund, der oplever noget sådant. Når man tager i betragtning, at en større andel af de økonomisk svage forældre har undladt at svare på spørgeskemaet, må man formode, at en endnu større andel af familierne oplever afsavn, end tallene i dette kapitel viser.

KVALITET AF BOLIGER OG BOLIGOMRÅDER

En stor udgift i en families budget er boligudgifterne. Dermed er der også en klar sammenhæng imellem, hvor rige familier er, og hvilke boliger de bor i. Når de etniske minoritetsunge bor i familier med færre penge end de majoritetsdanske unge, betyder det ikke kun, at de fx hyppigere bor i overbefolkede boliger. Det betyder også, at de hyppigere skal leve med gener som fx kulde, fugt eller luftforurening, tabel 2.14, hvad de to grupper af 18-årige har svaret i forhold til de boliger, de bor i.

TABEL 2.14

Andelen af 18-åriges, der oplever gener i den bolig, de bor i. Særskilt for EMU og BFU, opdelt på typer af gener. Procent og procentpoint.

Gener:	EMU	BFU	Forskel
Støj fra naboer	12	10	3 *
Træk	12	8	3 **
Kulde	11	8	3 ***
Støj fra trafik, fabrik, erhverv	8	8	0
Fugt	8	5	3 ***
Synlige mug- eller fugtpletter	7	4	3 ***
Luftforurening fra naboer (fx røg)	4	2	2 ***
Luftforurening fra trafik, virksomhed	2	2	0
Antal observationer	877	4.295-4.296	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I sammenhæng med deres dårligere økonomi bor etniske minoriteter i højere grad end majoritetsdanskere i almene lejeboliger (Andersen, 2012) og ejer tilsvarende ikke så ofte deres bolig selv. Tabel 2.14 viser dog også, at forskellene imellem de oplevede boliggener hos de to grupper af unge godt nok i en del tilfælde er signifikante på et 99,9-procent-signifikansniveau, men at forskellene ikke er substantielle, fordi forskellene imellem de to kategorier ikke overstiger 10 procentpoint, eller fordi den ene kategori (i procentpoint) er mindst dobbelt så stor som den anden. Tendensen er dog, at etniske minoritetsunge lever med flere boligmæssige gener end majoritetsdanske unge.

Dette mønster – at der er forskelle i majoritetsdanskernes favorier imellem de to grupper af unge, men at disse forskelle ikke er substantielle – genfindes i svarene på de unges tilfredshed med det boligområde, de

bor i. Her er de unge dels blevet spurgt, om de har masser af muligheder i fritiden, hvor de bor, og dels om de er trygge ved at færdes alene ude efter mørkets frembrud.

I forhold til fritiden svarer hovedparten i alle grupper, at de er ”enige” eller ”meget enige” i, at de har masser af muligheder (tabel 2.15). Størst forskel er der blandt drengene, hvor de etniske minoritetsdrenges tilfredshed ligger lavere end de majoritetsdanske drenges tilfredshed.

TABEL 2.15

18-årige fordelt efter, hvor enige de er i udsagnet: "Her hvor du bor, har du masser af muligheder i fritiden". Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Helt enig	35	33	46	39	11 [†] ***	6 *
Enig	36	31	32	30	4	1
Neutral	8	11	7	7	1	4 **
Uenig	13	15	11	15	2	0
Helt uenig	7	9	5	8	3 *	1
Antal observationer	428	446	2.163	2.119		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneførløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I forhold til, hvor tryk man føler sig ved at færdes alene om aftenen, der hvor man bor, er det mest tydelige mønster, at piger generelt er mere utrygge end drenge. Sammenligner man de to grupper af unge, viser tabel 2.16 endvidere, at der er begrænset forskel imellem de to grupper af piger, mens de danske majoritetsdrengene føler sig mere trygge end de etniske minoritetsdrengene.

Når der er lille forskel imellem de to grupper af piger, kan det være en indikator på, at piger – uanset hvor de bor – føler sig mindre sikre alene efter mørkets frembrud. Samtidig kan den begrænsede forskel imellem de to grupper af piger også hænge sammen med, at de etniske minoritetspiger sjældnere end de majoritetsdanske piger er (alene) ude, fx sent om aftenen. Forskellen imellem de to grupper af drenge skyldes måske, at begge grupper er ude om aftenen, og at de etniske minoritetsdrengene hyppigere end de majoritetsdanske drenge bor i udsatte boligområder.

TABEL 2.16

18-årige fordelt efter, hvor enige de er i udsagnet: "Om aftenen (når det er mørkt) er du tryk ved at færdes alene i dit område". Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Helt enig	76	60	85	59	9 ***	1
Enig	12	20	9	23	3	3
Neutral	4	7	2	5	2 **	2
Uenig	4	7	2	9	2 **	3
Helt uenig	3	6	2	4	2 *	3 **
Antal observationer	429	447	2.167	2.126		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I forhold til deres boliger, og de boligområder, de bor i, kan vi altså konstatere, at de etniske minoriteter har dårligere vilkår end de majoritetsdanske unge, men også, at de oplevede forskelle i fx boligkvalitet og tryk i nørområdet er relativt begrænsede.

DE UNGES EGEN ØKONOMI

I dette kapitel har vi hidtil set på familiernes indkomst og forældrenes oplevelse af deres økonomi. I 18-års-alderen har unge mennesker imidlertid også deres egen økonomi og tjener i mange tilfælde deres egne penge. Her viser tabel 2.17, hvilke former for indkomst de unge har.

I begge grupper er det omtrent lige mange (fire ud af fem unge), der modtager Statens Uddannelsesstøtte (SU). Derudover har en relativt stor andel af de majoritetsdanske unge andre indtægter. Det drejer sig fx om indtægter fra almindeligt lønarbejde (44 pct.) og fra lærlinge- eller elevløn i praktik (10 pct.).

TABEL 2.17

Andelen af 18-årige, der har egen indkomst. Særskilt for EMU og BFU, opdelt på typer af indkomst. Procent og procentpoint.

Egen indkomst fra:	EMU	BFU	Forskel
SU	80	78	2
Indtægt ved alm. lønarbejde	31	44	13 [†] ***
Lømmepenge	13	13	0
Lærlinge- eller elevløn i praktik	6	10	5 ***
Overførelsesindkomst	4	4	1
Ingen indkomst	3	2	1 *
Anden indtægt	2	5	3 [†] ***
Antal observationer	873	4.287	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

Summer ikke til 100, da den unge kan vælge mere end et svar.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Etniske minoritetsunge har sjældnere end majoritetsdanske unge forskellige former for indtægter ud over SU. Som tabel 2.18 viser, svarer 48 pct. af de majoritetsdanske unge nej til, at de har lønnet arbejde. Det samme svar giver 63 pct. af de etniske minoritetsunge.

TABEL 2.18

18-årige fordelt efter, om de har lønnet arbejde. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

	EMU	BFU	Forskel
Har arbejde som hovedbeskæftigelse	6	11	5 ***
Har fast fritidsjob (ved siden af uddannelse)	25	34	9 ***
Har af og til fritidsjob (ved siden af uddannelse)	6	7	1
Har ikke lønnet arbejde	63	48	15 [†] ***
Antal observationer	875	4.294	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I forhold til, hvordan de bruger deres penge, er de unge blevet spurgt, om de betaler for at bo hjemme. Det gør 13 pct. af de etniske minoritetsunge og 17 pct. af de majoritetsdanske unge (tabel 2.19). Denne relativt lille forskel kan være betinget af, at de etniske minoritetsunge i mindre grad end de majoritetsdanske unge har lønnet arbejde.

TABEL 2.19

18-årige fordelt efter, om de betaler for at bo hjemme. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

	EMU	BFU	Forskel
Betaler	13	17	4 **
Betaler ikke	88	83	4 **
Antal observationer	875	4.294	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

En mulig tolkning af forskellene er, at de etniske minoritetsforældre i vidt omfang forsøger at skærme deres børn imod oplevelsen af afsavn. Denne tolkning underbygges af, at der kun er lille forskel imellem, hvor ofte unge fra de to grupper angiver at måtte sige nej til at være sammen med kammerater grundet deres økonomiske situation. Som det fremgår af tabel 2.20, angiver 70 pct. af de etniske minoritetsunge, at de ”aldrig” må sige nej til kammeraterne af økonomiske grunde. Dette er kun lidt lavere end de 74 pct. af majoritetsdanske unge, der angiver det samme svar. Den begrænsede forskel her kan også skyldes forskellige forventninger til materielt forbrug i forskellige miljøer.

TABEL 2.20

18-årige fordelt efter, om de må sige nej til at være sammen med kammerater grundet økonomi. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Må sige nej:	EMU	BFU	Forskel
Tit	4	3	2 **
Ikke ret tit	26	24	2
Aldrig	70	74	4 *
Antal observationer	874	4.291	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

At forældre med en meget dårlig økonomi i et betragteligt omfang er i stand til at skærme deres børn imod konsekvenserne af deres økonomiske situation, fremgår også af SFI-undersøgelsen *Fattigdom og afsavn* (Benjaminsen, Enemark & Birkelund, 2016).

SAMMENFATNING

Når man sammenligner familiesituationen hos de to grupper af unge, er der flere forskelle, der træder frem. Blandt unge med forældre, der er gået fra hinanden, har en større andel af de etniske minoritetsunge ingen kontakt med deres fædre, og færre etniske minoritetsunge bor sammen med stedforældre. Der er endvidere en stor andel af de etniske minoritetsunge, der har begrænset eller ingen kontakt med deres bedsteforældre, som i mange tilfælde er bosat uden for Danmarks grænser. De etniske minoritetsunge bor endvidere sammen med langt flere søskende end de majoritetsdanske unge. Der er også flere etniske minoritetsunge, som bor i husstande med personer, som hverken er forældre eller søskende.

Med hensyn til familiernes økonomiske situation viser registerdata, at den gennemsnitlige hustandsindkomst er ca. 100.000 kroner lavere i de etniske minoritetsunges familier end i de majoritetsdanske unges familier. Således lever godt hver femte etniske minoritetsunge, der indgår i denne undersøgelse, i det, der kan defineres som en fattig familie. Noget tilsvarende gælder for mindre end hver tiende af de majoritetsdanske unge.

I forlængelse af denne dårligere økonomiske situation viser besvarelser fra forældreskemaer, at de etniske minoritetsforældre langt oftere lider økonomiske afsavn end de majoritetsdanske forældre. Det kan fx dreje sig om at spare på mad eller medicin eller at have vanskeligt ved at betale sin husleje. Blandt de to grupper af unge selv, er forskellen i, hvor ofte man oplever økonomiske afsavn, dog klart mindre.

FAMILIERELATIONER OG HVERDAG I HJEMMET

INDLEDNING

For de fleste unge mennesker på 18 år har forholdet til forældrene og livet i hjemmet stor betydning. Dette kapitel belyser derfor de unges hjemmeliv og samværet med og relationerne til deres forældre. Det handler blandt andet om at tale sammen: Hvilke(t) sprog taler man med hinanden, og hvilke emner taler man om? Et andet aspekt ved hverdagen i hjemmet er, hvordan de huslige pligter er fordelt. Her belyser kapitlet, hvor meget husarbejde pigerne og drengene angiver, at de udfører. Endelig handler kapitlet om de unges relationer til deres forældre: Hvor nært og tillidsfuldt et forhold har de til deres mødre og til deres fædre? Hvor mange unge oplever, at de ikke kan regne med støtte fra deres forældre, der måske i stedet forsøger at kontrollere deres liv?

SPROG OG SAMTALEEMNER I HJEMMET

BRUG AF DANSK OG ANDRE SPROG

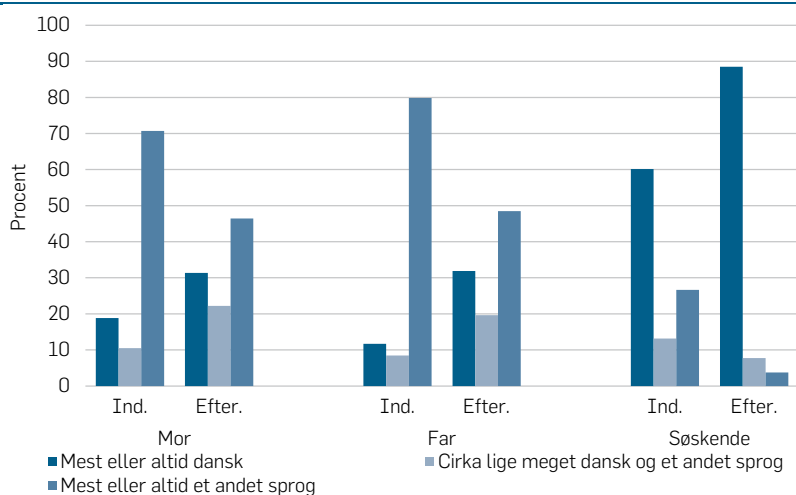
I undersøgelsen er alle de unge blevet spurgt om, hvilke(t) sprog de taler derhjemme. Svarene fra de etniske minoritetsunge viser, at der er store

forskelle, ikke bare imellem hvad der tales i forskellige hjem, men også imellem hvem i familien man taler hvilket sprog med.

Da beherskelse af dansk blandt andet afhænger af, hvor længe såvel de unge som deres forældre har været i Danmark (Hou & Beiser, 2006), har vi opdelt figur 3.1 i indvandrere og efterkommere. Figuren viser, hvilket sprog de to grupper af unge taler med hhv. deres mødre, deres fædre, og deres søskende.

FIGUR 3.1

18-årige etniske minoritetsunge fordelt efter, hvilke(t) sprog der anvendes i hjemmet. Særskilt for indvandrere og efterkommere, opdelt på biologisk mor, biologisk far og søskende. Procent.

Anm.: Antal observationer: Indvandrere (Ind.) 308-372 og Efterkommere (Efter.) 458-491. De unge, som har svaret "Har ikke kontakt til personen" er ikke med i beregningsgrundlaget. Forskellene mellem indvandrere og efterkommer og deres anvendte sprog for hhv. mor, far og søskende er testet med chi2-test. Forskellene er signifikante på et 99,9-procent-niveau for både mor, far og søskende. Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til den unge samt registerdata fra Danmarks Statistik.

Figuren viser en stor spredning i forhold til, hvilket sprog de unge taler med deres forældre: De indvandrede unge taler normalt et andet sprog end dansk med deres forældre, mens efterkommere lidt hyppigere taler enten dansk eller en kombination af dansk og et andet sprog med deres forældre. Imellem søskende tales der primært dansk – ikke kun hos efterkommere, men også hos unge, der selv er indvandret. Samlet set tales

der i langt hovedparten af de unges hjem dermed flere sprog, og hvilke(t) sprog der anvendes, afhænger blandt andet af, hvem der taler sammen.

Når mange unge ”mest” eller ”altid” taler et andet sprog end dansk med deres forældre, kan det naturligvis handle om, at forældrene ikke behersker det danske sprog så godt. Det kan dog også udspringe af, at forældrene ønsker, at deres børn skal vokse op som tosprogede. I den forbindelse er det vigtigt at erindre, at sprog og kultur hænger tæt sammen. Forældre kan have et stærkt ønske om, at deres børn bevarer en tilknytning til og forståelse for kulturen i forældrenes oprindelsesland, og børnenes tilegnelse af forældrenes modersmål kan være et væsentligt element heri (Chowbey, Salway & Clarke, 2013; Strier & Roer-Strier, 2010). Derudover kan den unge generations beherskelse af forældrenes modersmål være en forudsætning for, at de kan bevare relationerne til familiemedlemmer i oprindelseslandet og fx være i stand til at kommunikere med bedsteforældre, som de besøger i ferier (Verdon, McLeod & Winsler, 2014).

SAMVÆR OG SAMTALER I HJEMMET

Når en familie bor sammen, kan det, at man spiser aftensmad sammen, være en vigtig ramme for, at familiens medlemmer får talt sammen på en regelmæssig basis. Regelmæssige middage kan også være en måde at holde en god kontakt i mellem forældrene og unge, som er flyttet hjemmefra. Sidstnævnte er der ca. 10 pct. af de 18-årige, som er.

Begge grupper af unge har svaret på, hvor ofte de spiser aftensmad sammen med forældrene. Svarene viser, at den fælles aftensmad holdes i hævd i mange familier, uanset baggrund. Således er det 41-47 pct. af de unge, der hver dag spiser aftensmad med forældrene, og 33-39 pct., der gør det 2-5 gange om ugen. Af tabel 3.1 fremgår det dog også, at hvor fx 14 pct. af de etniske minoritetsdrenge sjældent eller aldrig spiser aftensmad med deres forældre gælder det samme for ca. 6 pct. af de majoritetsdanske drenge. En del af forklaringen på denne forskel kan være, at der er en større andel af de etniske minoritetsunge ikke bor sammen med deres biologiske forældre, se tabel 2.2

TABEL 3.1

18-årige fordelt efter, hvor ofte de spiser aftensmad med forældrene. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Hver dag	41	44	47	43	6 *	1
2-5 gange om ugen	34	33	37	39	3	6 *
En gang om ugen	8	7	5	6	3 **	1
1-3 gange om måneden	4	4	5	5	1	1
Sjældnere	9	6	4	4	5 [†] ***	2 *
Aldrig	5	5	2	3	2 **	3 **
Antal observationer	418	445	2.158	2.113		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

De unge, som har angivet, at de ikke har kontakt til deres forældre, eller at deres forældre er døde, har ikke svaret på dette spørgsmål og indgår derfor ikke i beregningsgrundlaget. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

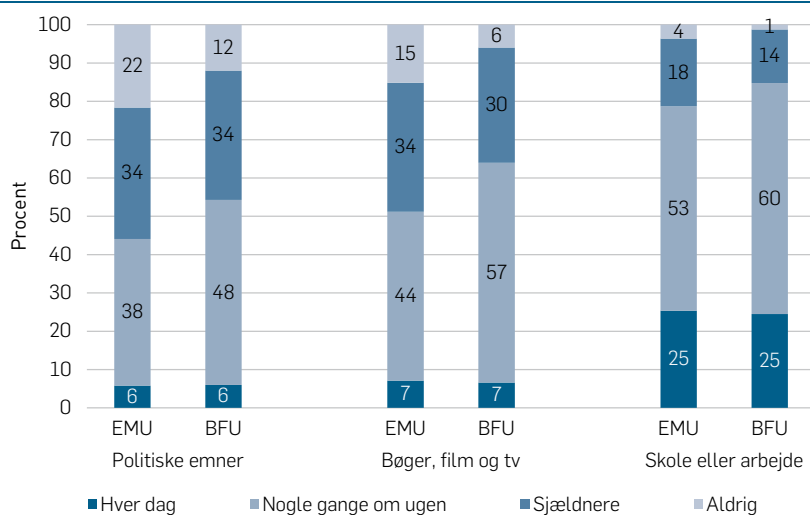
De unge er også blevet spurgt om, hvor ofte de taler med deres forældre om forskellige emner. Det drejer sig om politiske emner og samtaler om bøger, film og tv, og det drejer sig om mere personlige emner, som de unges skole eller arbejde.

Af figur 3.2 fremgår, at det for begge grupper af unge er mest almindeligt at tale om skole eller arbejde – det gør en fjerdedel dagligt. Dernæst taler man hyppigere om fx film og bøger, end man taler om politiske emner.

Figuren viser også, at de majoritetsdanske unge taler lidt hyppigere med deres forældre om alle emnerne end de etniske minoritetsunge gør. Det er fx 15 pct. af de etniske minoritetsunge, der aldrig taler om bøger, film, og tv med deres forældre, imod 6 pct. blandt de majoritetsdanske unge.

FIGUR 3.2

18-årige fordelt efter, hvor ofte de taler med forældrene om udvalgte emner. Særskilt for EMU og BFU, opdelt på emner.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge. De unge, som har angivet, at de ikke har kontakt til deres forældre, eller at deres forældre er døde, har ikke svaret på dette spørgsmål.

Forskellen på andelen af unge, som "Nogle gange om ugen" har samtaler med deres forældre, er signifikant forskellig for EMU og BFU på et 99,9-procent-niveau (for alle emner). Det samme gælder andelen af unge, som "Aldrig" samtaler med deres forældre. Forskellen i andelen af unge, som "Sjældnere" taler med deres forældre, er insignifikant på "Politiske emner", men signifikant for "Bøger film og tv" på et 95-procent-niveau og på "Skole og arbejde" på et 99-procent-niveau. Der er ikke signifikante forskelle mellem EMU og BFU i andelen af unge, som samtaler med forældrene "Hver dag".

Antal observationer: EMU 858-860, BFU 4.273-4.275

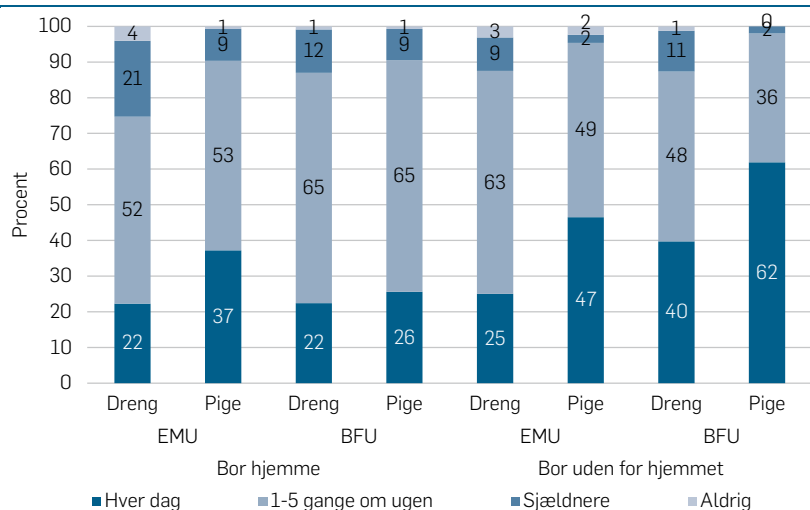
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

HUSARBEJDE OG KØNSARBEJDSDELING

I hjemmet er der også praktiske ting der skal ordnes – der skal købes ind, laves mad og gøres rent. Hvor ofte de unge laver husarbejde, fremgår af figur 3.3. Den er opdelt imellem unge, der bor hjemme (ca. 90 pct.), og unge, der er flyttet hjemmefra og fx bor alene, med en kæreste eller sammen med andre (ca. 10 pct.).

FIGUR 3.3

18-årige fordelt efter, hvor ofte de laver husarbejde. Særskilt for EMU og BFU, samt for udeboende/hjemmeboende og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

For de unge, som bor hjemme, er der signifikante forskelle hos begge køn. Der er signifikant forskel på andelen af piger i EMU og BFU, som laver husligt arbejde "Hver dag" og "1-5 gange om ugen" på et 99,9-procent-niveau. Der er signifikant forskel på andelen af drenge i EMU og BFU, som udfører husligt arbejde "1-5 gange", "Sjældnere" og "Aldrig" – alle på et 99,9-procent-niveau. For de unge piger og drenge, som ikke bor hjemme, er kun en signifikant forskel på de grupper i andelen af piger, som "Aldrig" laver husarbejde (et 95-procent-niveau). Alle andre andele er ikke signifikant forskellige.

Antal observationer for udeboende: EMU 75, BFU 418. Antal observationer for hjemmeboende: EMU 798, BFU 3.776

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Spørgeskema til de unge.

Af figur 3.3 fremgår det, at der er tydelige forskelle såvel imellem de to køn som imellem majoritetsdanske unge og etniske minoritetsunge. Med hensyn til køn laver piger generelt mere husarbejde end drenge. Dette kønsspecifikke mønster afspejler, at kvinder såvel i Danmark som globalt tager sig af flere huslige forpligtelser end mænd, og at også drenge og piger fra barnsben af lægger en forskellig indsats i hjemmet (Bonke, 2002; Jakobsen & Deding, 2006).

Samtidig er det tydeligt, at kønsforskellene blandt de majoritetsdanske unge er mindre end blandt de etniske minoritetsunge. Ser vi fx på, hvor mange af de hjemmeboende drenge, der laver husarbejde hver dag, er andelen 22 pct. i begge grupper. Her er der altså ikke nogen forskel imellem de to grupper af drenge. Tager vi derimod de majoritetsdanske piger, laver de – med 26 pct. – lidt mere dagligt husarbejde end drenge

med samme baggrund. Dermed er der et stort spring op til de etniske minoritetspiger, hvor 37 pct. laver husarbejde hver dag.

Ser man tilsvarende på, hvem der ”sjældent” eller ”aldrig” laver husarbejde, er dette også mere udbredt hos drengene, såvel hos de hjemmeboende som hos de udeboende. Mindst husarbejde laver de hjemmeboende etniske minoritetsdrengene. Her er det en fjerdedel, der angiver, at de laver husarbejde sjældnere end en gang om ugen.

Den større kønsforskel blandt etniske minoritetsunge sammenlignet med blandt majoritetsdanske unge kan forklares ud fra forskellige opfattelser af forholdet imellem mænd og kvinder. I den danske velfærdsstat opfattes de to køn ofte som ”lige”. Denne opfattelse går igen i den generelle samfundsindretning, hvor kvinders beskæftigelsesgrad er næsten lige så høj som mænds, og hvor man tilsvarende forventer, at både mænd og kvinder tager del i husarbejde og omsorg for børn. Samtidig har staten – fremfor familien – stor betydning i den enkeltes liv, blandt andet i form af forskellige universelle velfærdsydelser, herunder børnepasning for udearbejdende forældre (Björnberg & Ottosen, 2013). Samtidig ses dog også, at kvinder i Danmark oftere end mænd arbejder på deltid, og at kvinder – uanset om de arbejder på fuld tid eller ej – bruger flere timer på hjemlige forpligtelser end mænd.

En stor del af de etniske minoriteter, der bor i Danmark, kommer fra lande i Mellemøsten, Sydøstasien og Nordafrika. Her har man ofte – men også med store variationer afhængigt af fx uddannelsesniveau – en forståelse af de to køn som komplementære fremfor som ligestillede (Kavli & Nadim, 2009; Predelli, 2004). Ved ”komplementære” forstås, at de to køn har hver deres ansvarsområder. Her kan nogle former for husarbejde, og også fx omsorg for især mindre børn, i højere grad anses for at være et kvindeligt ansvarsområde, end tilfældet er i den danske befolkning generelt.

Omvendt er kvinder i de nævnte regioner af verden i langt mindre grad på arbejdsmarkedet end fx skandinaviske kvinder (ILO, 2013). Af en spørgeskemaundersøgelse fra 2006 blandt par med dansk, tyrkisk, pakistansk og iransk baggrund fremgår det tilsvarende, at både kvinder og mænd i en del af indvandrerfamilierne i højere grad mener, at det alene er moderen, der bør lave mad, gøre rent og vaske tøj, om end hovedparten i alle de undersøgte etniske minoritetsgrupper angiver, at mænd og kvinder bør deles om disse opgaver. Undersøgelsen viser desuden både, at kvinderne laver relativt mere husarbejde i indvandrerfamilierne

end i de danske familier, og at kvinder i alle typer af familier er mere utilfredse med fordelingen af husarbejde i hjemmet end mændene (Jakobsen & Deding, 2006). At en del etniske minoritetsdrenge laver ganske lidt husarbejde, hænger derfor måske sammen med kulturelle forhold, hvor deres mødre eller søstre, i overensstemmelse med en etableret praksis i familien, udfører hovedparten af det huslige arbejde.

RELATIONERNE I DE UNGES FAMILIER

I 17-18-års-alderen står de unge i en overgang fra ungdomsliv til voksenliv. I teenageårene har de fleste unge i stigende grad rettet deres opmærksomhed imod verden uden for hjemmet, men forskning viser, at hverdagslivet i familien og relationerne til forældre også i disse år er vigtige for de unges liv (Engels, Dekovic & Meeus, 2002; Kakihara m.fl., 2010).

Der er i den forbindelse blevet spurgt ind til forskellige aspekter ved de unges forhold til deres forældre. Det drejer sig dels om forholdet forældrene imellem, da dette forhold har stor betydning for stemningen i hjemmet. Der er også blevet spurgt om, hvor meget forældrene betyder for de unge, i hvilken grad forældrene kan bruges som ressourcepersoner, og hvor meget indsigt forældrene har i de unges liv. Og endelig er der blevet spurgt om, hvor meget de unges mødre og fædre fx forsøger at kontrollere de unge.

STEMNINGEN I HJEMMET

Et centralt element i et godt familieliv er, at forældrene har et godt forhold til hinanden. Her er de unge blevet bedt om at vurdere følgende tre udsagn og angive, i hvor høj grad det karakteriserer forholdet imellem deres forældre. Udsagnene er:

- Din far og mor er ret gode til at snakke sammen.
- Din far og mor bagtaler hinanden (bagtale = når man taler grimt/skidt om andre).
- Din far og mor skændes for tit med hinanden.

Svarene på disse tre spørgsmål er samlet i et indeks (tabel 3.2), der viser de unges samlede vurdering af stemningen imellem de biologiske foræl-

dre, fra god stemning over nogenlunde stemning til ikke så god stemning mellem forældrene².

Af tabel 3.2 fremgår det, at etniske minoritetsunge og majoritetsunge stort set svarer det samme, når det gælder stemningen i hjemmet.

TABEL 3.2

18-årige fordelt efter deres vurdering af stemningen mellem de biologiske forældre. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Stemningen er:	EMU	BFU	Forskel
Ikke så god	7	7	0
Nogenlunde	35	36	0
God	58	58	1
Antal observationer	748	3.952	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Indekset bygger på tre spørgsmål: "Din far og mor er ret gode til at snakke sammen", "Din far og mor bagtaler hinanden (bagtale = når man taler grimt/skidt om andre)" og "Din far og mor skændes for tit med hinanden". Indekset tager gennemsnittet af de tre besvarelser. Inddelingen er som følger: "God" – indeksscore på 3. "Nogenlunde" – indeksscore mellem 2 og 3. "Ikke så god" – indeksscore mellem 1 og 2 (for mere information, se bilag 3).

Kun de unge, som har svaret på alle tre spørgsmål, er medtaget.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

TABEL 3.3

18-årige fordelt efter deres oplevelse af, at forældrene holder af dem. Særskilt for EMU og BFU, opdelt på mor og far. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	Mor			Far		
	EMU	BFU	Forskel	EMU	BFU	Forskel
Altid	90	89	2	82	82	0
Oft	7	9	1	10	11	1
Af og til	1	2	0	3	4	1
Næsten aldrig	1	0	0	2	1	1
Aldrig	0	0	0	3	2	2 **
Antal observationer	856	4.217		768	4.054	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Unge, der angiver, at den respektive forælder er død eller ukendt, indgår ikke i beregningsgrundlaget.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

2. For mere detaljeret beskrivelse af dannelsen af indeks, se bilag 3.

Forskellene imellem de to grupper af unge også meget lille, når det kommer til oplevelsen af, om forældrene holder af dem. Tabel 3.3 viser dels, at langt de fleste unge er sikre på, at begge forældrene holder af dem, og dels, at begge grupper er mest sikre på, at deres mødre holder af dem.

HVOR NEMT ER DET AT TALE MED FORÆLDRENE?

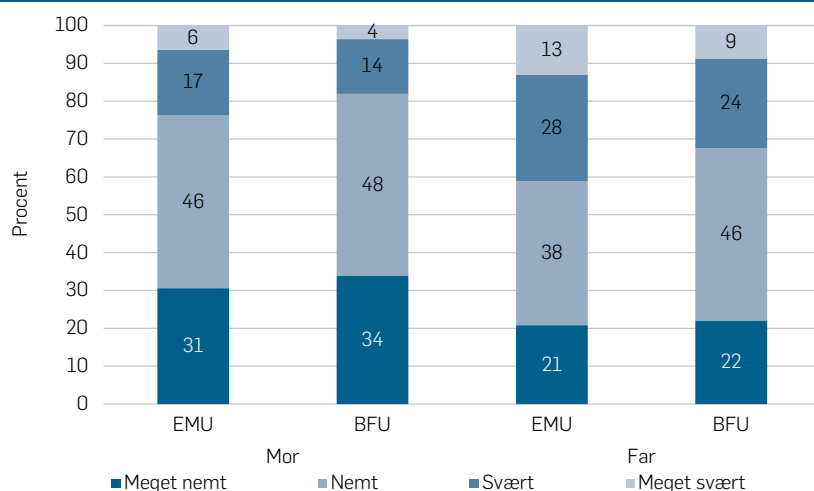
De unges forhold i hjemmene kan også påvirkes af, hvor nemt eller svært forskellige familiemedlemmer har ved at tale med hinanden. Modsat de meget små forskelle, der ses i de unges oplevelser af, om forældrene holder af dem, er der mere tydelige forskelle, når det kommer til, hvor nemt man kan tale sammen.

Figur 3.4 viser, hvor nemt/svært de unge har ved at tale med hhv. deres mødre og fædre. Fælles er, at flere har nemmere ved at tale med deres mor end med deres far. Med hensyn til forskelle imellem de to grupper af unge viser figuren, at de etniske minoritetsunge har lidt sværere ved at tale med deres forældre end de majoritetsdanske unge, og at denne forskel er større i de unges forhold til deres fædre end i deres forhold til mødrene.

Samlet set viser data altså, at – sammenlignet med de majoritetsdanske unge – kommer de etniske minoritetsunge fra hjem, hvor stemningen er lige så god, ligesom de har forældre, som de i samme grad oplever, holder af dem. De etniske minoritetsunge har dog lidt sværere end de majoritetsdanske unge ved at tale med deres forældre, især med deres fædre. Denne forskel kan tænkes at udspringe af de forskelle, der naturligt opstår, når unge socialiseres i én sammenhæng – en dansk – mens forældrene i mange tilfælde er vokset op i en anderledes kultur i en anden del af verden.

FIGUR 3.4

18-årige fordelt efter, hvor nemt eller svært det er at tale med forældrene. Særskilt for EMU og BFU, opdelt på mor og far. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Andelen af unge, som finder det "Nemt" eller "Meget nemt" at snakke med deres mor, er ikke signifikant forskellig i EMU og BFU. Det samme gælder andelen, som finder det "Meget nemt" at snakke med deres far. Andelen af unge, som synes det er "Nemt" at snakke med deres far, er dog signifikant forskellig på et 99,9-procent-niveau. Andelen, som finder det "Svært" at snakke med deres mor, er signifikant forskellige på et 95-procent-niveau, men det er signifikant på et 99-procent-niveau, når der spørges til deres far. Andelen af unge, som finder det "Meget svært", er signifikant forskellig på et 99,9-procent-niveau ved begge forældre.

Antal observationer: EMU 753-850, BFU 4.020-4.206

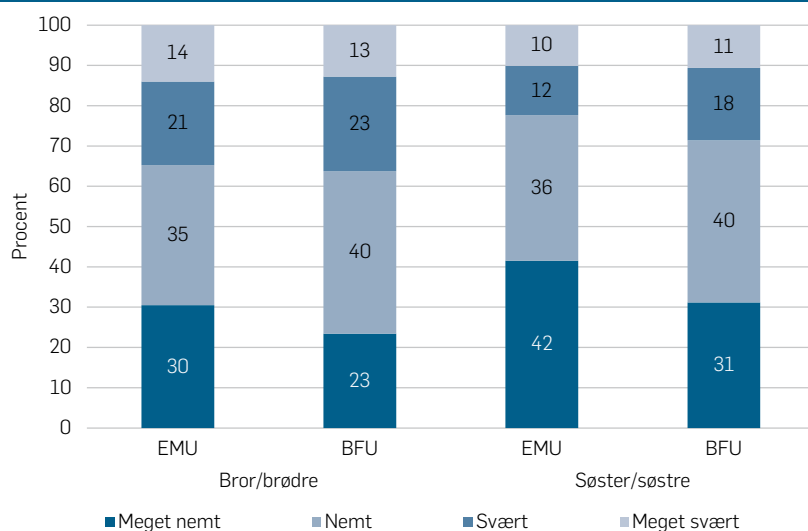
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

HVOR NEMT ER DET AT TALE MED SØSKENDE?

I hjemmet er det dog ikke kun forholdet til forældrene, der har betydning. Også forhold til søskende – hvis man har nogle – kan være vigtige for de unge. Her viser figur 3.5, at etniske minoritetsunge har betydeligt nemmere ved at tale med deres søskende end majoritetsdanske unge. Fx er det substantielt flere etniske minoritetsunge end majoritetsdanske unge, der har "meget nemt" ved at tale med deres søstre (42 pct. imod 31 pct.).

FIGUR 3.5

18-årige fordelt efter, hvor nemt eller svært det er for dem tale med deres søskende. Særligt for EMU og BFU, opdelt på brødre og søstre. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Andelen af unge, som finder det "Meget nemt" at snakke med deres søstre og/eller brødre, er signifikant forskellig mellem EMU og BFU på et 99,9-procent-niveau. Der er ikke signifikant forskel på andelen af unge, som finder det "Nemt", at snakke med deres søstre, men signifikant forskel på, om de unge finder det "Nemt" at snakke med deres brødre (et 95-procent-niveau). Andelen, som finder det "Svært" at snakke med deres søstre, er signifikant forskellig på et 99,9-procent-niveau, men der er ikke signifikant forskel på andelen af unge, som finder det "Svært" at snakke med deres brødre. Der er heller ikke signifikant forskel på andelen af unge, som finder det "Meget svært" – hverken med søstre eller brødre.

Antal observationer: EMU 604-607, BFU 2.660-2.674.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I fortolkningen af figur 3.5 må man huske på, at de etniske minoritetsunge generelt har flere søskende end de majoritetsdanske unge. Ud over at dynamikken i en større søskendefolk må formodes at være anderledes end i en gennemsnitlig dansk tobørnsfamilie, vil en del etniske minoritetsunge også have flere søskende af samme køn. Dermed vil der være flere relationer, der indgår i besvarelsen af spørgsmålene om forholdet til hhv. søstre og brødre og dermed måske en større chance for, at der er én man har meget nemt ved at tale med. Det kan være med til at forklare, at etniske minoritetsunge lader til at have klart nemmere ved at tale med deres søskende end majoritetsdanske unge.

En anden mulig årsag er, at de unge kan føle sig bedre forstået af deres søskende – som er vokset op under samme vilkår som dem selv – end af deres forældre, der måske er indvandret til Danmark som voksne, og at dette fælles perspektiv på verden giver dem en nærhed, som majoritetsdanske unge ikke i samme grad har i forhold til deres søskende.

FORÆLDRENES BETYDNING FOR DE UNGE

Ud over hvor nemt de unge fx har ved at tale med sine forældre, er der også blevet spurgt ind til kvaliteten af de relationer, de har til deres forældre. Det er blandt andet sket med spørgsmål, som er inspireret af *the Australian Temperament Project* (Ottosen m.fl., 2014). De unge er blevet bedt om at tage stilling til tre udsagn og angive, i hvilken udstrækning disse udsagn passer på deres relation med henholdsvis deres mor og far. Det drejer sig om de følgende:

- Dit forhold til din mor/far er vigtigt for dig.
- Du stoler på sin mor/far.
- Din mor/far spiller en ret stor rolle i dit liv.

Svarene på disse tre spørgsmål er efterfølgende samlet i et enkelt mål, der angiver, hvor stor betydning hhv. mødre og fædre tillægges af unge i de to grupper.

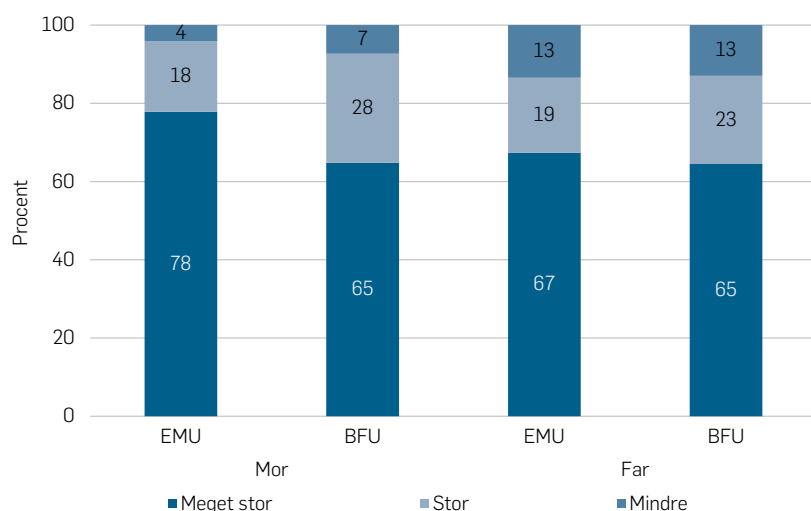
Figur 3.6 viser for det første, at både mødre og fædre har ”meget stor” betydning for hovedparten af de unge. Den primære forskel ses i, hvor stor betydning mødre tillægges: De har meget stor betydning for 78 pct. af de etniske minoritetsunge, imod 65 pct. af de majoritetsdanske unge. Modsat er der kun små forskelle i den betydning, som fædre tillægges i de to grupper. Samlet set er de to forældre dermed omtrent lige vigtige for de majoritetsdanske unge, mens mødre er klart vigtigere end fædre blandt de etniske minoritetsunge.

Den hollandske forsker Trees Pels har i årevis arbejdet med familiedynamikker i marokkanske familier bosat i Holland. Her finder hun, at mødre har rollen som den vigtigste forælder: Dels har mødre – på linje med familiepraksisser i oprindelseslandet – ofte et tættere forhold til børnene end fædre. Efter migrationen ser mødre derudover også ud til at overtage opgaver, som ellers har været anset for at være fædrenes domæne, så som at kontrollere og opdrage børnene. Samlet set skifter magtbalancen i familierne dermed hen imod, at mødre har mere og fædre

mindre indflydelse over deres børn, sammenlignet med såvel familier i oprindelseslandet som familier i det land, de er bosat i (Pels, 2000; Pels & De Haan, 2007).

FIGUR 3.6

18-årige fordelt efter forældrenes betydning for dem. Særskilt for EMU og BFU, opdelt på mor og far. Procent

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge. Indekset bygger på tre spørgsmål: "Dit forhold til din mor/far er vigtigt for dig", "Du stoler på din mor/far" og "Din mor/far spiller en ret stor rolle i dit liv". Indekset tager gennemsnittet af de tre besvarelser. Inddelingen er som følger: "Meget stor" – indeksscore på 1. "Stor" – indeksscore mellem 1 og 2. "Mindre" – indeksscore på 2 eller derover. For mere information, se bilag 3.
 Der er signifikant forskel på andelen af unge, hvor deres mor har "meget stor", "stor" eller "mindre" betydning, mellem EMU og BFU, på et 99,9-procent-niveau. Der er ikke signifikant forskel på andelen af unge, som synes, at deres far har "meget stor" eller "mindre" betydning. Der er signifikant forskel på andelen, som synes at deres far har "stor" betydning, på et 95-procent-niveau.
 Kun de unge, som har svaret på alle tre spørgsmål omkring mor eller far, er med i beregningen.
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

FORÆLDRENE SOM RESSOURCER FOR DE UNGE

I undersøgelsen spørges også til, i hvilken grad de unge oplever, at forældrene kan råde og hjælpe dem. Disse spørgsmål er ligeledes inspireret af i *the Australian Temperament Project* (Ottosen m.fl., 2014). De unge er blevet spurgt, i hvor høj grad de er enige med følgende tre udsagn:

- Du kan regne med, at din mor/far lytter til dig.
- Du kan gå til din mor/far for at få et råd.

- Du kan regne med hjælp fra din mor/far, hvis du har et problem.

De unges besvarelser kan ses i bilagsfigur B2.1. Af svarene fremgår det, at hovedparten af de unge i alle undergrupperne ”altid” kan få råd, hjælp, eller et lyttende øre hos begge deres forældre. Andelene spænder fra 59 pct. af de etniske minoritetsunge, der ”altid” oplever, at deres fædre kan give gode råd, til 82 pct. af de majoritetsdanske unge, der ”altid” oplever, at deres mødre kan hjælpe ved problemer. Både majoritetsdanske unge og etniske minoritetsunge oplever, at mødre er vigtigere ressourcer end fædre. Tallene viser dog også, at de etniske minoritetsunge ikke kan trække på deres forældre i samme grad som de majoritetsdanske unge. Det er fx 69 pct. af de etniske minoritetsunge, hvis mødre ”altid” kan give gode råd. Den samme oplevelse har 78 pct. af de majoritetsdanske unge.

FORÆLDRENES INDSIGT I DE UNGES LIV

Endelig er de unge blevet spurgt om, hvor meget indsigt forældrene har i deres liv. Det er gjort på baggrund af to spørgsmål, som tager afsæt i Alabama Parenting Questionnaire (Ottosen m.fl., 2014). De to spørgsmål er følgende:

- Hvor tit sker det, at du fortæller, hvor du går hen?
- Hvor tit sker det, at dine forældre godt kender de venner, du omgås?

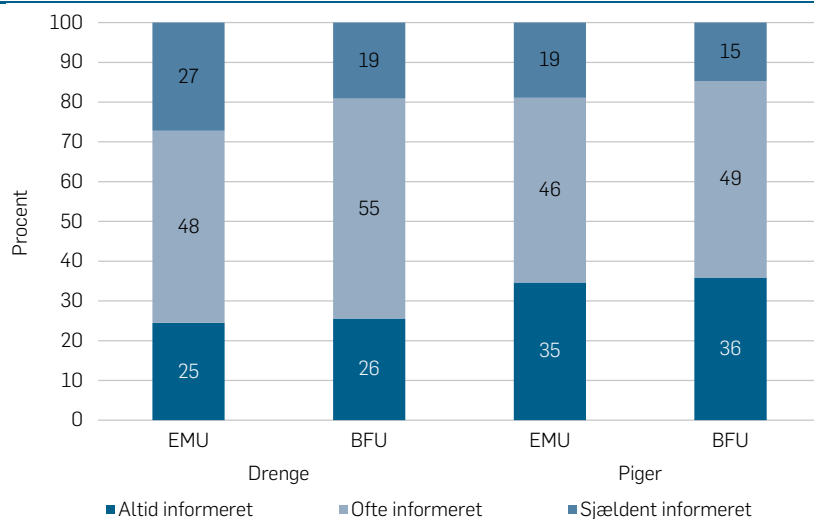
De unges svar på, hvilken grad af indsigt forældrene har i deres liv, fremgår af figur 3.7, der viser et samlet mål for svarene på disse to spørgsmål.

Figuren viser, at der er forskel imellem, hvor meget indsigt hhv. piger og drenge mener, at forældrene har i deres liv: Det er godt en tredjedel af pigerne (35-36 pct.), der angiver, at forældrene ”altid” er informerede om deres liv, mens noget tilsvarende gælder for omkring en fjerdedel af drengene (25-26 pct.).

Samtidig viser figuren også, at de etniske minoritetsforældre synes at have lidt mindre føling med deres børns liv end de majoritetsdanske forældre. Dette er især tilfældet blandt drengene, hvor det er 19 pct. af de majoritetsdanske drenge, mod 27 pct. af de etniske minoritetsdrenge, der angiver, at deres forældre sjældent er informerede om, hvor de går hen, og sjældent kender deres venner. Denne forskel er signifikant på et 99,9-procent-niveau.

FIGUR 3.7

18-årige fordelt efter, i hvilken grad de oplever, at forældrene har indsigt i deres liv. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Der er ikke signifikant forskel på andelen af hverken drenge eller piger, som føler, at deres forældre er "Altid informeret", mellem EMU og BFU. Der er signifikant forskel på andelen af drenge, som føler at deres forældre er "Ofte informeret" (et 99-procent-niveau) og på andelen af drenge, som føler, at deres forældre er "Sjældent informeret" (et 99,9-procent-niveau). Andelen af piger, som føler at deres forældre er "Ofte informeret" er ikke signifikant forskellig, men det er andelen af piger, hvis forældre er "Sjældent informeret" (et 95-procent-niveau).

Antal observationer: Drenge: EMU 408, BFU 2.152. Piger: EMU 439, BFU 2.089

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

FORÆLDREKONTROL OG FORÆLDREKONFLIKTER

Endelig er de unge blevet spurgt om, dels hvor tit de føler, at deres forældre vil kontrollere dem/dirigere deres liv, og dels hvor tit de har konflikter med deres forældre. Disse to spørgsmål kan dermed siges at handle om opdragelsespraksis og om social kontrol.

Når man sammenligner mål i børneopdragelse imellem forskellige lande, fremgår det, at man i Danmark (og i de andre skandinaviske lande) lægger meget stor vægt på at fremme unge menneskers individuelle selvstændighed. I World Value Survey spørges der således til, om man anser det for vigtigt at opmuntre børn til at udvikle uafhængighed. I lande som Tyrkiet, Libanon og Irak mener 33-37 pct. af de adspurgte, at det er vigtigt at opmuntre børns uafhængighed. Det samme svar giver 70 pct. af de adspurgte svenskere (svar fra Danmark foreligger ikke her; World

Values Survey, 2015). Dermed tilskrives børns uafhængighed klart større betydning i fx Sverige end i de lande, som mange etniske minoriteter i Danmark stammer fra. Omvendt tillægges lydighed generelt en større betydning i etniske minoritetsfamiliers børneopdragelse, sammenlignet med familier i majoriteten (Dekovic, Pels & Model, 2006; Halman m.fl., 2008)

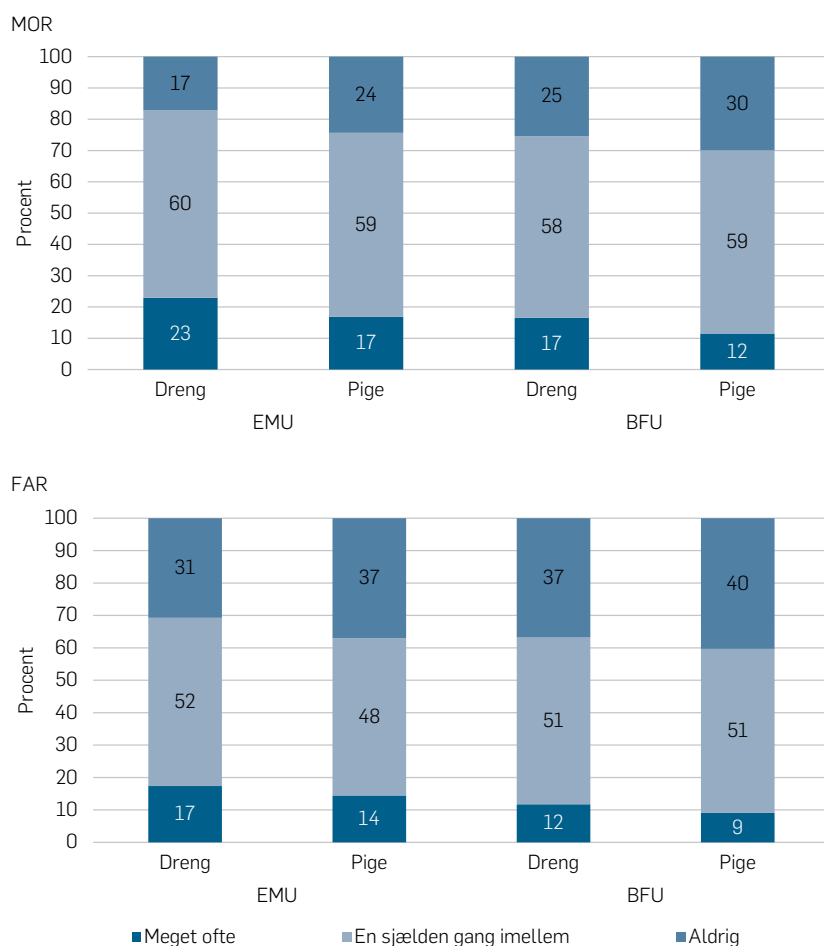
Når de unge i familierne påvirkes af det danske samfund, via deres deltagelse i fx uddannelses- og fritidsliv og via danske kammerater, kan forskelle i opfattelsen af betydningen af fx lydighed og selvstændighed generationerne imellem undertiden føre til konflikter i familierne. Et sådant fænomen er velbeskrevet i forhold til indvandrerfamilier med børn i teenagealderen, og betegnes som ”dissonant acculturation” (”disharmonisk kulturel tilpasning”). Begrebet dækker over de konflikter, der kan opstå, når den yngre generation tilpasser sig det omgivende samfunds normer, værdier og praksisser langt hurtigere end forældrene (Portes & Rumbaut, 2001). Et centralt stridspunkt i sådanne familiekonflikter kan netop være, hvor meget autonomi de unge skal have (Renzaho, McCabe & Sainsbury, 2011; Suárez-Orozco, 2006). Disse normer kan endvidere være ganske forskellige for piger og for drenge.

Etniske minoritetsfamilier kan også opleve udfordringer, fordi erfaringer med fx krig og flugt kan være meget belastende, og fordi det kan være svært at finde fodfæste i Danmark, blandt andet fordi man ofte mister ressourcer og netværk, når man flytter til et nyt land. Endvidere kan etnisk minoriteter opleve at blive udsat for diskrimination eller marginalisering – oplevelser, der kan gøre det svært at være forældre i den nye kontekst. Især kan fædre i etniske minoritetsfamilier opleve, at deres rolle udfordres (Gonzalez-Lopez, 2004; Ochocka & Janzen, 2008). Endelig kan stress, få ressourcer og økonomiske bekymringer være med til at hæve konfliktniveauet i individuelle familier.

I forhold til hvor ofte de unge føler sig kontrolleret af deres forældre, viser figur 3.8 svarene separat for mødre og fædre samt for piger og drenge i de to grupper. Figuren viser for det første, at drenge føler sig mere kontrolleret af deres forældre end piger. Dette mønster ses hos såvel etniske minoritetsunge som hos majoritetsdanske unge. Det er således 12-23 pct. af drengene, der oplever, at de ”meget ofte” bliver kontrolleret af deres forældre, imod 9-17 pct. af pigerne. For det andet viser figuren, at mødre opleves som mere kontrollerende end fædre. Dette mønster er også det samme i begge grupper af unge.

FIGUR 3.8

18-årige fordelt efter, hvor ofte de føler sig kontrolleret af deres forældre, særskilt for EMU og BFU, og for køn, opdelt på mor og far. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge. De unge, som har angivet, at de ikke har kontakt til deres forældre, eller at deres forældre er døde, har ikke svaret på dette spørgsmål. Andelen af unge, som "Meget ofte" føler sig kontrolleret af deres mor er signifikant forskellig for EMU og BFU på et 99-procent-niveau for både drenge og piger. Andelen, som "En sjældent gang imellem" føler sig kontrolleret, er ikke signifikant forskellig. Andelen af unge, som "Aldrig" føler sig kontrolleret af deres mor, er signifikant forskellig for drenge (et 99,9-procent-niveau) såvel som piger (et 95-procent-niveau). Andelen af unge, som "Meget ofte" føler sig kontrolleret af deres far, er signifikant forskellig for EMU og BFU for både drenge (et 99-procent-niveau) og piger (et 99,9-procent-niveau). Der er ikke signifikant forskel på andelen af unge, som synes, at deres far kontrollerer dem "En sjælden gang imellem", hverken for piger eller drenge. Andelen af unge drenge, som "Aldrig" føler sig kontrolleret, er signifikant forskellig (et 95-procent-niveau), men ikke for pigerne.

Antal observationer: Far: EMU 768, BFU 4.052. Mor: EMU854, BFU 4.212

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Fokuserer man på forskellene imellem majoritetsdanske unge og etniske minoritetsunge, fremgår det, at de etniske minoritetsunge oplever en højere grad af forældrekontrol i deres liv. Forskellene er dog forholdsvis små. Således er det 40 pct. af de majoritetsdanske piger, der "aldrig" oplever, at deres fædre vil kontrollere eller dirigere dem, mens det tilsvarende tal for etniske minoritetspiger er næsten det samme – 37 pct. (ikke statistisk signifikant). Størst forskel imellem de to grupper ses i niveauet af mødres kontrol med deres drenge. Her oplever 17 pct. af de etniske minoritetsdrenge, at de "aldrig" kontrolleres eller dirigeres. Det samme gælder for 25 pct. af drengene fra den danske majoritet, hvilket også er en signifikant forskel på et 99,9-procent-niveau.

Det er muligt, at den større grad af kontrol med sønner frem for døtre i begge grupper af unge skyldes at drenge – som vi vil se i de næste kapitler – klarer sig dårligere i uddannelsessystemet og oftere har erfaringer med fx kriminalitet end piger. Der kan med andre ord være god grund til, at nogle forældre (og altså især mødre) forsøger at kontrollere deres sønner og styre deres adfærd i en bestemt retning.

Hvor drengene føler sig mere kontrolleret af deres forældre, er det dog pigerne, der har de fleste konflikter – og hyppigst har de dem med deres mødre (se bilagsfigur B2.2). Det er således i højere grad mødre (med 18-28 pct.) end fædre (med 11-15 pct.), de unge "meget ofte" har konflikter med. Den største forskel imellem, hvor ofte etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge har konflikter med deres forældre er, at etniske minoritetsunge hyppigere (med 29-30 pct.) angiver "aldrig" at have konflikter med deres fædre end majoritetsdanske unge, hvor 21-22 pct. angiver "aldrig" at have konflikter med deres fædre.

Denne undersøgelses data viser altså, at etniske minoritetsunge kun angiver at føle sig en smule mere kontrolleret af deres forældre end majoritetsdanske unge. Dette kan synes overraskende i en sammenhæng, hvor man ofte taler om, at især etniske minoritetspigens adfærd kontrolleres fra familiens side.

De begrænsede forskelle med hensyn til, hvor meget de unge oplever, at deres forældre kontrollerer dem, synes også at ligge langt fra resultaterne af andre undersøgelser på dette område. Her kan fx nævnes spørgeskemaundersøgelsen *Ung i 2011 – nydanske unges oplevelse af social kontrol, frihed og grænser*, bestilt af det daværende Ministerium for Flygtninge, Indvandrere og Integration. Hovedkonklusionen i denne rapport er, at nydanske unge oplever en omfattende social kontrol, der langt overstiger

niveauet hos majoritetsdanske unge, og at denne kontrol er væsentligt strengere for piger end for drenge. I forhold til parforhold, seksualitet og køn finder rapporten således at 92 pct. af ikke-vestlige efterkommerpiger, og 84 pct. af tilsvarende drenge oplever social kontrol i et eller andet omfang. Det tilsvarende tal blandt majoritetsdanske unge er 8 pct. (Als Research, 2011, s.14).

Den store forskel udspringer af, hvorledes kontrol af de unge defineres: I ”Ung i 2011” er de unge fx blevet spurgt, om det ville være i orden at have sex før ægteskab. Her har mange etniske minoritetsunge i ”Ung i 2011” svaret, at de ikke må have kærester, og at de ikke må have sex, før de er gift. Disse besvarelser indgår som et delmål for social kontrol, og er altså med til at skabe den meget store forskel imellem minoritets- og majoritetsunge i den nævnte undersøgelse (se mere om praksisser i forhold til seksualitet i kapitel 9).

Når man direkte spørger de etniske minoritetsunge, om de føler sig kontrolleret af deres forældre, kommer svarene derimod til at se væsentligt anderledes ud. I ”Ung i 2011” spørges faktisk direkte til de unges oplevelser af ”tvang, vold og overvågning”, og her indgår et spørgsmål om, hvorvidt de unge føler sig kontrolleret. Resultaterne fra denne del af Als Researchs undersøgelse viser, at etniske minoritetsunge godt nok angiver at være udsat for mere kontrol end majoritetsdanske unge, men at forskellen på de to grupper ikke er markant. Endvidere ses også her, at etniske minoritetsdrenge rapporterer at opleve mere kontrol end etniske minoritetspiger (Als Research, 2011).³

Når man spørger de unge selv om, hvor ofte de oplever at blive kontrolleret af fx deres forældre, er der altså ikke nær så store forskelle imellem etniske minoritets- og majoritetsunge, som der er, når de kriterier, der definerer, hvem der er udsat for social kontrol, knyttes til praksisser, der er langt mere udbredte i Danmark end i mange af de etniske mi-

---

3. Ud over hvilke spørgsmål man har stillet i de to undersøgelser, kan der naturligvis også være andre årsager til forskelle i resultaterne. Det kan handle om fx forskelle i alderssammensætningen i de to undersøgelser og om afgrænsning af interviewpersoner. I denne undersøgelse indgår der fx ca. 15 pct. etniske minoriteter med vestlig baggrund, mens ”Ung i 2011” udelukkende er med respondenter med ikke-vestlig baggrund. En anden forskel er, at SFI’s undersøgelse bygger på en repræsentativ stikprøve, det vil sige, at den viser gennemsnittet for alle etniske minoriteter i hele Danmark. Data til ”Ung i 2011” blev overvejende indsamlet på skoler, der lå i byområder med høje koncentrationer af etniske minoritetsunge. Sådanne skolars elever er dermed ikke nødvendigvis repræsentative for alle etniske minoritetsunge i Danmark. Forskelle kan også udspringe af, at interview i skoleregi muligvis kan sikre svar fra personer, som ville vælge ikke at svare, hvis de blev bedt om at deltage i et personligt interview, og af aldersforskelle i de to undersøgelser data.

noriteters oprindelseslande. Det kan fx dreje sig om praksisser i forhold til at have sex for ægteskab.

KORPORLIG AFSTRAFFELSE

Et sidste spørgsmål, de unge har besvaret, handler om, hvor mange der har oplevet at blive straffet med tæv eller slag af deres forældre. Sådant fysisk afstraffelse har siden revselsesrettens afskaffelse i 1997 været ulovligt i Danmark.

Af tabel 3.4 fremgår det, at etniske minoritetsunge i højere grad end majoritetsdanske unge angiver at være blevet straffet med tæv eller slag men også, at forskellen imellem de to grupper er begrænset. Forskelle imellem de to grupper er størst blandt drengene, hvor to ud af tre forskelle er signifikante på et 99-procent-signifikansniveau. At unge med etnisk minoritetsbaggrund hyppigere end majoritetsunge oplever at blive korporligt straffet af en forælder, fremgår også af en spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasser-elever (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010). I en helt ny undersøgelse blandt 8.-klasser-elever fra 2016 fremgår det tilsvarende, at unge med etniske minoritetsbaggrund har en højere sandsynlighed for at være udsat for langvarig vold end majoritetsdanske unge (Oldrup m.fl., 2016)

TABEL 3.4

18-åriges oplevelser af straf med tæv eller slag af en forælder. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Flere gange	5	3	2	3	3**	1
Én gang	4	5	3	3	1	2*
Aldrig	91	92	95	95	4**	3
Antal observationer	421	437	2.155	2.116		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

SAMMENFATNING

Dette kapitel har vist, at der på tværs af de unges svar omkring livet i hjemmet og relationerne til forældrene er forskellige mønstre. I disse

mønstre går forskelle mellem mødre og fædre og mellem piger og drenge ofte på tværs af forskelle imellem den danske majoritet og de etniske minoriteter.

I nogle svar er der stort set ingen forskel imellem etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge. Det drejer sig om de unges oplevelser af stemningen i deres hjem og af, om deres forældre holder af dem. Her oplever alle grupperne af unge, at forældrene generelt holder meget af dem, men også, at mødre holder mere af dem, end fædre gør.

I hovedparten af besvarelserne er der nogen forskel imellem de etniske minoritetsunge og de majoritetsdanske unge. På enkelte områder har de etniske minoritetsunge de mest positive erfaringer. De har fx nemmere ved at tale med deres søskende af begge køn. Noget sådant kan dels hænge sammen med, at de generelt har flere søskende end de majoritetsdanske unge og dermed også flere relationer at vælge imellem. Det kan også tænkes, at familien tillægges større betydning i familier fra mere traditionsbundne kulturer, hvor moderniteten i Danmark over tid har bidraget med en ”udtynding” af, hvad familien betyder for den enkelte. Når etniske minoritetsunge har lettere ved at tale med deres søskende kan det måske også hænge sammen med, at generationsforskellene i de etniske minoritetsfamilier – på grund af de meget forskellige opvækstvilkår, forældre og børn ofte har haft – giver søskende et fællesskab, som majoritetsdanske børn ikke oplever på samme måde.

Et andet aspekt, hvor relationerne i de etniske minoritetsfamilier synes at være stærkere end i de majoritetsdanske familier, handler om båndet imellem mødre og børn: Her ser mødre ud til at spille en vigtigere rolle for de etniske minoritetsunge, end mødre gør for majoritetsdanske unge.

På mange områder viser undersøgelsens resultater, at de etniske minoritetsforældre i mindre grad udgør en ressource for deres børn, end de majoritetsdanske forældre gør, og at man bruger mindre tid sammen. De etniske minoritetsunge har lidt sværere ved at tale med deres forældre, som også har en mindre grad af indsigt i deres liv. Det er faktisk mere end hver fjerde etniske minoritetsdreng, der angiver, at forældrene ”sjældent” er informerede om, hvad de laver, eller hvem deres venner er (det samme svar angiver knap hver femte majoritetsdanske dreng). Man spiser også i lidt mindre grad aftensmad sammen i de etniske minoritetsfamilier, og får talt mindre sammen om forskellige emner.

I en del tilfælde er der også større forskelle imellem de to køn blandt de etniske minoritetsunge, end man finder blandt majoriteten.

Dette ses særligt tydeligt, når det kommer til fordeling af husarbejde. Her er der klart større forskelle imellem, hvor ofte drenge og piger med etnisk minoritetsbaggrund laver husarbejde, sammenlignet med unge med majoritetsdansk baggrund, og det er de etniske minoritetsdrenge, der oftest ingen huslige forpligtelser har.

Når det kommer til forældrekontrol, til konflikter med forældrene og til korporlig afstraffelse, har de etniske minoritetsunge flere negative erfaringer end de majoritetsdanske unge. Hvor 5-6 pct. af de majoritetsdanske unge angiver, at de er blevet fysisk afstraffet af deres forældre, angiver 8-9 pct. af de etniske minoritetsunge det samme svar (signifikant på et 99,9-procent-niveau).

Data viser også, at det for alle de unge gælder, at mødre kontrollerer mere end fædre, og at drenge kontrolleres mere end piger. Således er det næsten hver fjerde etniske minoritetsdreng (23 pct.), der ”meget ofte” føler sig kontrolleret af sin mor – det samme svar giver 17 pct. af de majoritetsdanske drenge (signifikant på 99 pct.).

En sidste forskel i hjemmelivet er naturligvis, hvilket sprog der tales her. De etniske minoritetsunges svar viser, at de fleste taler både dansk og et andet sprog i hjemmet, og at en eventuel blanding af de to sprog afhænger af, hvem der taler sammen. Her taler de unge mere dansk med deres søskende end med deres forældre.

UDDANNELSE

INDLEDNING

Unge på 18 år er på vej ind i voksenlivet. En stor del af de unge vil på dette tidspunkt være i gang med en ungdomsuddannelse, og mange vil også have gjort sig tanker om, hvordan de videre skal uddanne sig.

De unges uddannelse er vigtig for deres fremtidige liv og muligheder, og det er dermed noget, som ikke kun de unge, men også deres forældre har overvejelser om. I dette kapitel anvender vi derfor data fra de unges og deres forældres besvarelser til at belyse såvel de veje, de unge på dette tidspunkt i livet har valgt, som hvad de unge og deres forældre forestiller sig om de unges uddannelsesmæssige fremtid.

ETNISKE MINORITETER OG UDDANNELSE

Et centralt emne i denne spørgeskemaundersøgelse med etniske minoritetsunge har været deres erfaring med og fremtidige forventninger i forhold til uddannelse. Her viser tidligere undersøgelser, ikke overraskende, at etniske minoritetsunge står svagere end unge med majoritetsdansk baggrund – også, når de er født og opvokset i Danmark (Constant & Larsen, 2004; Jakobsen & Liversage, 2010; Jakobsen, 2015). Dette do-

kumenteres blandt andet af PISA-resultaterne, der viser, at klart flere elever med etnisk minoritetsbaggrund end elever fra den danske majoritet afslutter folkeskolen med svage skolekundskaber. Ifølge PISA-resultater savner 43 pct. af indvandrede unge og 32 pct. af efterkommerunge ”funktionel læsekompetence”. ”Funktionel læsekompetence” er defineret ved, at ”en person forstår, kan anvende, kan reflektere over og engagere sig i indholdet af skrevne tekster, så man kan nå sine mål, udvikle sin viden og sine muligheder og kan deltage aktivt i samfundslivet” (Egelund, 2010, s. 8). Noget tilsvarende gælder for 13 pct. af de majoritetsdanske elever (Egelund, Nielsen & Rangvid, 2011, s. 9). Selvom elever, der mangler funktionelle læsefærdigheder, har klart dårligere odds for at gennemføre en ungdomsuddannelse end elever med bedre færdigheder, lykkes det dog alligevel for en del (Andersen, 2005).

Forklaringen på det lavere uddannelsesniveau blandt etniske minoritetsunge findes blandt andet i deres familiemæssige baggrund: I familier, hvor forældrene er veluddannede, er chancerne for, at unge også tager længerevarende uddannelse, klart højere, end hvis forældrene fx er ufaglærte – dette betegnes ofte som ”social arv” (Jæger, Munk & Ploug, 2003; Ploug, 2007). Dermed påvirker det indvandrer- og efterkommerunges muligheder i uddannelsessystemet, at de langt hyppigere end majoritetsdanske børn kommer fra relativt uddannelsesfremmede miljøer.

Der er flere forklaringer på at de etniske minoritetsunge hyppigere kommer fra uddannelsesfremmede familier. Dels er uddannelsesniveaet i Danmark i international sammenligning ganske højt. Dels har indvandringen til Danmark igennem årtier i høj grad bestået af personer, der enten ankom som familiesammenførte til herboende, eller af flygtninge, og disse personer har ofte haft begrænsede uddannelsesmæssige ressourcer med sig. Dermed adskiller den uddannelsesmæssige baggrund for indvandrere til Danmark sig markant fra mønsteret i lande som USA og Canada, hvor man aktivt har tiltrukket veluddannede indvandrere.

FORBEDRING I UDDANNELSESNIveauET OVER TID

Forskningen viser også, at forskellene i uddannelsesniveau imellem etniske minoriteter og majoritetsdanskere igennem de senere år er mindsket (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen, 2008). En måde, hvorpå man kan beskrive udviklingen i forskelle mellem forskellige grupper af unge over tid, er at se på, hvor mange unge der ikke er kommet i gang med en ungdomsuddannelse fem år efter, at de har afsluttet grundskolen.

Sammenligner man, hvordan det efter fem år var gået alle unge, der afsluttede grundskolen omkring hhv. 1990 og 2000, ses en markant forbedring af etniske minoritetsunges uddannelsesmæssige præstationer i løbet af den undersøgte tiårige periode. ”Restgruppen”, der ikke er kommet videre i uddannelse, falder markant: Hvor restgruppen for unge majoritetsdanske mænd i den undersøgte periode faldt fra 10 til 7 pct., faldt den fra 24 til 11 pct. blandt efterkommerdrengene⁴ og fra 39 til 17 pct. for ikke-vestlige indvandredrenge, der kom til Danmark fra de var 7 til 15 år gamle. For etniske minoritetspiger er udviklingen i denne tiårige periode endnu mere positiv (Jakobsen & Liversage, 2010) (s. 89). Der er med andre ord sket en stor og positiv udvikling i etniske minoriteters uddannelsesniveau i de senere år.

Der er samtidig store forskelle imellem, hvor godt grupper med baggrund i forskellige oprindelseslande klarer sig uddannelsesmæssigt – forskelle, der blandt andet kan tilskrives socioøkonomiske forskelle imellem grupperne. Unge med fx iransk, vietnamesisk og bosnisk baggrund klarer sig bedre end unge med baggrund i lande som Tyrkiet og Libanon. Dog ses også en klar forbedring i fx den store tyrkiske gruppe over tid. Hvor knap 50 pct. af denne gruppe omkring 1990 ikke gik videre i uddannelse efter grundskolen, var denne andel ti år senere faldet til under 20 pct. (Jakobsen & Liversage, 2010, s. 11). Uanset disse forbedringer over tid uddanner unge med majoritetsdansk baggrund sig dog stadig bedre end andre grupper – også blandt pigerne⁵.

---

4. Det drejer sig mere præcist om ikke-vestlige efterkommere, og de ikke-vestlige indvandrere, der kom til Danmark, før de fyldte 7 år.

5. En ofte gentaget påstand om, at etniske minoritetspiger i dag uddanner sig mere end majoritetsdanske piger kan udspringe af, at man fx udelukkende ser på, hvor mange piger på 20-24 år der er i gang med en videregående uddannelse. Her er en større andel af piger med etnisk minoritetsbaggrund end majoritetsdanske piger i gang. Det skyldes dog i høj grad, at majoritetsdanske piger hyppigere tager en 10.-klasse på fx en efterskole, og også hyppigere venter fx 1-2 år efter endt ungdomsuddannelse, inden de går i gang med en videregående uddannelse. De etniske minoritetspiger, der vælger videregående uddannelse, går derimod ofte ad en mere lige uddannelsesvej, uden 10. klasse og lignende. Disse piger er dermed i gennemsnit yngre, når de starter på en videregående uddannelse, men overhales senere uddannelsesmæssigt at de majoritetsdanske kvinder (Jakobsen & Liversage, 2010).

UDDANNELSESMØNSTRE

AFSLUTNINGEN PÅ GRUNDSKOLEN

Hvordan grundskolen afsluttes, har betydning for de unges muligheder for at starte på, og klare sig godt på, en ungdomsuddannelse. I dette afsnit ser vi på, om de unge vælger at forlade grundskolen efter 9. klasse eller 10. klasse, og om de har bestået den afsluttende prøve i dansk og matematik, det år, de forlader grundskolen.

Til analysen anvender vi registerdata. Disse data giver os viden om, hvordan de unge, der har besvaret spørgeskemaet, adskiller sig fra alle de unge, der indgik i stikprøven (tabel 4.1 og 4.2).

Tabel 4.1 og 4.2 viser begge, at etniske minoritetsunge i mindre omfang afslutter grundskolen med en bestået afsluttende prøve end majoritetsdanske unge, og at piger i begge grupper klarer sig bedre end drenge. Disse to tabeller viser også, at flere majoritetsdanske unge end etniske minoritetsunge tager en 10. klasse. Denne forskel udspringer i høj grad af, at mange majoritetsdanske unge (men langt færre unge med etnisk minoritetsbaggrund) vælger et år i 10. klasse på en efterskole (EVA, 2011).

TABEL 4.1

18-årige, som har besvaret spørgeskemaet, fordelt efter, hvordan de afslutter grundskolen. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint. 2014-tal.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Dummet 9. klasse ¹	11	9	5	3	6 [†] ***	6 [†] ***
Bestået 9. klasse	45	48	47	46	2	2
Dummet 10. klasse ¹	6	4	2	1	4 [†] ***	3 [†] ***
Bestået 10. klasse	34	36	44	49	10 ***	13 [†] ***
Mangler afslutningskarakter	3	2	1	1	2 **	1 **
Antal observationer	429	448	2.168	2.128		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. "Dummet" betyder her, at den gennemsnitlige karakter i dansk og matematik er under 2.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

TABEL 4.2

18-årige, som indgår i stikprøve¹, fordelt efter, hvordan de afslutter grundskolen. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint. 2014-tal.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Dumpet 9. klasse ²	14	10	8	4	6 ***	6 [†] ***
Bestået 9. klasse	42	44	45	45	4 *	1
Dumpet 10. klasse ²	7	6	2	1	5 [†] ***	5 [†] ***
Bestået 10. klasse	33	36	42	49	10 ***	12 [†] ***
Mangler afslutningskarakter	5	3	2	1	2 [†] ***	2 [†] ***
Antal observationer	1.033	949	3.109	2.829		

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. Alle, for hvem køn er angivet.
2. Dumpet betyder her, at den gennemsnitlige karakter i dansk og matematik er under 2.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik

En sammenligning af tabel 4.1 og tabel 4.2 viser, at de uddannelsesmæssige kompetencer i begge grupper er højere blandt de unge, der har besvaret spørgeskemaet, sammenlignet med de unge, der er udtrukket i stikprøverne som helhed. Som det gjaldt med hensyn til familiernes socioøkonomiske position, er de unge, der har medvirket i denne undersøgelse, altså mere ressourcestærke end populationerne som helhed (se også bortfaldsanalysen i bilag 1).

For de etniske minoritetsunges vedkommende skal man være opmærksom på, at en del af dem, der forlader grundskolen uden den afsluttende prøve, må formodes at have været forholdsvis få år i Danmark – et vilkår, der kan gøre det vanskeligt at klare sig i det ordinære danske uddannelsessystem (Jakobsen, 2015).

I GANG MED EN UNGDOMSUDDANNELSE

Da denne rapport bygger på data fra 18-årige, kan de følges nogle år efter afslutningen på grundskolen. Her viser data, at de etniske minoritetsunge i mindre grad end de majoritetsdanske unge har påbegyndt en ungdomsuddannelse. Denne forskel er størst blandt drengene: Hvor 4 pct. af de majoritetsdanske drenge svarer, at de ikke er gået i gang med en ungdomsuddannelse, gælder det samme for 9 pct. af de etniske minoritetsdrenge.

På baggrund af analyser af registerdata viser tabel 4.3 og 4.4, om de unge har påbegyndt en ungdomsuddannelse efter grundskolen.

TABEL 4.3

18-årige, som har besvaret spørgeskemaet, fordelt efter, om de har påbegyndt en ungdomsuddannelse efter grundskolen. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Påbegyndt ungdomsuddannelse:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Nej	11	8	5	5	6 [†] ***	3 **
Ja	88	90	95	95	7 ***	5 ***
Mangler information	1	2				
Antal observationer	429	448	2.167	2.127		

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneførløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Periode undersøgt: 2009-2014. Såfremt den unge på et eller flere tidspunkter i perioden har været i gang med en almen- eller erhvervs- eller ungdomsuddannelse eller en erhvervsuddannelse, indgår den unge i tabellen med et "Ja".

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

TABEL 4.4

18-årige, som indgår i stikprøven¹, fordelt efter, om de har påbegyndt ungdomsuddannelse efter grundskolen. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Påbegyndt ungdomsuddannelse:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Nej	13	11	8	6	5 ***	4 ***
Ja	84	87	92	94	8 ***	7 ***
Mangler information	3	3				
Antal observationer	1.033	949	3.106	2.827		

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneførløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Periode undersøgt: 2009-2014. Såfremt den unge på et eller flere tidspunkter i perioden har været i gang med en almen- eller erhvervs- eller ungdomsuddannelse eller en erhvervsuddannelse, indgår den unge i tabellen med et "Ja".

1. Alle, for hvem et køn er angivet.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik.

Tabel 4.3 og 4.4 viser, at det for alle grupper gælder, at unge, der ikke har påbegyndt en ungdomsuddannelse som 18-årige, i mindre grad end andre har besvaret spørgeskemaet. Således har fx 88 pct. af de etniske minoritetsdrengene, der har besvaret spørgeskemaet, påbegyndt en ungdomsud-

dannelse, mod 84 pct. af disse drenge i stikprøven som helhed. Blandt de majoritetsdanske drenge er de tilsvarende andele henholdsvis 95 og 92 pct. Tilsvarende tabellerne om afslutningen af grundskolen viser tabel 4.3 og 4.4 også, at piger klarer sig uddannelsesmæssigt bedre end drenge i begge grupper af unge.

I Danmark er der en lang række forskellige ungdomsuddannelser at vælge imellem. Her viser tabel 4.5, hvilke uddannelser piger og drenge fra de to grupper af unge er begyndt på.

TABEL 4.5

18-årige, der har påbegyndt en ungdomsuddannelse, fordelt efter uddannelse.

Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Påbegyndt uddannelse:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
STX	44	55	38	59	6*	4
HF	6	11	4	9	1	2
HTX	10	5	11	3	0	1
HHX	11	8	15	12	4*	4*
HG	8	8	4	6	5 [†] ***	1
EUD	9	8	21	7	12 [†] ***	1
EGU	3	3	2	2	1	1
Produktionsskole	4	2	2	2	2*	0
T-AMU	0	0	0	0	0	0
STU	1	0	2	1	1	0
Andet	4	2	1	1	3 [†] ***	1*
Antal observationer	388	421	2.077	2.060		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. Spørgsmål stillet til de unge, som svarede "Ja" i tabel 5.4.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Tabellen viser, at det i begge grupper fx er mere almindeligt for piger end for drenge at vælge det almene gymnasium, STX – en vej, som over halvdelen af pigerne i begge grupper har valgt. Ser vi på forskellene imellem de to grupper, er der kun meget små forskelle imellem pigerne. Derimod findes der adskillige substantielle forskelle imellem de to grupper af drenge. Som det fremgår af tabellen, er det omkring hver femte majoritetsdanske dreng, der vælger en erhvervsuddannelse (EUD), mens mindre end hver tiende etniske minoritetsdreng vælger denne vej. I stedet vælger de etniske minoritetsdrenge i højere grad HG (handelsskolens grundforløb) end de majoritetsdanske drenge.

Samlet set viser disse tabellen, at mange af de samme kønsforskelle går igen hos de majoritetsdanske unge og de etniske minoritetsunge. Tabellerne viser også, at der er mindre forskel imellem de to grupper af piger, end der er imellem de to grupper af drenge.

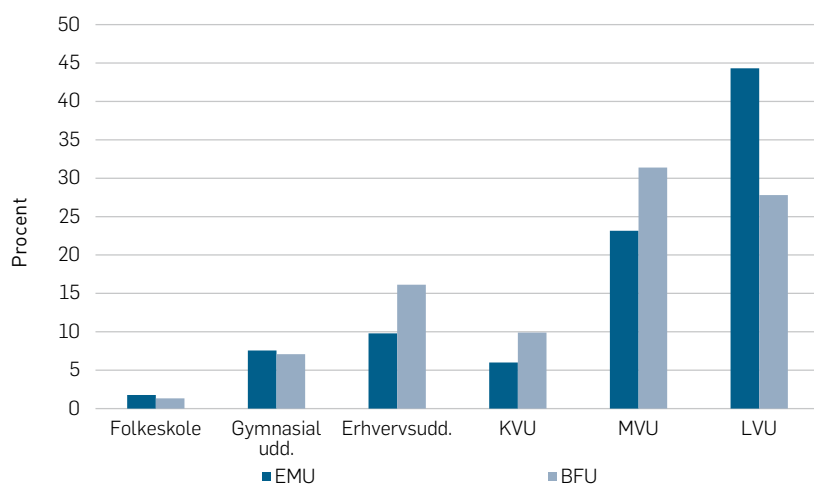
FORÆLDRES FORVENTNINGER TIL UNGES UDDANNELSE

Når unge kun er 18 år gamle, har de en alder, hvor meget kompetencegivende uddannelse stadig ligger foran dem, og man ikke kan vide, hvor meget uddannelse de ender med at fuldføre. Således kan deres unge alder gøre, at både de unge selv og deres forældre kan have forhåbninger til, hvilke uddannelser de unge ender med at have. I den forbindelse er de unges forældre blevet spurgt, hvilke uddannelser de regner med, at deres børn får. Som det fremgår af figur 4.1, har forældrene med etnisk minoritetsbaggrund langt højere forventninger til, hvor høj en uddannelse deres børn kommer til at opnå, end de majoritetsdanske forældre: 47 pct. af de etniske minoritetsforældre regner med, at deres barn får en lang videregående uddannelse. Det samme er tilfældet for 29 pct. af de danske forældre. Modsat er der flere majoritetsdanske forældre, der regner med, at deres børn ender med fx en erhvervsuddannelse eller en kort eller mellem-lang videregående uddannelse.

Det er vigtigt at minde om, at det kun er 22 pct. af de etniske minoritetsunges forældre, der har besvaret spørgeskemaet. Samtidig viser andre studier dog også, at forældre med etnisk minoritetsbaggrund i såvel Danmark (Andersen, 2008) som andre lande (Perreira, Harris & Lee, 2006; Støren & Helland, 2009) generelt har stort fokus på den positive betydning af uddannelse for deres børns fremtid.

FIGUR 4.1

Forældre til 18-årige fordelt efter, hvilken uddannelse de regner med, at deres barn får. Særskilt for EMU og BFU. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge. Vist er ikke kategorien "Andet" (1 pct. EMU og 3 pct. BFU).

Der er signifikant forskel på andelen af forældre i EMU og BFU, som regner med, at deres børn opnår en erhvervsuddannelse (et 99,9-procent-niveau), en KVVU (et 95-procent-niveau), en MVU (et 99,9-procent-niveau) og en LVU (et 99,9-procent-niveau). Der er ikke signifikant forskel på andelen af forældre, som regner med, at deres børn opnår folkeskole eller en gymnasial uddannelse.

Forældre, som har svaret "Ved ikke", indgår ikke i beregningsgrundlaget. Antal observationer: EMU 420, BFU 3.892

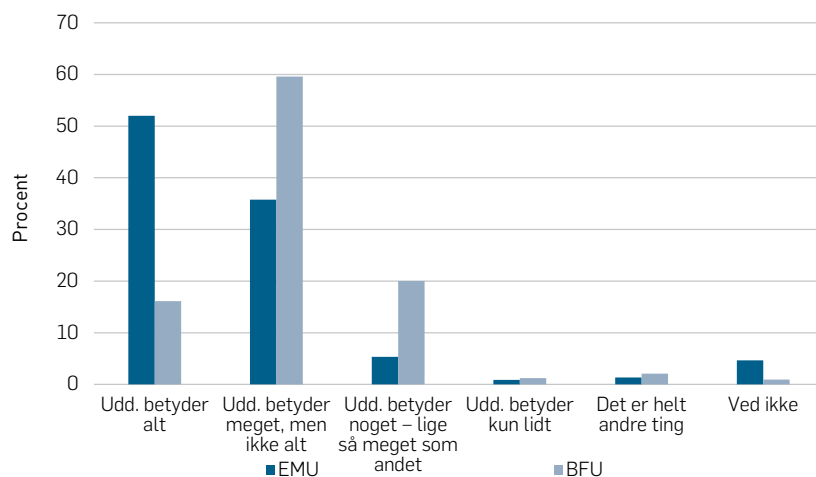
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til forældrene.

Mønsteret kan hænge sammen med, at de etniske minoritetsforældre – som det fremgår af figur 4.2 – tillægger uddannelse langt større vigtighed i tilværelsen, end de majoritetsdanske forældre gør: De to grupper af forældre er blevet spurgt om, hvordan de mener, at den uddannelse, man opnår, hænger sammen med den indkomst og position, man som voksen får i samfundet.

Figur 4.2 viser, at de to forældregrupper er enige om, at uddannelse har en stor betydning for ens fremtid. Men hvor 52 pct. af de etniske minoritetsforældre svarer, at "uddannelse betyder alt" i forhold til ens indkomst og position i samfundet, er det 16 pct. af de majoritetsdanske forældre, som angiver dette svar. Omvendt er det 60 pct. af de majoritetsdanske forældre, som siger, at uddannelse "betyder meget, men ikke alt" – godt en tredjedel af de etniske minoritetsforældre siger det samme.

FIGUR 4.2

Forældre til 18-årige fordelt efter opfattelse af, om der er en sammenhæng mellem den uddannelse, man har opnået, og den indkomst og position, man som voksen senere får i samfundet. Særskilt for EMU og BFU. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Forskellen i andelen af forældre i EMU og BFU, som synes, at uddannelse betyder ... "... alt", "... meget, men ikke alt", "... lige så meget som andet" og "Ved ikke" er signifikant forskellige på et 99,9-procent-niveau. Der er ikke signifikant forskel på andelen af forældre, som synes at uddannelse betyder "lidt" eller at "der er helt andre ting".
 Antal observationer: EMU 450, BFU 4.045.
 Kort videregående uddannelse (KVU), Mellemlang videregående uddannelse (MVU). Lang videregående uddannelse (LVU).
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til forældrene.

Når data såvel fra denne undersøgelse som fra andre studier viser, at især en del drenge med etnisk minoritetsbaggrund ikke klarer sig godt i det danske uddannelsessystem, kan denne realitet meget vel tænkes at skabe en udfordring i form af skuffelse af forældrenes ofte høje forventninger. De unges egne forventninger til uddannelse

De unge selv er også blevet spurgt om, hvilken uddannelse de regner med at afslutte. Deres svar fremgår af tabel 4.6.

TABEL 4.6

18-årige fordelt efter, hvilken uddannelse de regner med at opnå. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Grundskole	0	0	1	0	0	0
Gymnasial uddannelse.	3	2	2	1	1	1*
Erhvervsuddannelse	14	9	21	11	7***	2
KVU ¹	11	6	12	9	2	3*
MVU ¹	23	28	26	39	2	11 [†] ***
LVU ¹	40	50	31	34	9***	16 [†] ***
Andet	2	0	2	1	0	1
Ved ikke	7	3	5	5	2	1
Antal observationer	426	446	2.168	2.127		

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. Kort videregående uddannelse (KVU), Mellemlang videregående uddannelse (MVU). Lang videregående uddannelse (LVU)

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Spørgsmål til den unge.

Tabel 4.6 viser, at de etniske minoritetsunge (med 40-50 pct.) i højere grad forventer at få længerevarende uddannelser end de majoritetsdanske unge (med 31-34 pct.). Omvendt forventer flere af de majoritetsdanske piger (med 39 pct.) end de etniske minoritetspiger (med 28 pct.) at tage en mellemlang videregående uddannelse. Endelig forventer majoritetsdanske drenge (med 21 pct.) oftere end etniske minoritetsdrenge (med 14 pct.) at tage en erhvervsuddannelse. For alle tre eksempler gælder det, at forskellene er signifikante på et 99,9-procent-niveau.

Her skal det dog fremhæves, at bortfaldet i denne spørgeskemaundersøgelse – som beskrevet tidligere – er større blandt unge, der ikke har en afsluttende prøve fra grundskolen, i forhold til dem, der har en sådan prøve. Eftersom et grundskolebevis er adgangsbillet til først en ungdomsuddannelse og siden en videregående uddannelse, må fraværet af en grundskoleeksamen sætte klare begrænsninger for, hvad man kan forestille sig om sin fremtid – og ikke mindst, hvad man kan realisere. Dermed må man formode, at andelen af unge, der forestiller sig fx en lang videregående uddannelse, overvurderes i tabel 4.6, i forhold til situationen i den samlede gruppe af etniske minoritetsunge.

Sammenligner man de unges forventninger med de forventninger, som deres forældre har til dem, ses en meget stor overensstemmelse. Således er der kun en forskel på 1-2 procentpoint imellem, hvad foræl-

drene tror, de unge vil gøre, og hvad de unge selv giver udtryk for, både blandt majoritetsdanskerne og blandt de etniske minoriteter. Ønskerne til de unges uddannelse er dermed i høj grad noget, som stammer fra hele familien, fremfor kun fra enkelte af familiernes medlemmer (Lundqvist, 2010).

Om nogle år vil man kunne se, om de forventninger og forhåbninger til fremtiden, som såvel de unge som deres forældre udtrykker, bliver til virkelighed. Med deres svagere socioøkonomiske udgangspunkt in mente må man dog formode, at de meget høje forventninger til uddannelse, som de etniske minoriteter giver udtryk for, ikke altid vil kunne virkeliggøres. Samtidig kan denne ambition dog være med til at give målrettedhed og overvinde modgang, og det må formodes, at de høje uddannelsesmæssige forventninger fra såvel de unge som fra deres forældre samlet har positiv betydning for, hvordan det går de unge i uddannelsessystemet (Liversage, Jakobsen & Hansen, 2011).

SAMMENFATNING

I forhold til opnået uddannelse som 18-årige står etniske minoritetsunge svagere end majoritetsdanske unge. Der er fx flere etniske minoritetsunge end majoritetsdanske unge, der afslutter grundskolen uden en bestået afgangsprøve. I forhold til denne undersøgelse kan en mindre del af forskellen på de to grupper forklares ved, at nogle af de etniske minoritetsunge kun har været forholdsvis kort tid i Danmark, og at en kort opholdstid kan gøre det vanskeligt at klare sig i det danske uddannelsessystem (Jakobsen, 2015).

Analyserne viser endvidere, at majoritetsdanske unge oftere end etniske minoritetsunge tager 10.-klasseseksamen. Dette skyldes blandt andet, at en del majoritetsdanske unge vælger at tage et år på efterskole, efter at de har afsluttet 9. klasse.

Efter grundskolen fortsætter langt de fleste fra begge grupper på en ungdomsuddannelse. Som en del af et generelt mønster er der i begge grupper flest piger, der gør dette. Dermed er det også blandt drengene med etnisk minoritetsbaggrund, at man finder den største gruppe, der ikke havde påbegyndt en ungdomsuddannelse, da de besvarede spørgeskemaet. Bortfaldsanalyserne viser, at unge, der ikke har påbegyndt en ungdomsuddannelse som 18-årige, i mindre grad end andre har besvaret

spørgeskemaet. Således har fx 88 pct. af de etniske minoritetsdrengene, der har besvaret spørgeskemaet, påbegyndt en ungdomsuddannelse, mod 84 pct. af disse drenge i stikprøven som helhed. Blandt de majoritetsdanske drenge er de tilsvarende andele henholdsvis 95 og 92 pct.

Data viser også, at der er kønsforskelle i valget imellem forskellige typer af ungdomsuddannelser. Fx vælger klart flere af pigerne i begge grupper at gå videre i det almene gymnasium, STX. En anden forskel er, at erhvervsuddannelserne (EUD) tiltrækker 21 pct. af de majoritetsdanske drenge, men 9 pct. af de etniske minoritetsdrengene.

Når det kommer til de forventninger, de etniske minoritetsunges forældre har til deres børns fremtidige uddannelse, er det slående, at uddannelse tilskrives en meget stor og positiv betydning: 52 pct. af de etniske minoritetsforældre svarer, at uddannelse betyder ”alt” for fremtidig indkomst og position – et svar, som gives af 16 pct. af de majoritetsdanske forældre. Samtidig må man her erindre, at det kun er 22 pct. af de etniske minoritetsforældre (og 68 pct. af de majoritetsdanske forældre), der har besvaret spørgeskemaet.

I forhold til hvilke typer af uddannelser det forventes, at de unge opnår, viser data en stor overensstemmelse imellem, hvad hhv. de unge og deres forældre forventer, inden for de to grupper. Her er mønsteret, at man i de etniske minoritetsfamilier i høj grad forventer, at de unge vil afslutte en længerevarende uddannelse. Andre former for uddannelse – fx erhvervsuddannelser og mellemlange uddannelser – indgår i mindre grad i fremtidsforestillingerne i de etniske minoritetsfamilier. Denne forskel udspringer muligvis af, at man i en del etniske minoritetsfamilier ikke har samme indsigt i det danske uddannelsessystems kompleksitet og mangfoldighed, som man har i mange majoritetsdanske familier. Dermed bliver uddannelse noget, som i de førstnævnte familier først og fremmest forstås som opnået på et universitet.

De etniske minoritetsunges højere frafald på forskellige niveauer i uddannelsessystemet taget i betragtning må man formode, at disse høje – og til tider nok urealistiske – forventninger hos både de unge og deres forældre kan føre til udfordringer for unge, der reelt ikke magter at gennemføre de længerevarende uddannelser, som de stiler imod.

FYSISK OG PSYKISK HELBRED OG TRIVSEL

INDLEDNING

Fysisk og psykisk helbred og trivsel har stor betydning i unge menneskers liv, og dette kapitel belyser derfor, hvordan de unge med hhv. etnisk minoritetsbaggrund og majoritetsdansk baggrund angiver, at de har det. Da der ofte er stor forskel på pigers og drenge trivsel og udfordringer, er alle de anvendte svar fra spørgeskemaundersøgelsen opgjort for hhv. piger og drenge.

Kapitlet starter med de unges oplevelser af deres krop: om de generelt føler sig raske, og om de er tilfredse med deres vægt eller ej. Dernæst drejer det sig om psykisk trivsel: hvor meget selvværd de unge har, og om de ofte føler sig ensomme eller udenfor. Nogle unge handler også destruktivt i forhold til deres egen krop. Kapitlet belyser derfor også, hvor mange af de unge der angiver fx at have haft en spiseforstyrrelse eller at have overvejet at tage livet af sig. Kapitlet slutter med data om, hvor mange af de unge, der angiver at have en diagnose som fx ADHD.

GENERELT HELBRED

Vi starter dette kapitel med de unges generelle vurderinger af, hvor godt deres generelle helbred er. Svarene, særskilt for piger og drenge i de to grupper, fremgår af tabel 5.1.

TABEL 5.1

18-årige fordelt efter deres vurdering af eget helbred. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Selvvurderet helbred:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Virkelig godt	38	26	42	29	4	3
Godt	51	51	45	50	5 *	1
Nogenlunde	10	18	11	17	1	2
Dårligt	1	4	1	3	0	1
Meget dårligt	0	0	0	1	0	1
Antal observationer	427	447	2.168	2.126		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Først og fremmest viser tabel 5.1, at drenge i begge grupper er klart mere tilfredse med deres helbred, end piger er, og at der kun er små forskelle imellem de etniske minoritetsunge og de majoritetsdanske unge. Endvidere er der kun små andele (1 pct. af drengene og 3-4 pct. af pigerne), der anser deres helbred for decideret dårligt.

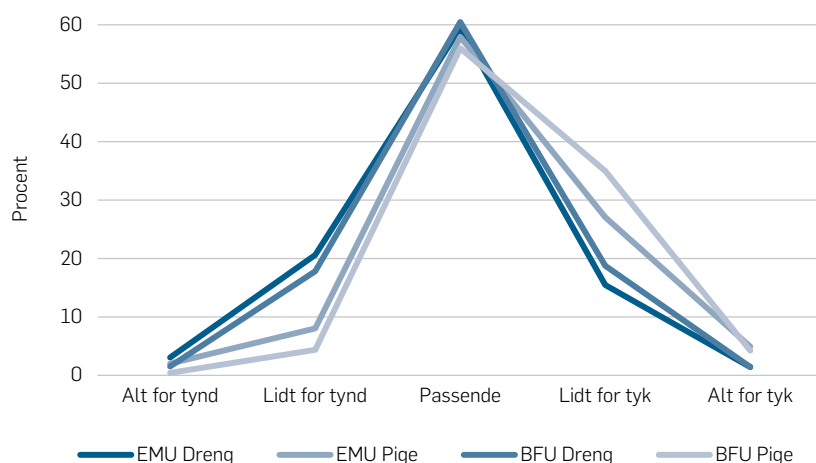
DE UNGES TILFREDSHED MED DERES KROP

I en moderne medievirkelighed er de unge omgivet af billeder af andres kroppe i fx film og reklamer, og de påvirkes af idealer om, hvordan kroppe ”bør” se ud. Et centralt element her er vægt – om man anses for at være for tyk (eller, i sjældnere tilfælde, for tynd) eller ej.

På et spørgsmål om, hvorvidt de unge synes, de fx er for tykke eller for tynde, viser svarene, at størstedelen i alle grupper finder, at deres krop er passende. Figur 5.1 viser dog også, at pigerne (med ca. 30 pct.) i højere grad oplever sig selv som for tykke end drengene (hvor ca. 17 pct. angiver dette svar). Der er kun begrænsede forskelle imellem svarene fra de unge med hhv. majoritetsbaggrund og etnisk minoritetsbaggrund.

FIGUR 5.1

18-årige fordelt efter, hvad de synes om deres krop. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Forskellene mellem EMUs og BFUs hhv. piger og drenge er testet med chiz-test. Forskellene mellem EMU og BFU drenge er ikke signifikante. Forskellene mellem EMU og BFU piger er derimod signifikante på et 99,9-procent-niveau.
 Antal observationer: Drenge: EMU 427, BFU 2.166. Piger: EMU 447, BFU 2.125.
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

PSYKISK TRIVSEL – SELVVÆRD OG ENSOMHED

I forhold til psykisk trivsel er de unge blevet stillet ti spørgsmål, som tilsammen belyser deres vurdering af eget selvværd. De unge har skullet markere, om de var ”meget enige”, ”enige”, ”uenige” eller ”meget uenige” i udsagn som fx ”du synes, at du har en del gode egenskaber”, og ”alt i alt er du tilbøjelig til at tro, at du er mislykket”. De unges samlede mål for selvværd fremgår af tabel 5.2.

Tabellen viser, at drenge har mere selvværd end piger – et kønsbettinget mønster, der ses hos begge grupper af unge. Yderligere kan man se, at selvværdet hos drengene fra de to grupper er stort set ens. Derimod er der forskel på pigerne. Her vurderer etniske minoritetspiger deres selvværd som substantielt højere, end de majoritetsdanske piger gør. Det er således 54-56 pct. af drengene, der angiver, at deres selvværd er

højt. Det samme gør 43 pct. af de etniske minoritetspiger, men 31 pct. af de majoritetsdanske piger. Fra andre studier ved vi tilsvarende, at majoritetsdanske piger angiver en væsentlig dårligere psykisk trivsel, end drengene gør. Noget sådant fremgår fx af undersøgelsen *Børn og unge i Danmark – velfærd og trivsel* (Ottosen m.fl., 2014; Ottosen m.fl., 2010).

Denne undersøgelses data viser dog, at der er mindre kønsforskel i vurderinger af selvværd blandt de etniske minoriteter, fordi pigerne her ligger over det – ganske lave – niveau, der findes blandt piger fra majoriteten.

TABEL 5.2

18-årige fordelt efter selvværd. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Højt selvværd	54	43	56	31	2	12 [†] ***
Normalt selvværd	45	53	42	60	3	7 **
Lavt selvværd	1	4	2	9	1	5 [†] ***
Antal observationer	429	448	2.168	2.128		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Dette er beregnet på baggrund af Rosenberg Self Esteem Scale på en skala fra 0 til 30. Højt selvværd: 25-30.

Normalt selvværd: 15-24. Lavt selvværd: mindre end 15. For yderligere information se bilag 3.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

De unge er også blevet spurgt om, hvor ofte de føler sig udenfor. Svarene viser, at de etniske minoritetsunge hyppigere oplever noget sådant. Som det fremgår af tabel 5.3, er det 2-4 pct. af de etniske minoritetsunge (mod 1 pct. af de majoritetsdanske unge) der angiver, at de ”meget ofte” føler sig udenfor. Samtidig er det dog flertallet af unge i alle grupper, der angiver, at de ”aldrig” føler sig udenfor – en oplevelse, drengene har hyppigere end pigerne. Til slut kan det nævnes, at de etniske minoritetspiger (med 67 pct.) hyppigere end de majoritetsdanske piger (med 60 pct.) aldrig oplever at føle sig udenfor.

TABEL 5.3

18-årige fordelt efter, hvor ofte de føler sig udenfor. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Meget ofte	2	4	1	1	0	2 [†] ***
Ofte	5	6	2	4	3 [†] ***	2
Af og til	15	22	22	33	7***	11 [†] ***
Nej	77	67	74	60	3	6*
Ved ikke	1	2	1	1	1	0
Antal observationer	425	445	2.159	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

På spørgsmålet om, hvorvidt de føler sig ensomme, viser tabel 5.4, at hovedparten af de unge i alle grupper (60-77 pct.) angiver ikke at føle sig ensomme. Samtidig ses også her, at pigerne (med 32-38 pct.) oftere føler sig ensomme i en eller anden grad, end drengene gør (med 22-24 pct.).

TABEL 5.4

18-årige fordelt efter, hvor ofte de føler sig ensomme. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Meget ofte	1	4	1	2	1	3 [†] ***
Ofte	4	5	4	6	0	1
Af og til	20	28	24	36	4	8**
Nej	74	62	71	55	3	7
Ved ikke	1	0	0	1	1*	1
Antal observationer	427	446	2.161	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Endelig er de unge blevet spurgt, om de enten selv er blevet mobbet eller har været med til at mobbe andre inden for det sidste halve år (ikke vist). På tværs af de fire undergrupper svarer kun få (5-6 pct.) bekræftende på, at de enten har mobbet eller selv er blevet mobbet, og der er dermed ikke forskel imellem hverken køn eller, om de unge har etnisk minori-

tets- eller majoritetsdansk baggrund. Dette forholdsvis lave niveau må ses i sammenhæng med, at det er unge på 18 år, der har svaret på spørgsmålet, og at mobning i højere grad synes at være noget, som børn og yngre teenagere oplever (Ottosen m.fl., 2014).

FORSKELLE I BRUG AF PSYKOLOG

Ud over spørgsmål om fx selvværd, oplevelser af ensomhed og tilfredshed med egen krop, er de unge også blevet spurgt, om de nogensinde har fået hjælp af en psykolog. Modtagelse af psykologbistand kan indikere, at de unge har haft trivselsproblemer eller psykiske udfordringer af forskellig slags. Brug af psykolog kan dog også hænge sammen med, fx hvor åben man er i forhold til at modtage denne form for hjælp, og eventuelt om man har de økonomiske ressourcer til det.

Af tabel 5.5 fremgår det, at majoritetsdanske unge langt oftere end etniske minoritetsunge taler med en psykolog. Af tabellen fremgår det også, at det i begge grupper er piger, der i størst omfang modtager psykologbistand, og at kønsforskellen er klart størst i den majoritetsdanske gruppe. Faktisk er det 40 pct. af de majoritetsdanske piger, der angiver, at de har fået hjælp af en psykolog – det er næsten dobbelt så stor en andel som blandt de majoritetsdanske drenge (23 pct.) Blandt de etniske minoriteter er det 16 pct. af drengene og 19 pct. af pigerne, der har gået til psykolog. Disse forskelle er signifikante på et 99,9-procent-niveau.

TABEL 5.5

18-årige fordelt efter, om de har fået hjælp af en psykolog. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Har fået hjælp:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ja	15	19	23	40	8 ^{***}	20 ^{†***}
Nej	85	81	77	60	8 ^{***}	20 ^{†***}
Antal observationer	426	447	2.160	2.124		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Ud over at en større andel af de majoritetsdanske unge har fået psykologhjælp, går de også i længere forløb her. Således viser tabel 5.6, at det er de majoritetsdanske piger, der får den mest langvarige hjælp: 39 pct. af

de danske piger, der har gået til psykolog, har været i længerevarende forløb (9 gange eller flere). Noget tilsvarende gælder for 28 pct. af de majoritetsdanske drenge. Etniske minoritetsunge går sjældnere i længerevarende forløb: Dette forekommer for 18-20 pct. af de (klart færre) etniske minoritetsunge, der har gået til psykolog.

TABEL 5.6

18-årige, der har fået hjælp af en psykolog, fordelt efter omfanget af psykologbi-stand. Særsomt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Omfang:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
En eller ganske få gange	55	49	43	32	12	17**
Flere/nogle gange (4-8 gange)	26	31	29	29	3	1
En del/mange gange (9 eller flere)	18	20	28	39	10	19†***
Antal observationer ¹	65	87	494	838		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. Kun de unge, som har gået til psykolog, har svaret på dette spørgsmål.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

SELVSKADE, SPISEFORSTYRRELSER, SELVMORD MV.

De unge er også blevet spurgt om deres følelser og tanker inden for de sidste fire uger – fx om de har følt sig rigtigt ulykkelige næsten hver dag, om de har oplevet ikke at føle interesse for ting, de ellers normalt interesserer sig for, og om de har tænkt på at – eller rent faktisk har gjort noget for at – skade sig selv. Disse spørgsmål følger ”the Development And Wellbeing Assessment” (DAWBA), en række international validerede spørgeskemaspørgsmål, der kan afdække psykiatriske udfordringer hos børn og unge. De unge er også blevet spurgt, om de nogensinde har lidt af en spiseforstyrrelse som fx anoreksi eller bulimi.

Af tabel 5.7 fremgår det, at der ikke er nogen substantielle forskelle imellem etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge. Tabellen viser også, at pigerne klart oftere har problemer med tegn på både depression, manglende interesse for deres sædvanlige dagligliv og selvskade end drengene. Der er dog én signifikant forskel på et 99,9-procent-niveau: De majoritetsdanske piger har oftere overvejet at være, eller har været, bevidst selvskadende end de etniske minoritetspiger. Tabellen viser, at dette gælder hver fjerde majoritetsdanske pige og knap hver femte etniske minoritetspige. Dette må siges at være ganske store andele. At

problemer med selvskade er klart større blandt kvinder end blandt mænd, fremgår også af Ejdesgaard m.fl. (2009), der også finder, at etniske minoriteter (især med ikke-vestlig baggrund), mindre hyppigt udøver selvskadende adfærd end andre unge.

TABEL 5.7

Andelen af 18-årige, der har oplevet tegn på depression, manglende interesse eller bevidst selvskade. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Har oplevet/været:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Depression	7	18	6	20	2	1
Manglende interesse	15	24	14	24	1	0
Overvejjet/været bevidst selvskadende	7	18	10	26	2	8 ***
Spiseforstyrrelser	3	9	3	15	0	6 **
Antal observationer	425-427	444	2.160-2.162	2.120-2.126		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Også når det kommer til spiseforstyrrelser, er der klare kønsforskelle. Her viser tabel 5.7, at det også her er de majoritetsdanske piger, der er den hårdest ramte gruppe. Således er det 15 pct. af disse piger (mod 9 pct. af de etniske minoritetspiger), der angiver at have lidt af en egentlig spiseforstyrrelse. Det samme gør sig gældende for 3 pct. af drengene i begge grupper.

Endelig er de unge blevet spurgt, om de har forsøgt at begå selvmord. Generelt er der flere kvinder end mænd, der forsøger selvmord, mens der er flere mænd end kvinder, der lykkes med at tage deres eget liv. I forhold til selvmordsforsøg er risikoen størst i de sene teenageår, mens risikoen for mænd (for hvem forsøget oftere lykkes) er størst i voksenalderen, mellem 20 og 50 år (Ejdesgaard m.fl., 2009, s. 32)

På linje med anden forskning viser denne undersøgelses data, at piger hyppigere end drenge forsøger selvmord. Samtidig viser tabel 5.8 også, at de etniske minoritetspiger (med 10 pct.) oftere end de majoritetsdanske piger (med 7 pct.) har forsøgt selvmord. Omvendt er det 1 pct. af de etniske minoritetsdrengene, der angiver, at de har forsøgt selvmord – 3 pct. af de majoritetsdanske drenge angiver at have forsøgt dette. Med hensyn til selvmordsforsøg er mønstret altså at, at pigerne er klart

hårdere ramt end drengene; og at det er de etniske minoritetspiger, der hyppigst forsøger selvmord – noget, der må ses som et alvorligt tegn på dårlig trivsel.

TABEL 5.8

18-årige fordelt efter, om de har forsøgt selvmord. Særskilt for EMU of BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Forsøgt selvmord:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Flere gange	0	3	1	3	1	0
Én gang	1	7	2	4	1*	3**
Aldrig	99	90	97	93	2**	3*
Antal observationer	424	439	2.159	2.113		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

At etniske minoritetskvinder oftere end andre grupper forsøger selvmord, fremgår også af en registeranalyse af 15-24-åriges kontakter med hospitalsvæsenet (Helweg-Larsen, Flachs & Kastrup, 2007). Analysen viser, hvor ofte hhv. danske unge, indvandrerunge og unge efterkommere (både vestlige og ikke-vestlige) var i kontakt med et sygehus på grund af selvskade eller selvmordshandling i 2003. Selvskade og selvmordshandlinger samles i analysen, da der i registrene ikke kan skelnes imellem disse to former for adfærd. Analysen viser, at der blandt mændene var omtrent samme (relativt lille) andel af hhv. majoritetsdanskere, indvandrere og efterkommere, der har været i kontakt med hospitalsvæsenet på grund af selvskade eller selvmordsforsøg: 8-9 personer ud af 10.000 personer.

Derimod var der blandt kvinderne forskelle imellem grupperne: Ud af 10.000 personer var det således 10 etnisk danske kvinder, 15 indvandrerkvinder og 31 efterkommerkvinder, der var i kontakt med hospitalsvæsenet på grund af selvskade eller selvmordsforsøg (Helweg-Larsen, Flachs & Kastrup, 2007, s. 74). Denne større overhyppighed i selvmordsforsøg blandt etniske minoritetskvinder sammenlignet med kvinder fra majoriteten fremgår også af et nyere studie på danske registerdata (Webb m.fl., 2015).

PSYKIATRISKE DIAGNOSER

Som det fremgik af foregående afsnit, har de unge svaret på, hvordan de har tænkt og følt om sig selv, og hvordan de har handlet. De er også blevet spurgt, om en anden – en læge eller en psykolog – har konstateret et handicap, en psykisk lidelse eller en langvarig sygdom hos dem, og i givet fald hvilket/hvilken. De unges svar herpå fremgår af tabel 5.9.

Denne tabel viser, at de danske unge klart oftere end de etniske minoritetsunge har en diagnose – dette er tilfældet for 13-14 pct. af de majoritetsdanske unge, imod 6-8 pct. af de etniske minoritetsunge, hvilket blandt andet kan skyldes underdiagnostisering blandt de etniske minoritetsunge. De unge, der har svaret bekræftende på at have en fysisk eller psykisk diagnose, har kategoriseret disse. Her fremgår det, at der blandt de unge, som har en diagnose, er en større andel af majoritetsdanske unge med psykiske diagnoser som fx psykisk udviklingshæmning eller depression, mens en større andel af de etniske minoritetsunge har fysiske handicap som fx bevægelseshandicap eller nedsat syn.

Beregner man andele af unge, der har ADHD, set i forhold til hele gruppen af unge, er det 1,3 pct. af de etniske minoritetsunge og 2,8 pct. af de majoritetsdanske unge – altså godt dobbelt så mange – der har denne diagnose.

Når etniske minoritetsunge sjældnere har en ADHD-diagnose (eller en anden børne- og ungespsykiatrisk diagnose), kan det naturligvis skyldes, at de etniske minoritetsunge sjældnere har denne form for forstyrrelser. Forklaringen kan dog også være, at de etniske minoritetsunge i mindre grad får diagnoser for eventuelle lidelser, de måtte have, og at omfanget af psykiatriske lidelser som fx ADHD blandt de unge i denne gruppe dermed er underrapporteret i forhold til blandt majoritetsdanske unge. En alternativ forklaring kan naturligvis være, at majoritetsdanske unge overdiagnosticeres.

En stor registeranalyse af blandt andet psykisk sygdom i hele Danmarks befolkning (Benjaminsen m.fl., 2015) indikerer, at forskellen imellem de to grupper af unge til dels kan forklares som en underrapportering af fx ADHD blandt etniske minoritetsunge. Den nævnte undersøgelse viser, at unge efterkommere langt sjældnere end de lidt ældre efterkommere er registreret med en psykisk sygdom. Ser man på mænd i aldersgruppen 18-24 år, er det således 3,7 pct. af efterkommerne – mod 5,4 pct. af majoritetsdanskerne – der er registreret med en psykisk sygdom. Men for mænd i aldersgruppen 25-39 år skifter billedet: Her er fle-

re efterkommere (7,5 pct.) end majoritetsdanske mænd (6,0 pct.) registreret med psykiske diagnoser (Benjaminsen m.fl., 2015) (p.82). Dette mønster kan forklares med, at efterkommere sjældnere kommer i kontakt med behandlingssystemet, mens de er unge, hvorved de hverken får en diagnose eller en relevant behandling. Efterhånden som efterkommerne bliver ældre, ser de psykiske sygdomme blandt dem dog ud til at blive opdaget, måske fordi det viser sig umuligt at ignorere symptomerne og man derfor fx opsøger behandling.

TABEL 5.9

18-årige fordelt efter, om en læge eller psykolog har konstateret en langvarig sygdom, et handicap eller en psykisk lidelse, og i givet fald hvilken/hvilket. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Konstateret sygdom/handicap/lidelse:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
<i>Ja</i>	8	6	13	14	5 **	8 [†] ***
Psykisk udviklingshæmmet	6	0	5	2	1	2
Downs syndrom	0	0	1	0	1	0
ADHD	25	12	32	15	7	3
Anden børne- og ungepsykiatrisk forstyrrelse (fx autisme, depression).	22	52	28	53	6	1
Bevægelseshandicap	9	12	4	4	6	8
Nedsat syn i svær grad	9	8	4	3	5	5
Alvorlig talefejl i svær grad	0	0	0	1	0	1
Ordblindhed i udtalt grad	16	4	10	4	6	0
Andet større handicap	22	32	26	27	5	5
<i>Nej</i>	92	94	87	86	5 **	8 ***

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

"Ja" og "Nej"-kategorierne har følgende antal observationer: Dreng: EMU 427, BFU 2.166. Pige: EMU 448, BFU 2.127. Hvilken diagnose der er tale om, bygger på de unge, som har svaret "Ja". Disse summer til mere end 100, da flere afkrydsninger er mulige.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

At etniske minoritetsunge kan have psykiatriske problemer uden af den grund at komme i relevant behandling, fremgår også af et studie af, hvor ofte børn født i Danmark i 1996-1997 modtager receptpligtig ADHD-medicin (Bessias, 2014). Studiet viser, at sådan medicin i klart mindre omfang udskrives til etniske minoritetsunge.

En af forklaringerne på, at etniske minoritetsunge i mindre grad diagnosticeres med ADHD, er sandsynligvis, at etniske minoritetsforældre i mindre grad end forældre fra majoriteten søger lægehjælp i forhold til det, der kan fortolkes som ADHD-symptomer (Zwirs m.fl., 2006).

Dermed er det sandsynligt, at flere end de 1,3 pct. af de etniske minoritetsunge har ADHD, og at de dermed ikke modtager behandling for dette. At have en ubehandlet psykiatrisk lidelse kan skabe betydelige problemer for de unge, da symptomer som manglende koncentrationsevne og lav impuls kontrol kan gøre det vanskeligt fx at gennemføre en uddannelse, og dette kan dermed muligvis være en lille brik i forklaringen af de etniske minoriteters ringere opnåelse af uddannelsesmæssige kvalifikationer.

SAMMENFATNING

Analysen af de unges svar på, hvordan de oplever deres fysiske og psykiske helbred, viser først og fremmest, at der er markante kønsforskelle. Her er det pigerne, der oftere mistrives end drengene. Sammenligner vi etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge ser vi, at de to grupper vurderer deres helbred omtrent lige godt og er cirka lige tilfredse med deres kroppe med drengene som klart mere tilfredse end pigerne. De to grupper af unge udviser også tegn på depression i lige stort omfang (det gør 6-7 pct. af drengene og 18-20 pct. af pigerne).

På nogle områder angiver de etniske minoritetsunge at trives dårligere end de majoritetsdanske unge. Både piger og drenge føler sig oftere udenfor, og især pigerne føler sig oftere ensomme. De etniske minoritetspiger er også dem, der hyppigst forsøger at tage livet af sig selv – det angiver hver tiende af disse piger at have forsøgt.

På andre områder angiver de etniske minoritetsunge at trives bedre end de majoritetsdanske unge. Fx angiver de etniske minoritetspiger, at have et substantielt højere selvværd end de majoritetsdanske piger, mens der kun er lille forskel imellem de to grupper af drenge. De etniske minoritetspiger (med 18 pct.) udøver også, eller overvejer også at udøve, mindre selvskade end de majoritetsdanske piger (med 26 pct.). Endelig lider de etniske minoritetspiger (med 9 pct.) sjældnere af spiseforstyrrelser end de majoritetsdanske piger (med 15 pct.).

Til slut kan nævnes, at majoritetsdanske unge – især pigerne – substantielt oftere får professionel hjælp til deres psykiske udfordringer ved at gå til psykolog.

VENNER, FRITIDSLIV OG MEDBORGERSKAB

INDLEDNING

I spørgeskemaerne har de unge besvaret en lang række spørgsmål om deres fritidsliv, interesser og vennekreds. I dette kapitel ser vi på spørgsmål om medieforbrug – om de unge fx læser bøger for deres fornøjelses skyld, og om de går i biografen, på museum eller ser nyheder. Andre spørgsmål handler om, hvem der fx bruger tid på motion, på politisk arbejde eller jævnligt kommer i religiøse forsamlinger.

Kapitlet belyser også forskelle og ligheder imellem, hvilke typer af venner man har blandt de unge med hhv. majoritetsdansk og etnisk minoritetsbaggrund, og hvor nemt eller svært de unge har ved at tale med disse venner. Kapitlet giver også svar på, hvordan man er sammen, når man skal have det sjovt – om man fx går på diskotek, til fest på en uddannelsesinstitution, eller om man hygger sig hjemme privat.

Endelig rummer kapitlet data om de unges tilknytning – hvor meget de føler sig knyttet til hhv. Danmark og til et andet land, og de unges erfaringer med forskellige former for diskrimination.

BØGER OG ANDET MEDIEFORBRUG

Det fremgik af kapitel 2, at de etniske minoritetsunge i gennemsnit bor i familier, der har færre penge, og hvor der er flere søskende, sammenlignet med deres majoritetsdanske jævnaldrende. Også på en anden måde adskiller opvækstmiljøerne for de to grupper af familier sig: Der er nemlig klart færre bøger på hylderne i de minoritetsunges hjem. Når SFI i denne undersøgelse har spurgt til antallet af bøger i de unges hjem, skyldes det, at dette bruges som et forenklet mål for, hvor meget såkaldt kulturel kapital i bred forstand, der er i hjemmet (Ottosen m.fl., 2014).

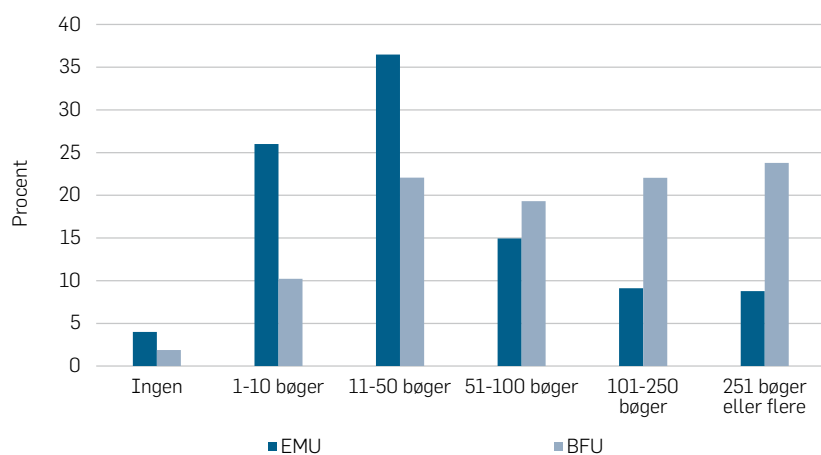
I forhold til antallet af bøger i hjemmet er der stor forskel på de to grupper af unge. Som figur 6.1 viser, kommer 67 pct. af de etniske minoritetsunge fra hjem med under 50 bøger, mens det samme gør sig gældende for 34 pct. af de majoritetsdanske unge. I den anden ende af skalaen ses, at knap en fjerdedel af de majoritetsdanske unge kommer fra hjem med over 250 bøger, mens det samme gælder for mindre end hver tiende af de etniske minoritetsunge.

De unge er også blevet spurgt om, hvor ofte de læser en bog for fornøjelsens skyld. Uanset at de etniske minoritetsunge altså kommer fra hjem med færre bøger, viser tabel 6.1 dog, at de er flittigere lystlæsere end de majoritetsdanske unge. Tabellen viser, at 23 pct. af de etniske minoritetsunge læser for deres fornøjelsens skyld mindst nogle gange om ugen. Det samme gælder kun for 15 pct. af de majoritetsdanske unge. Omvendt læser hver tredje majoritetsdanske unge aldrig en bog for fornøjelsens skyld. Det samme gælder hver femte etniske minoritetsunge. Denne forskel kan synes overraskende, når de etniske minoritetsunge kommer fra hjem med færre bøger på hylderne og også klarer sig dårligere i uddannelsessystemet.

At etniske minoritetsunge læser mere i deres fritid end majoritetsdanske unge, fremgår imidlertid også af andre undersøgelser. Fx viser en dansk survey om forskellige former for mediebrug blandt 13-23 årige, at etniske minoritetsunge udenfor skoleregi er flittigere læsere af bøger og andre trykte tekster end unge med majoritetsbaggrund (Drotner & Kobbernagel, 2014, s. 9). Den større læselyst hos etniske minoritetsunge er også dokumenteret i en PISA-undersøgelse, der fremhæver det som ”bemærkelsesværdigt”, at de etniske minoritets elever har et større læseengagement i fritiden end de majoritetsdanske elever (Egelund, Nielsen & Rangvid, 2011, s. 9).

FIGUR 6.1

18-årige fordelt efter, hvor mange bøger der er i hjemmet. Særskilt for EMU og BFU. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Der er signifikant forskel mellem EMU og BFU i alle kategorier på et 99,9-procent-niveau, bortset fra "51-100 bøger", hvor det er på et 99-procent-niveau.
 Antal observationer: EMU 871, BFU 4.267
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

TABEL 6.1

18-årige fordelt efter, hvor ofte de læser bøger for fornøjelsens skyld. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	EMU	BFU	Forskel
Hver dag	6	4	3 ^{***}
Nogle gange om ugen	17	11	6 ^{***}
Sjældnere	56	51	4 [*]
Aldrig	21	34	13 [†] ***
Antal observationer	872	4.289	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel
 BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Når det kommer til en anden del af de unges medieforbrug – at holde sig orienteret om det omgivende samfund ved at se nyheder i tv – er der dog kun begrænset forskel imellem unge med hhv. majoritetsbaggrund og

etnisk minoritetsbaggrund. Således er det 28-32 pct., der ser nyheder hver dag, mens 3-4 pct. aldrig ser nyheder – begge gange med de etniske minoritetsunge som de mest nyhedsinteresserede.

De unge har ret ens vaner når det kommer til at gå i biografen eller går på museum: Knap 40 pct. fra begge grupper af unge har således været i biografen mere end fem gange inden for det sidste år, mens godt 30 pct. fra begge grupper ikke har været på museum i samme periode. Endvidere har de majoritetsdanske unge et lidt højere forbrug af både biograf- og museumsbesøg end de etniske minoritetsunge.

FYSISK AKTIVITET

Noget andet, man kan bruge sin fritid på, er fysisk aktivitet. Her er de unge blevet spurgt om, hvor meget fritid de dagligt bruger på at dyrke sport og lave andre fysiske aktiviteter. Af svarene fremgår det, at de fleste unge bruger 1-2 timer dagligt på fysisk aktivitet (ikke vist), og at de etniske minoritetsunge er lidt mere fysisk aktive end de majoritetsdanske unge.

Af tabel 6.2 fremgår det, at det muligvis er forskelle mellem, hvor meget organiseret sport/motion de to grupper af drenge dyrker, der ligger bag de etniske minoriteters større samlede fysiske aktivitet. Tabel 6.2 viser således, at hvor majoritetsdanskere af begge køn og de etniske minoritetspiger omtrent lige ofte (med 27-30 pct.) ”aldrig” dyrker organiseret motion er det tilsvarende tal 18 pct. for de etniske minoritetsdrenge. Dermed er de etniske minoritetsdrenge den klart mest aktive gruppe i organiseret sport og motion, og kønsforskellen i denne form for aktivitet er større blandt etniske minoritetsunge end blandt majoritetsdanske unge.

TABEL 6.2

18-årige fordelt efter, hvor ofte de dyrker og sport/motion i klubber eller foreninger. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Hver dag	15	8	11	6	4 **	1
Nogle gange om ugen	55	46	49	53	6 *	7 **
Sjældnere	12	16	13	13	1	3
Aldrig	18	30	27	28	9 ***	2
Antal observationer	427	445	2.167	2.126		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

RELIGIØSE AKTIVITER

I forhold til religion er den danske befolkning kendetegnet ved, at mange godt nok er medlemmer af folkekirken (og dermed kan betegnes som ”folkekirke-kristne”), men at hovedparten af danskerne samtidig ikke er særligt troende i normal, religiøs forstand (Iversen, 2006). Med oprindelse i lande som Tyrkiet, Irak og Libanon har hovedparten af de etniske minoritetsunge i Danmark muslimsk baggrund, og denne religion kan have meget varierende betydning i de minoritetsunges hverdagsliv og selvforståelse (Gilliam, 2008; Jeldtoft, 2010; Schmidt, 2004).

Med hensyn til at deltage i religiøse forsamlinger eller menigheder viser undersøgelsen, at de etniske minoritetsunge langt oftere end majoritetsdanske unge deltager her. Som det fremgår af tabel 6.3, er det 3 pct. af de majoritetsdanske unge, der deltager i religiøse forsamlinger mindst en gang om ugen. Det samme svar giver 18 pct. af de etniske minoritetsunge.

Disse 18 pct. dækker formodentlig primært over unge, der ugentligt – eller endda så hyppigt som dagligt – kommer i moskeen. De etniske minoritetsunges hyppigere deltagelse i religiøse forsamlinger behøver dog ikke udelukkende at handle om religion, da fx moskeer (eller templer o.l.) også kan være vigtige sociale samlingspunkter i etniske minoritetsmiljøer (Kühle, 2006). tabel 6.3 viser også, at en meget stor andel af de unge fra begge grupper (43 pct. af de etniske minoritetsunge og 70

pct. af de majoritetsdanske unge) ”aldrig” deltager i religiøse forsamlinger og menigheder.

TABEL 6.3

18-årige fordelt efter, hvor ofte de deltager i religiøse forsamlinger eller menigheder. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	EMU	BFU	Forskel
Hver dag	1	0	1 **
En eller flere gange om ugen	17	3	15 [†] ***
Sjældnere	39	27	12 [†] ***
Aldrig	43	70	27 [†] ***
Antal observationer	873	4.291	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

HVEM DE UNGE ER VENNER MED?

Venner har stor betydning i de fleste unges liv, og de indsamlede spørgeskemadata giver ny viden om forskelle og ligheder i unges samvær med venner i de to grupper. Dette afsnit belyser mønstre for, hvem piger og drenge fra de to grupper er venner med. Det handler blandt andet om, hvor mange venner man har af det samme eller af det modsatte køn. Det handler om, hvad ens venner laver – fx om man har venner, der er i gang med en videregående uddannelse. Og det handler om, hvorvidt man har venner, der har en anden etnisk baggrund end en selv.

PIGEVENNER OG DRENGEVENNER

I forhold til køn, har de unge svaret på, hvor mange nære pige- og drengevenner de har. Svarene på disse to spørgsmål kan ses i bilagstabellerne B2.1 og B 2.2. Data viser for det første – ikke overraskende – at drenge oftere er venner med drenge, og at piger oftere har pigevenner. Ser man på, hvor mange der ingen venner har af det modsatte køn, gælder det hver 10. blandt drenge og piger med majoritetsdansk baggrund. Blandt de etniske minoriteter gælder det 16 pct. af drengene og 24 pct. af pigerne (forskellene er signifikante på et 99,9-procent-signifikansniveau). Der er altså større kønsforskelle blandt de etniske minoriteter end blandt de majoritetsdanske unge.

VENNER MED OG UDEN UDDANNELSE

De unge er også blevet spurgt, hvad forskellige af deres venner laver: om mindst én nær ven eller veninde, er (på vej mod at blive) faglært via en erhvervsuddannelse eller er på vej mod en videregående uddannelse; og om de har en nær ven eller veninde, der ikke er gået i gang med uddannelse.

Som det fremgår af tabel 6.4, er der omtrent lige store andele blandt hhv. majoritetsunge og etniske minoritetsunge, der har venner, som er (på vej til at blive) faglærte via en erhvervsfaglig uddannelse. Tabellen viser også, at det er mere almindeligt for de etniske minoritetsunge at have venner, der ikke har påbegyndt en uddannelse. Denne forskel er endvidere substantiel for pigerne, hvor hver tredje etniske minoritetspige (mod hver femte majoritetsdanske pige) har mindst én ven eller veninde, der ikke har påbegyndt en uddannelse.

TABEL 6.4

Andelen af 18-årige, der har mindst én nær ven eller veninde i forskellige uddannelsesmæssige grupperinger. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Har mindst én ven/veninde, der:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ikke har påbegyndt uddannelse	35	32	27	20	8 **	11 [†] ***
Har gennemført eller er i gang med en lærlinguddannelse	60	40	61	45	1	5
Er i gang med en lang videregående uddannelse	51	51	27	24	23 [†] ***	27 [†] ***
Antal observationer	425-426	446-447	2.167-2.168	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Størst forskel er der dog, når det gælder venner, der er i gang med en lang, videregående uddannelse: Dette er substantielt mere almindeligt for etniske minoritetsunge sammenlignet med majoritetsdanske unge. En del af forklaringen på, at hver anden etniske minoritetsunge har en ven på en videregående uddannelse (imod cirka hver fjerde blandt de majoritetsunge), kan være alder: Uanset at andelen af især etniske minoritetspiger, der tager en videregående uddannelse, er vokset kraftigt de sidste 1-2 årtier, er der stadig flere med majoritetsdansk baggrund, der afslutter en sådan

uddannelse. Men samtidig er de etniske minoritetsunge, der tager videregående uddannelser, ofte yngre, når de starter – de går ikke i samme omfang som deres majoritetsdanske jævnaldrende i 10. klasse (fx på en efterskole), og de holder heller ikke i samme omfang sabbatår efter afslutningen af deres ungdomsuddannelse (Jakobsen & Liversage, 2010). De etniske minoritetsunges ofte mere direkte og målrettede vej ind på universitetet, sammenlignet med deres majoritetsdanske jævnaldrende, kan formentlig være med til at forklare, hvorfor så store andele af 18-årige med etnisk minoritetsbaggrund fortæller, at de har venner, der er i gang med en lang videregående uddannelse.

VENNER FRA ANDRE ETNISKE GRUPPER

Endelig har de unge svaret på, om de har venner fra andre etniske minoritetsgrupper, og om de har venner fra danske familier. Tabel 6.5 viser, at etniske minoritetsunge i langt højere grad end majoritetsdanske unge har venner blandt etniske minoritetsunge: Det har 85-87 pct. af de etniske minoritetsunge. Det samme svar giver 39-45 pct. af de majoritetsdanske unge.

TABEL 6.5

Andelen af 18-årige, der har mindst én nær ven eller veninde, som tilhører en anden etnisk gruppe, eller som har dansk familie. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Mindst én nær ven/veninde, som:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Tilhører en anden etnisk gruppe	87	85	45	39	42 [†] ***	46 [†] ***
Har dansk familie	89	87	98	98	9***	11 [†] ***
Antal observationer	427	448	2.167-2.168	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Samtidig ses også, at langt hovedparten af de unge har venner med dansk familie (98 pct. af majoritetsdanskerne og 87-89 pct. af de unge med etnisk minoritetsbaggrund). Dermed er det godt hver tiende etniske minoritetsunge, der ikke har venner med dansk familie. Omvendt er det mere end halvdelen af de majoritetsdanske unge, der ikke har nogen venner med etnisk minoritetsbaggrund. Dermed er der en del unge i Danmark,

der først og fremmest ses med venner, der har samme baggrund som dem selv.

SOCIALT SAMVÆR MED VENNERNE

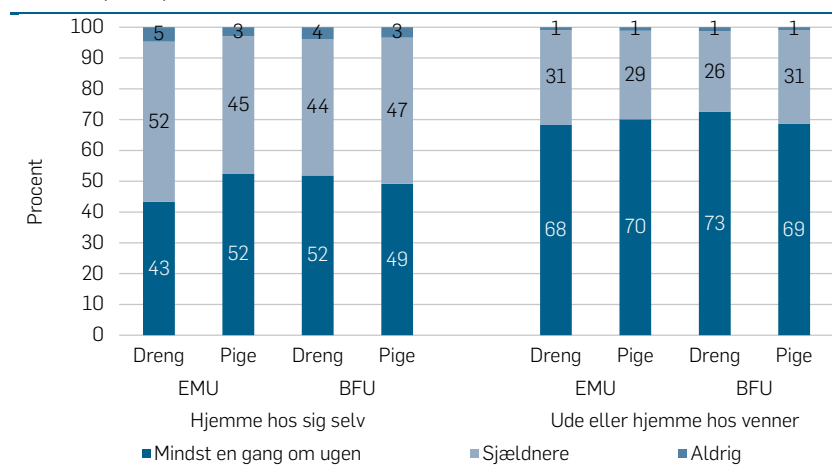
Dette afsnit belyser, hvor ofte de unge ses med deres venner, hvor de mødes, og om de ses til uformelt samvær eller til fx arrangerede fester.

UFORMELT SAMVÆR MED VENNERNE

Af figur 6.2 fremgår det, hvor ofte de unge ses med vennerne til uformelt samvær, enten hjemme hos de unge selv, i vennernes hjem eller fx i det offentlige rum.

FIGUR 6.2

18-årige fordelt efter, hvor ofte de ses med venner. Særskilt for EMU og BFU, og for køn, opdelt på steder, hvor man ses. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Der ses ikke signifikante forskelle i andelen for pigerne mellem EMU og BFU – hverken ude eller hjemme. Der ses signifikante forskelle på andelen af drenge, som "Nogle gange" og "Sjældnere" ses med venner hjemme hos sig selv, begge på et 99-procent-niveau. Der er også signifikant forskel på andelen af drenge, som ses ude eller hos venner "Nogle gange" (et 95-procent-niveau).

Antal observationer: Drenge: EMU 427, BFU 2.164. Piger: EMU 444-445, BFU 2.124-2.125.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Som det fremgår, er der kun mindre forskelle imellem de forskellige grupper af unge. Fx er der 68-73 pct. af de unge, der ses med venner ude, eller i vennernes hjem, mindst en gang om ugen.

Figur 6.2 viser også, at etniske minoritetsdrengene ikke så tit som de andre grupper har venner hjemme hos sig selv. Det er 57 pct. af disse drenge, der har venner hjemme sjældnere end en gang om ugen. Det samme svar giver 48 pct. af både de majoritetsdanske drenge og de etniske minoritetspiger. En forklaring kan være, at hvis der dårligt er plads til at både piger og drenge kan tage venner med hjem i de etniske minoritetsfamilier, er det hyppigere pigerne der har mulighed herfor, mens deres brødre i højere grad mødes med venner andre steder.

DISKOTEKSBesøg OG STUDIEFESTER

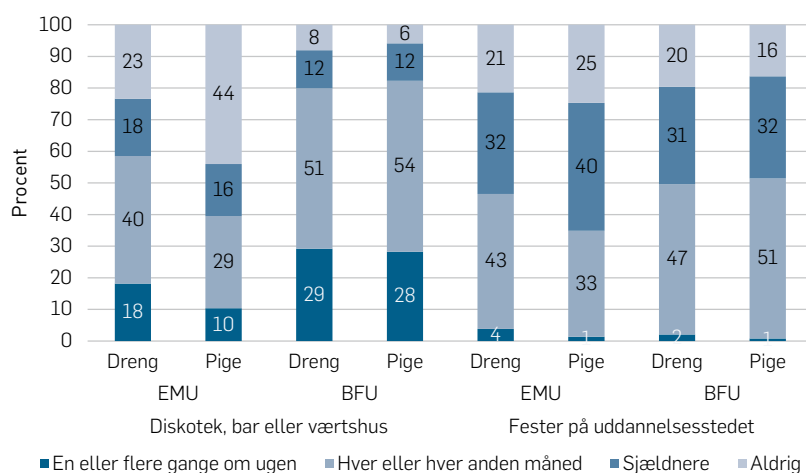
Hvor forskellene imellem de to grupper af unge var ret små i forhold til, hvor meget og hvor de ser deres venner, er der langt tydeligere forskelle i, hvor ofte de unge går på diskotek, bar eller værtshus. Dette gør de etniske minoritetsunge i langt mindre grad end de majoritetsdanske unge. Der er også en klar kønsforskel i diskoteks- og barbesøg blandt de etniske minoritetsunge – en kønsforskel, som ikke ses blandt de majoritetsdanske unge. Som det fremgår af figur 6.3 er det således 23 pct. af de etniske minoritetsdrengene der angiver, at de aldrig går på diskotek, bar eller værtshus, mens det samme gør sig gældende for 44 pct. af de etniske minoritetspiger. Det samme svar giver 6-8 pct. af de majoritetsdanske unge.

Steder som diskoteker, barer og værtshuse er i høj grad steder, hvor der indtages alkohol, og hvor der skabes relationer til unge af det modsatte køn. Her kommer 28-29 pct. af de majoritetsdanske unge mindst en gang om ugen. Det samme gælder for 18 pct. af de etniske minoritetsdrengene og 10 pct. af de etniske minoritetspiger. Som kapitel 8 viser, drikker etniske minoritetsunge (især pigerne) langt mindre end majoritetsdanske unge. Og som kapitel 9 viser, har etniske minoritetsunge også en anderledes praksis i forhold til seksualitet og kæresteforhold. Dermed er det ganske forståeligt, at det i størst omfang er majoritetsdanske unge, og i mindst omfang de etniske minoritetspiger, der bruger deres aftener på diskoteker, barer og lignende steder.

Når det drejer sig om fester på de unges uddannelsessteder, er forskellene klart mindre. Det fremgår af figur 6.3.

FIGUR 6.3

18-årige fordelt efter, hvor ofte de går ud. Særskilt for EMU og BFU, og for køn, opdelt på destinationer. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Der er signifikant forskel på andelen af unge (både piger og drenge) i EMU og BFU, som går på diskotek, bar eller værtshus (et 99,9-procent-niveau). Andelen af piger, som "sjældnere" går på diskotek, bar eller værtshus, er signifikant forskellig på et 99-procent-niveau. I forhold til unge, som går til fest på uddannelsessteder, er der for drengene kun signifikant forskel på andelen, som går ud "en eller flere gange om ugen". Hos pigerne er der signifikant forskel på andelen, som går ud "Nogle gange", "Sjældnere" og "Aldrig" (et 99,9-procent-niveau).
 Antal observationer: Dreng: EMU 417-424, BFU 2.150-2.159. Piger: EMU 433-443, BFU 2.190-2.122. (Også unge, der ikke selv er i gang med en uddannelse, indgår i figuren. Opstilles figuren kun for unge under uddannelse, forekommer kun små ændringer (ikke vist)).
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

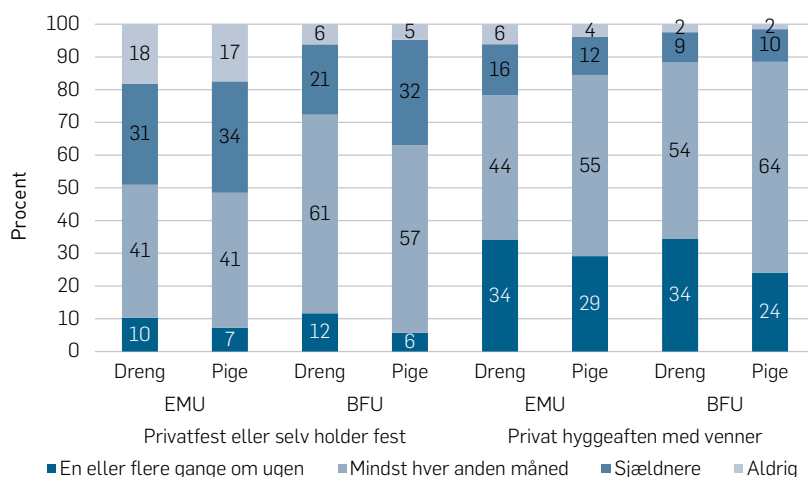
Set i forhold til hyppigheden af diskoteksbesøg o.l. er der langt mindre forskel imellem etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge med hensyn til andelen, der går til fester på uddannelsesstedet, om end det stadig er de etniske minoritetspiger, der i mindst omfang deltager i festerne her. Ser man på, hvor mange af de unge der går til en fest på et uddannelsessted mindst en gang hver anden måned, gælder det 34 pct. af de etniske minoritetspiger og 48-52 pct. af de andre tre grupper af unge.

PRIVATE HYGGEAFTENER OG FESTER

Endelig er de unge blevet spurgt om, hvor ofte de enten er med til private hyggeaftener med vennerne, eller hvor ofte de selv holder fest eller deltager i andres private fester.

FIGUR 6.4

18-årige fordelt efter, hvor ofte de er til private arrangementer. Særskilt for EMU og BFU, og for køn, opdelt på arrangementer. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Der er signifikant forskel på andelen af drenge i EMU og BFU, som "Nogle gange", "Sjældnere", "Aldrig" er til privatfest eller er til privat hyggeaften (et 99,9-procent-niveau). Det samme gælder for andelen af piger, som "Nogle gange" og "Aldrig" er til privatfest eller til privat hyggeaften (et 99,9-procent-niveau). Der er også forskel på andelen af piger, som "Hver dag" er til hyggeaften (et 95-procent-niveau).
 Antal observationer: Drenge: EMU 124, BFU 2.150-2.159. Piger: 439-441, BFU 2.114-2.118.
 Kilde: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Af figur 6.4 fremgår det, at hvor det er 5-6 pct. af de majoritetsdanske unge, der aldrig går til privat fest eller selv holder en, gælder det samme for 17-18 pct. af de etniske minoritetsunge, altså en andel, der er tre gange så stor. Forskellen er mindre, når man ser på de private hyggeaftener med vennerne. Dog er der her 22 pct. af de etniske minoritetsdrenge, der kun sjældent eller aldrig har private hyggeaftener med vennerne. Det tilsvarende tal hos de majoritetsdanske drenge er 11 pct. For pigerne er de samme tal hhv. 16 og 12 pct.

Ser man på, hvor mange unge der går til privat fest, eller selv holder fest mindst en gang hver anden måned, gælder dette for 63-73 pct. af de majoritetsdanske unge, og 48-51 pct. af de etniske minoritetsunge.

Figuren viser dermed, at der er flere etniske minoritetsunge end majoritetsdanske unge, der sjældent eller aldrig deltager i private fester eller hyggeaftener. Det er muligt, at nogle af disse unge deltager i andre

former for sociale aktiviteter. Der er dog også muligt, at man her finder nogle af de unge, som oplever ensomhed.

VENSKABER

For få mere viden om ligheder og forskelle imellem de forskellige gruppers vennerelationer er de unge blevet spurgt om, hvor let eller svært de har ved at tale med venner af hhv. samme eller modsatte køn.

Tabel 6.6 viser svarene, når det handler om at tale med venner af det modsatte køn. For pigerne ses, at de etniske minoritetspiger dels i højere grad ingen drengevenner har at tale med (16 pct. – det tilsvarende tal for de majoritetsdanske piger er 5 pct.). Har man drengevenner at tale med, oplever de etniske minoritetspiger endvidere, at det er sværere at tale med dem: 24 pct. af de etniske minoritetspiger, imod 34 pct. af de majoritetsdanske piger, oplever det som ”meget nemt” at tale med drengevenner.

Noget tilsvarende – men på et meget lavere niveau – gør sig gældende for de etniske minoritetsdrengene, hvor 5 pct. har ”meget svært” ved at tale med pigevenner. Det samme svar giver 2 pct. af de majoritetsdanske drenge. De større kønsforskelle og de mere differentierede kønsroller, som kendetegner de etniske minoritetsunge sammenlignet med de majoritetsdanske unge, ser altså ud til at påvirke, hvor let eller svært de to grupper af unge har med at snakke med venner af det modsatte køn. Samtidig er det dog også 24-28 pct. af de etniske minoritetsunge og 33-34 pct. af de majoritetsdanske unge, der oplever, at det er ”meget nemt” at tale med deres venner af modsat køn.

TABEL 6.6

18-årige fordelt efter, hvor nemt eller svært det er for dem at tale med venner af modsat køn. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Tale med modsat køn er:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Meget nemt	28	24	33	34	6*	10 [†] ***
Nemt	42	37	46	43	4	6*
Svært	14	17	13	15	2	1
Meget svært	5	6	2	3	3 [†] ***	3**
Har ingen venner af modsatte køn	8	16	5	5	4**	11 [†] ***
Ved ikke	2	1	1	0	1*	1
Antal observationer	426	445	2.165	2.125		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I forhold til, hvor let det er at tale med venner af det samme køn, er forskellene langt mindre. Det har 42-43 pct. af drengene og 56-57 pct. af pigerne meget nemt ved. Kun 1 pct. af de majoritetsdanske unge og 3 pct. af etniske minoritetsunge, oplever, at det er ”meget svært” at tale med venner af samme køn (se bilagstabel B.2.3).

TABEL 6.7

18-årige fordelt efter, hvor de er enige i udsagnet: ”Dine venner skal helst være nogle, der har samme baggrund som du selv, og som er du er enig med”. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU	BFU	Forskel
Helt enig	4	3	1
Enig	7	10	3**
Neutral	19	23	4*
Uenig	36	39	3
Helt uenig	33	25	8***
Antal observationer	874	4.283	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

De unge er også blevet spurgt, om de mener, at ens venner helst skal have samme baggrund som en selv og være nogle, man er enige med. Det er kun få (11-13 pct.) enige i. Den største forskel ses i andelen, der

er ”helt uenige” i det udsagn. Dette gælder 33 pct. af de etniske minoritetsunge imod 25 pct. af de majoritetsdanske unge. Disse svar fra de etniske minoritetsunge indikerer altså en større grad af åbenhed over for forskellighed i forhold til dem, som de er venner med.

DE UNGES ENGAGEMENT I POLITIK OG CIVILSAMFUND

De unge er også blevet spurgt om, hvor ofte de deltager i politisk arbejde i deres fritid. Her viser undersøgelsen, at de fleste af de unge ikke er politisk aktive. Tallene viser dog også, at 24 pct. af de etniske minoritetsunge i større eller mindre grad engagerer sig i politisk arbejde. Det er klart flere end de 15 pct. majoritetsdanske unge, der gør noget tilsvarende.

TABEL 6.8

18-årige fordelt efter, hvor ofte de deltager i politisk arbejde. Særskilt for EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Hypighed:	EMU	BFU	Forskel
Hver dag	1	0	1 **
Nogle gange om ugen	3	2	1 *
Sjældnere	20	13	6 ***
Aldrig	76	84	8 ***
Antal observationer	872	4.289	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

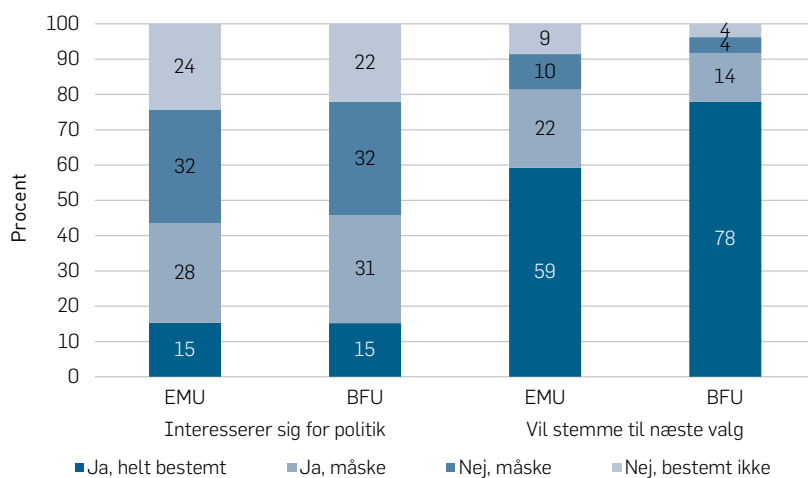
Direkte adspurgt, om de interesserer sig for politik, er der dog stort set ikke forskel imellem de to grupper af unge. Her viser figur 6.5, at 15 pct. i begge grupper er klart politisk interesserede, mens 22-24 pct. angiver, at de slet ikke interesserer sig for politik.

Når det kommer til spørgsmålet om, hvorvidt unge vil stemme til næste valg, er der dog klar forskel: Her er det 78 pct. af de majoritetsdanske unge, imod 59 pct. af de etniske minoritetsunge, der angiver, at de helt klart vil stemme – en forskel, der også ses i voksenbefolkningen, hvor majoritetsdanskere stemmer i højere grad end etniske minoriteter (Bhatti m.fl., 2014). figur 6.5 viser altså, at en del majoritetsdanske unge stemmer, uanset at de ikke anser sig selv for at være særligt politisk engagerede, mens det samme ikke synes at være tilfældet blandt de etniske

minoritetsunge. Da de fleste unge på 18 år bor hjemme, kan disse forskelle blandt andet forklares ved, at de præges af hvorvidt deres forældre deltager i valghandlinger eller ej.

FIGUR 6.5

18-årige fordelt efter interesse for politik og intentioner om at stemme til næste valg. Særskilt for EMU og BFU. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Der er ingen signifikante forskelle på andelen af EMU og BFU unge, som interesserer sig for politik. Til gengæld er der signifikante forskelle i andelen, på et 99,9-procent-niveau, når det kommer til at stemme (gælder alle svar-kategorier).

Antal observationer: EMU 838, BFU 4.251

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Endelig er de unge blevet spurgt om, hvorvidt de vil samle penge ind til særlige formål eller vil deltage i fredelige demonstrationer eller protestmarcher. Svarene her viser dermed noget om deres engagement i civilsamfundet.

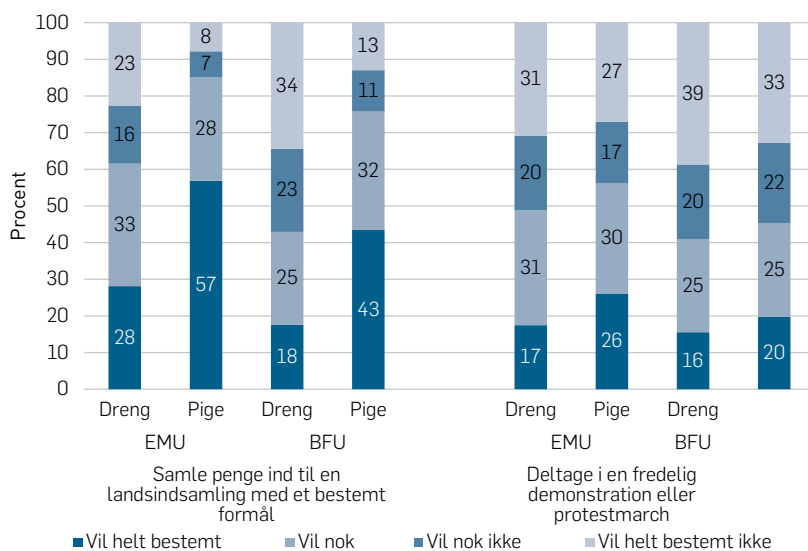
Som det fremgår af figur 6.6, er piger klart mere indstillede på at indgå i den slags aktiviteter, end drenge er. Især indsamling af penge lader til at tiltale piger i langt højere grad end drenge. Figuren viser også, at engagementet hos de etniske minoritetsunge er højere end blandt de majoritetsdanske unge. Således er det 57 pct. af de etniske minoritetspiger og 43 pct. af de majoritetsdanske piger der helt bestemt vil samle penge

ind. Det samme svar giver 28 pct. af de etniske minoritetsdrengene og 18 pct. af drengene fra den danske majoritet.

Uanset at de etniske minoritetsunge – som det fremgik af figur 6.5 – i mindre omfang regner med at stemme ved danske valg, kan de samtidig godt være mere aktivistiske og fx mere opsatte på at deltage i protestmarcher eller lignende. Ser man på dem, der ”nok” eller ”helt bestemt” vil deltage i demonstrationer eller protestmarcher, er det 48-56 pct. af de etniske minoritetsunge der angiver dette svar. Det samme svar kommer fra 41-45 pct. af de majoritetsdanske unge.

FIGUR 6.6

18-årige fordelt efter, som de vil indsamle penge eller deltage i fredelige demonstrationer. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Forskellene mellem EMU og BFU hhv. piger og drenge er testet med chi2-test. For begge køn er forskellene mellem EMU og BFU på, om de vil samle ind til et bestemt formål signifikante på et 99,9-procent-niveau. Forskellene er også signifikante i forhold til at deltage i en fredelig demonstration, for både piger (et 99,9-procent-niveau) og drenge (et 95-procent-niveau). Antal observationer: Drengene: EMU 412, BFU 2.152. Piger: EMU 429, BFU 2.104
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

TILKNYTNING TIL DANMARK OG TIL ANDRE STEDER

Studier viser, at etniske minoriteters identitet – herunder betydningen af såvel deres families oprindelsesland som af det land de bor i – opstår i ofte komplicerede samspil imellem, hvordan individer oplever sig selv, og hvordan de opfattes af deres omgivelser (Jenkins, 1997; Jenkins, 2004; Jönsson, 2009; Marvasti, 2006). Her kan etniske minoritetsunge måske opleve at blive dårligt behandlet – på grund af fx deres navn, udseende eller lignende – hvilket kan have betydning for deres følelse af tilknytning til det land, de bor i (Bertrand & Mullainathan, 2004; Bursell, 2007; Ghuman & Ryan, 2013)

I forhold til identitet og tilknytning er de unge i denne undersøgelse blevet spurgt om, hvor stor tilknytning de føler til henholdsvis Danmark og til et andet land. Som det fremgår af figur 6.7, er der forskel på, hvor store andele af de unge, der er ”meget stærkt” knyttet til Danmark. Dette svar angiver 49 pct. af de majoritetsdanske unge og 38 pct. af de etniske minoritetsunge. Der er dog kun lille forskel imellem, hvor mange af de unge, der anser sig selv for ”mindre” eller ”slet ikke” knyttet til Danmark. Disse svar giver 12 pct. af de majoritetsdanske unge, og 14 pct. af de etniske minoritetsunge.

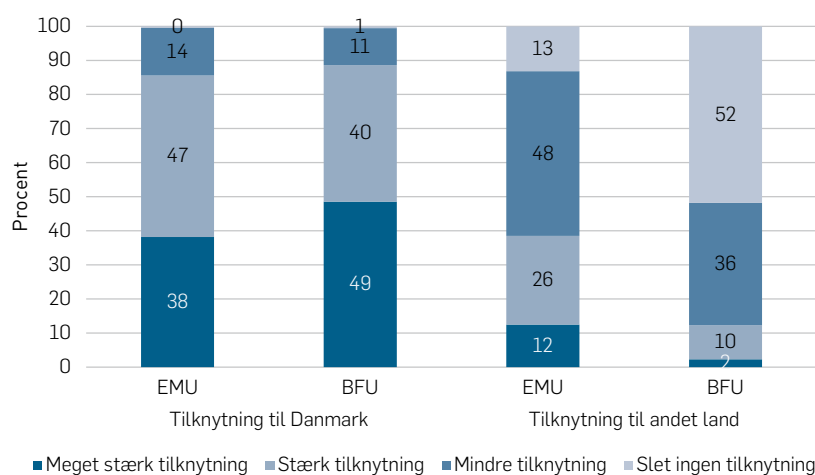
Figuren viser også, at der forventeligt nok er langt større forskel, når det kommer til tilknytning til et andet land. Dog angiver 12 pct. af de majoritetsdanske unge, at de er stærkt eller meget stærkt knyttet til et andet land end Danmark. Samtidig er det også over halvdelen af de unge fra begge grupperne, der kun har en mindre, eller slet ingen, tilknytning til et andet land end Danmark.

Ser man udelukkende på de 38 pct. af de etniske minoritetsunge, der angiver at have en ”meget stærk” tilknytning til Danmark, er der 33 pct. af disse, der samtidig angive at have en ”stærk” eller ”meget stærk” tilknytning til et andet land (ikke vist).

For disse unge udelukker deres stærke tilknytning til Danmark altså ikke en stærk tilknytning til et andet land. Omvendt er der 7 pct. af de etniske minoritetsunge, der svarer, at de ikke føler nogen særlig tilknytning, hverken til Danmark eller til noget andet land i verden. Kun 1 pct. af de majoritetsdanske unge angiver en sådan mangel på tilknytning (ikke vist). Det samlede mønster af de unges følelse af national tilknytning er altså ganske kompleks.

FIGUR 6.7

18-årige fordelt efter følelse af tilknytning til Danmark og til et andet land end Danmark. Særskilt for EMU og BFU. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Forskellene mellem EMU og BFU er testet med chi²-test. Forskellene på tilknytning til Danmark er signifikante på et 99,9-procent-niveau. Forskellene er også signifikante i tilknytning til et andet land på et 99,9-procent-niveau.
 Antal observationer: EMU 857-865, BFU 1.455-4.284
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

OPLEVELSER AF DISKRIMINATION

Endelig er der blevet spurgt til de unges oplevelse af diskrimination og til, hvad de oplevede, at denne diskrimination hang sammen med. Som det fremgår af tabel 6.9, oplever etniske minoriteter hyppigere diskrimination end majoritetsdanske unge: Det er 19-20 pct. af de majoritetsdanske unge, og 32-34 pct. af de etniske minoritetsunge der angiver, at de har været udsat for diskrimination mindst én gang inden for det sidste halve år.

TABEL 6.9

18-årige fordelt efter, hvor ofte de har oplevet diskrimination inden for det sidste halve år. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Hyppighed:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Mange gange	5	4	2	2	3 **	1
Nogle få gange	17	11	9	10	8 ***	1
En enkelt gang	13	17	8	7	5 **	10 [†] ***
Nej	66	68	81	80	15 [†] ***	13 [†] ***
Antal observationer	419	436	2.129	2.103		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: substantielle forskelle.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Personer kan opleve sig udsat for diskrimination af forskellig slags. Det kan være på grund af fx etniske minoritetsbaggrund, køn, udseende, opførsel, religion eller seksuelt tilhørsforhold (Møller & Togeby, 1999). tabel 6.10 viser, hvad de unge mener, har været årsagen til den diskrimination, de har oplevet. Her fremgår det, ikke overraskende, at etnisk baggrund er den klart største årsag til oplevelser af diskrimination blandt de etniske minoritetsunge. Af de unge, der har oplevet diskrimination, er det 67-76 pct. af de etniske minoritetsunge, der angiver denne årsag.

To andre årsager, som etniske minoritetsunge oftere angiver end majoritetsdanske unge, er hhv. udseende (der i høj grad kan overlappes med etnisk baggrund) og religiøst tilhørsforhold. Blandt de majoritetsdanske unge er udseende og opførsel samt en betragtelig ”andet”-kategori de svar, som hyppigst angives.

Der er også kønsforskelle i materialet. Dels oplever piger i begge grupper hyppigere kønsdiskrimination end drenge. Blandt de etniske minoritetsunge er det endvidere hyppigere piger (med 46 pct.) end drenge (med 37 pct.), der angiver, at de har oplevet diskrimination på grund af religion. Denne forskel kan skyldes, at en del kvindelige muslimer kan opleve sig udsat for diskrimination, fordi de går med hovedtørklæde (Ghumman & Ryan, 2013; Siim & Skjeie, 2008). Til gengæld angiver de etniske minoritetsdrenge hyppigst (med 51 pct.), at de har ofte har oplevet diskrimination på grund af deres udseende.

TABEL 6.10

Andelen af 18-årige, der har oplevet diskrimination af specifikke årsager. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Årsager:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Køn	9	19	13	26	4	7
Etnisk baggrund	67	76	5	7	62 [†] ***	69 [†] ***
Handicap	2	2	7	10	5*	8**
Udseende	51	39	30	38	21 [†] ***	1
Tøjet, den unge går i	12	13	22	22	10**	9*
Opførsel	25	16	38	43	13**	27 [†] ***
Religiøst tilhørsforhold	37	46	4	4	33 [†] ***	42 [†] ***
Politisk orientering	11	10	12	11	0	0
Seksuel orientering	2	5	5	8	3	3
Andet	15	17	32	44	16 [†] ***	27 [†] ***
Antal observationer ¹	150-151	147-151	435-437	434-436		

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Summer til mere end 100, da den unge kan vælge mere end én årsag.

1. Kun dem, som har oplevet diskrimination indgår i beregningsgrundlaget.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

SAMMENFATNING

Dette kapitel har belyst en række forskellige emner som fritidsvaner, vennerelationer og national tilknytning. I de unges besvarelser viser der stor forskel inden for nogle områder, mens de giver ret ens svar på andre.

De to grupper svarer forholdsvis ens med hensyn til, hvor nemt det er at tale med venner af samme køn, og i hvor høj grad de interesserer sig for politik. Også når det kommer til, hvor ofte man går fx i biografen eller på museum, er der ikke de store forskelle at spore.

Så er der områder, hvor de etniske minoriteter svarer, at de er mere aktive end de majoritetsdanske unge. Det gælder fx, hvor villige de er til at samle penge ind til et godt formål og hvor politisk aktive de er. Uanset deres lidt større politiske engagement regner de etniske minoritetsunge dog ikke med at stemme i samme omfang som de majoritetsdanske unge.

De etniske minoritetsdrengene dyrker også mere organiseret sport end de majoritetsdanske drenge, mens der ikke er samme forskel pigerne imellem. De etniske minoritetsunge læser også hyppigere bøger for deres

fornøjelses skyld – 23 pct. af de etniske minoritetsunge læser mindst ugentligt for fornøjelsens skyld. Det samme gør 15 pct. af de majoritetsdanske unge. Samtidig er der dog langt færre bøger i hjemmene hos de etniske minoritetsunge sammenlignet med hos de majoritetsdanske unge.

I forhold til vennekredsen har de etniske minoritetsunge såvel flere venner, der er i gang med en længerevarende uddannelse, som flere venner, der ikke er kommet videre efter grundskolen, set i forhold til de majoritetsdanske unge. Når det kommer til religiøs aktivitet, er de etniske minoritetsunge klart mere aktive end de majoritetsdanske unge, idet flere jævnligt kommer i religiøse forsamlinger. Det er dog stadig 43 pct. af de etniske minoritetsunge (og 70 pct. af de majoritetsdanske unge) der angiver ”aldrig” at deltage i religiøse forsamlinger og menigheder.

Endelig har de etniske minoritetsunge langt hyppigere oplevet at være udsat for diskrimination. Det har 19 pct. af de majoritetsdanske unge oplevet inden for det sidste halve år – det samme har 32-35 pct. af de etniske minoritetsunge.

Der er desuden områder, hvor de etniske minoritetsunge er mindre aktive eller ligger på lavere niveauer end majoriteten. Etniske unge har færre venner af den modsatte køn og har også sværere ved at tale med sådanne venner. De går også langt mindre på diskotek eller bar end majoriteten: 23 pct. af de etniske minoritetsdrengene og 44 pct. af de etniske minoritetspiger kommer aldrig sådanne steder. Det samme svar giver 6-8 pct. af de majoritetsdanske unge. Disse forskelle ses dog ikke, når det handler om at hygge sig i private hjem eller gå til fester på uddannelsesstedet.

Der er to områder, hvor der af strukturelle grunde er stor forskel på hhv. minoritets- og majoritetsunge. Det ene er, hvor mange venner de har blandt ”de andre” – altså blandt majoritetsdanskere, hvis man har etnisk minoritetsbaggrund, og omvendt. Her er det godt 10 pct. af de etniske minoritetsunge, der angiver, at de ingen danske venner har, mens det er 39-45 pct. af de majoritetsdanske unge, der ingen venner har med etnisk minoritetsbaggrund. De etniske minoritetsunge svarer også langt oftere ja til at være knyttet til et andet land end Danmark. Samme forskel ses ikke i tilknytningen til Danmark, hvortil 85 pct. af de etniske minoritetsunge (mod 89 pct. af de majoritetsdanske unge) angiver at have en ”stærk” eller ”meget stærk” tilknytning.

STIMULANSER, RISIKOADFÆRD OG KRIMINALLITET

INDLEDNING

Alkohol er en integreret del af dansk ungdomsliv, men samtidig kan der i nogle etniske minoritetsfamilier være forventninger om, at de unge ikke drikker alkohol, fx af religiøse grunde. Norske og engelske undersøgelser viser også, at etniske minoritetsunge generelt drikker mindre end majoritetsunge, og at etniske minoritetspiger drikker mindre end drenge med samme baggrund (Amundsen & Ihlebæk, 2007; Øia & Vestel, 2007).

Dette kapitel belyser de unges drikkevaner. Kapitlet beskriver blandt andet, i hvilken alder de unge starter med at drikke, hvor mange unge der har været fulde, og hvor højt drenges og pigers forbrug af alkohol er. I kapitlet beskriver vi også de unges rygevaner.

Ud over lovlige stimulanser som alkohol og cigaretter har en del unge også erfaringer med enten at ryge hash eller tage andre stoffer. Kapitlet belyser både, hvor store andele af de unge der har sådanne erfaringer, og hvor ofte de unge fx har brugt stoffer eller alkohol for at slippe af eller undslippe deres egne tanker.

Endelig præsenteres de unges svar på spørgsmål om kriminalitet. Det handler både om, hvorvidt de unge selv har begået noget kriminelt, om de har venner, der er blevet taget af politiet, og om de selv har oplevet at blive fx overfaldet eller bestjålet.

DE FØRSTE ERFARINGER MED ALKOHOL

Drikkevaner er et område, hvor der er klare forskelle imellem etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge: Ifølge denne spørgeskemaundersøgelse har stort set alle majoritetsdanske unge (næsten 100 pct.) smagt alkohol, når de er 18 år. Som det fremgår af figur 7.1 har et betragteligt mindretal af de etniske minoritetsunge – 27 pct. af drengene og 37 pct. af pigerne – ikke smagt alkohol på dette tidspunkt i deres liv. Som tidligere nævnt er de mest ressourcetsvage unge underrepræsenterede i denne undersøgelse, hvilket muligvis kan have betydning for det billede, som tegnes her.

TABEL 7.1

18-årige fordelt efter, om de har smagt alkohol, samt andelen, der har smagt alkohol, men aldrig drukket en hel genstand. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Har smagt alkohol:						
Ja	73	63	99	100	26 [†] ***	37 [†] ***
Har aldrig drukket en hel genstand ¹	5	9	1	1	4 [†] ***	8 [†] ***
Nej	27	37	1	0	26 [†] ***	37 [†] ***
Antal observationer	425	445	2.159	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. Kun de unge, som har svaret "Ja", har svaret på, om de har drukket en genstand. Antal observationer dreng: EMU 303, BFU 2.136. Piger: EMU 277, BFU 2.115

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Den markante forskel i erfaringer med alkohol kan knyttes til den rolle, som alkohol spiller i hhv. Danmark og i mange af de etniske minoriteters oprindelseslande.

I Danmark er alkohol ofte et integreret element, når folk skal slappe af og/eller feste, og historisk set har salget af alkoholiske drikkevarer været mere frit her end i de andre nordiske lande (Demant & Krarup, 2013). Over tid har indtagelse af alkohol også udviklet sig til at være såvel et væsentligt element i overgangen fra at være barn til at være ung som en central bestanddel af danske unges sociale fællesskaber (Demant, 2007; Gundelach & Järvinen, 2006). Set i en international sammenhæng er danske unge faktisk blandt de europæiske unge, der

drikker allermest (Hibell m.fl., 2009) – en adfærd der kan være uhen-sigtsmæssig i forhold til fx de unges helbred og øge utilsigtet risikoadfærd.

Omvendt kommer en stor del af de etniske minoritetsunge i Danmark fra muslimske lande. I islam er alkohol ikke tilladt, og muslimske lande ligger meget lavt i globale sammenligninger af alkoholforbrug per indbygger (Michalak & Trocki, 2006). I forlængelse heraf er der mere restriktive normer omkring alkohol i mange etniske minoritetsfamilier, ligesom også rent religiøse overvejelser kan få muslimske unge til at afstå helt fra at drikke (Schultz, 2007). Uanset at der også er en meget stor diversitet inden for gruppen af etniske minoritetsunge, kan det dermed ikke undre, at alkohol spiller en mindre central rolle i disse unges liv sammenlignet med situationen i den danske majoritet.

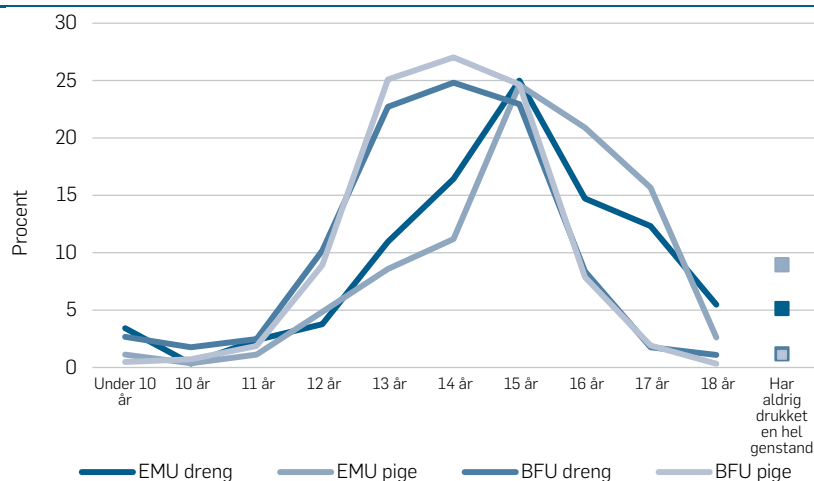
Af tabel 7.1 fremgår det, at der stort set ingen kønsforskel er med hensyn til, hvor stor en andel af de majoritetsdanske piger og drenge der har smagt alkohol, for det har næsten alle.

Omvendt har etniske minoritetsdrenge i højere grad erfaringer med alkohol end pigerne fra denne gruppe. Tabellen viser dog også, at over halvdelen af såvel etniske minoritetspiger (med 63 pct.) og etniske minoritetsdrenge (med 73 pct.) har prøvet at smage alkohol, når de er 18 år gamle. Der er dog 5-9 pct. af disse unge, der aldrig har drukket en hel genstand.

Ud over at flere slet ikke har smagt alkohol, har de etniske minoritetsunge også haft en senere alkoholdebut end den danske majoritet. Som figur 7.1 viser, er det cirka tre fjerdedele af de majoritetsdanske unge, der drak deres første genstand, da de var mellem 13 og 15 år gamle (mens mere end 10 pct. var endnu yngre). Også her følges piger og drenge ad. De etniske minoritetsunge debuterede i 14-16-års-alderen, og her er der forskel imellem de to køn: De etniske minoritetsdrenge drikker deres første genstand lidt tidligere end pigerne med samme baggrund.

FIGUR 7.1

18-årige, der har smagt alkohol, fordelt efter, hvor gamle de var, første gang de drak en hel genstand. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Forskellene mellem EMU og BFU hhv. piger og drenge er testet med chiz-test. For begge køn er forskellene mellem EMU og BFU på et 99,9-procent-niveau. Kun de unge, som tabel 7.1 har angivet, at de har smagt alkohol, har besvaret dette spørgsmål. Antal observationer: Drenge: EMU 303, BFU 2.136. Piger: EMU 277, BFU 2.115.
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

ERFARINGER MED FULDskab

På linje med, at de etniske minoritetsunge i mindre omfang drikker alkohol, og at de begynder at drikke i en senere alder end de majoritetsdanske unge, er de også ældre, når de første gang bliver fulde. Det fremgår, når man ser på svarene fra de unge, der har smagt alkohol overhovedet.

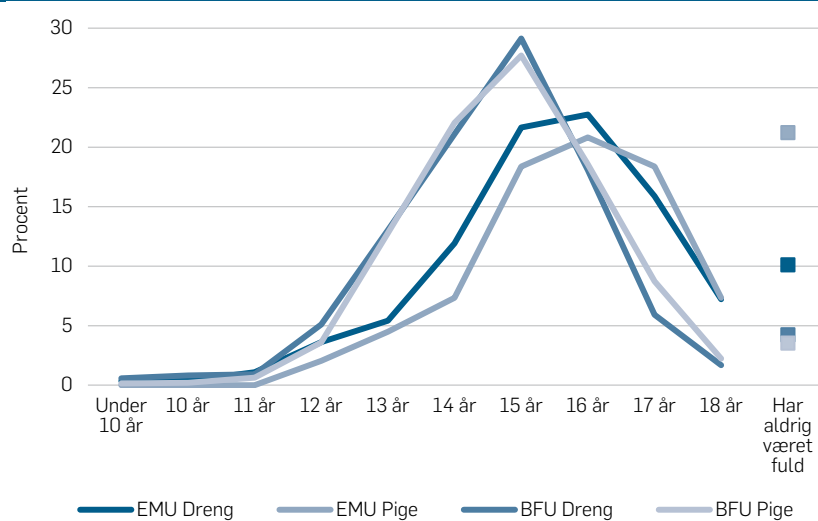
Hovedparten af de majoritetsdanske unge oplever fuldskab første gang, når de er mellem 14 og 16 år gamle. Den hyppigste alder for denne erfaring er 15 år – et tidspunkt, hvor de fleste går i 9. klasse, og mange dermed er på vej ud af folkeskolen. Også her følges de danske piger og drenge stort set synkront ad i deres forløb. Som det fremgår af figur 7.2, er det godt nok næsten alle majoritetsdanske unge, der har smagt alkohol, men der er 4 pct., der aldrig har drukket sig fulde.

De etniske minoritetsunge er lidt ældre – ofte 15 til 17 år gamle – når de har deres første erfaringer med fuldskab. Som det fremgår af

figur 7.2, er drengene også her er lidt tidligere ude end pigerne. Endvidere er andelen af unge, der har smagt alkohol, men aldrig har prøvet at være fulde, større end blandt de majoritetsdanske unge: Det gælder 10 pct. af drengene og 21 pct. af pigerne fra de etniske minoriteter (fremgår ikke af figur).

FIGUR 7.2

18-årige, der har smagt alkohol, fordelt efter hvor gamle de var, første gang de var fulde. Særskit for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
 Forskellene mellem EMU og BFU hhv. piger og drenge er testet med chiz-test. For begge køn er forskellene mellem EMU og BFU på et 99,9-procent-niveau.
 Antal observationer: Drenge: EMU 277, BFU 2.080. Piger: EMU 245, BFU 2.064.
 Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Ser man udelukkende på de unge, der drikker – 99 pct. af de majoritetsdanske unge samt 73 pct. af drengene og 63 pct. af pigerne blandt de etniske minoritetsunge – fremgår det, at de etniske minoritetsunge har et lavere forbrug af alkohol. De unge har svaret på, hvor mange gange på en måned, de har drukket mere end hhv. fem og ti genstande på en enkelt aften (ikke vist). Blandt de etniske minoritetsunge angiver 29 pct. (imod 15-16 pct. af de majoritetsdanske unge), at de på intet tidspunkt har drukket mere end fem genstande. Omvendt er det 8 pct. af de majoritetsdanske piger og 11 pct. af drengene (imod 4 pct. af det etniske mi-

noritetspiger og 7 pct. af de etniske minoritetsdreng) der angiver, at de inden for den sidste måned har drukket mere end ti genstande ved mindst seks forskellige lejligheder – altså et ganske højt indtag af alkohol (Measham & Østergaard, 2009). Når det handler om at drikke meget og gøre det ofte, er der altså kønsforskel i begge de to grupper af unge: Drengene drikker mere end pigerne.

CIGARETFORBURG

Denne undersøgelse viser også, at etniske minoritetsunge – ud over at drikke mindre end majoritetsdanske unge – sjældnere er rygere. Som det fremgår af tabel 7.2, er 59-62 pct. af de majoritetsdanske unge ikke-rygere, mens det samme gælder for 72-75 pct. af de etniske minoritetsunge. Forskellene i, hvor mange fra de to grupper af unge der ryger, er dog langt mindre end forskellene i indtag af alkohol.

TABEL 7.2

18-årige fordelt efter, om de ryger cigaretter. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Festryger	12	11	17	20	5 **	9 ***
Ryger dagligt	17	14	21	20	4	6 **
Ryger slet ikke	72	75	62	59	9 ***	16 [†] ***
Antal observationer	423	443	2.157	2.118		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Af tabel 7.2 ses også kønsforskellene i de to gruppers rygevaner. Tabellen viser, at stort set lige mange majoritetsdanske drenge og pige ryger dagligt. At der er en begrænset kønsforskel i rygevaner blandt majoritetsdanskere, fremgår også af ”Den Nationale Sundhedsprofil”, der viser, at der blandt 16-24-årige i Danmark er 16 pct. af kvinderne og 19 pct. af mændene (uanset etnisk tilhørsforhold), der ryger dagligt (Sundhedsstyrelsen, 2011, s. 41). For en oversigt over de unges cigaretforbrug, se bilagsfigur B2.3.

Fra studier af rygning blandt indvandrergupper generelt ved vi, at det her langt hyppigere er mænd end kvinder, der ryger (Holmberg, Ahlmark & Curtis, 2009). Når der i denne undersøgelses data kun er begrænset forskel på de to køns rygevaner, kan det altså tyde på, at de etniske minoritetsunge tilnærmer sig et dansk mønster, hvor kvinder og mænd ryger omtrent lige meget.

ERFARINGER MED HASH OG STOFFER

De unge er også blevet spurgt om deres erfaringer med hash og andre ulovlige stoffer. Som tabel 7.3 viser, har majoritetsdanske unge substantielt oftere prøvet at ryge hash sammenlignet med etniske minoritetsunge. Ser man fx på, hvor mange unge der har røget hash inden for det sidste år, drejer det sig om 11 pct. af de etniske minoritetspiger mod 18 pct. af drenge med samme baggrund. Blandt de majoritetsdanske unge er det 24 pct. af pigerne og 38 pct. af drengene, der har røget hash inden for det sidste år – andelen er altså dobbelt så høj som blandt de etniske minoriteter, hvor det dog er vigtigt at erindre, at det relativt store bortfald blandt især de etniske minoritetsunge muligvis har indvirket på det samlede resultat. At drenge generelt ryger mere hash end piger, genfindes i internationale undersøgelser om emnet (Hibell m.fl., 2012). Se bilagsfigur B2.4, for en oversigt over, i hvilken alder forskellige unge første gang prøver at ryge hash.

TABEL 7.3

18-årige fordelt efter, om de har prøvet at ryge hash og tidspunkt for seneste gang. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Har senest røget hash:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Aldrig	72	84	48	61	24 [†] ***	24 [†] ***
Inden for de sidste 30 dage	9	5	17	8	8 ***	3 *
Inden for de sidste 12 mdr.	9	6	20	16	11 [†] ***	10 [†] ***
For mere end et år siden	10	5	15	16	4 *	11 [†] ***
Antal observationer	423	443	2.157	2.118		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I forhold til andre stoffer gentages mønsteret fra de unges erfaringer med hash, men på et lavere niveau, dvs. at majoritetsdanske unge har prøvet andre stoffer hyppigere end etniske minoritetsunge, og at drenge har flere erfaringer på området end piger. Således er det 4 pct. af de etniske minoritetspiger og 7 pct. af det majoritetsdanske piger, der har prøvet andre stoffer end hash. De tilsvarende tal for drengene er hhv. 7 pct. og 14 pct. Også her er andelen af de majoritetsdanske unge, der anvender rusmidler, altså dobbelt så stor som andelen blandt etniske minoritetsunge (ikke vist).

De etniske minoritetsunges lavere forbrug af såvel hash som andre stoffer må formodes at medføre, at disse unge i mindre grad end majoritetsdanske unge oplever de negative konsekvenser, der kan følge med et brug af ulovlige rusmidler. Hyppig brug kan give koncentrationsproblemer og på sigt give udfordringer i forhold til uddannelse og arbejde. Brug af rusmidler kan også øge risikoen for at udøve kriminalitet – ud over den kriminalitet som fx besiddelse af ulovlige rusmidler i sig selv udgør.

I forhold til, hvilke andre stoffer end hash de unge angiver at have prøvet, drejer det sig primært om kokain, amfetamin og ecstasy (ikke vist).

BRUG AF ALKOHOL ELLER STOFFER FOR AT SLAPPE AF M.V.

Man kan drikke eller tage stoffer af mange årsager. Fx er alkohol, som beskrevet tidligere i dette kapitel, en integreret del af en dansk ungdoms- og festkultur, hvor det ofte handler om at smide sine hæmninger og have det sjovt (Østergaard, 2008). Der er dog også nogle unge, der drikker alkohol eller bruger fx hash som en måde at undslippe personlige problemer på.

I den forbindelse er de unge blevet spurgt, om de har brug alkohol, hash eller andre stoffer for at slappe af eller for at slippe for egne tanker. De er også blevet spurgt, om de har brugt sådanne stimulanser, når de var alene, da en sådan brug kan ses som tegn på dårlig trivsel.

Af tabel 7.4 fremgår det, at hver femte af de majoritetsdanske unge og hver tiende af de unge med etnisk minoritetsbaggrund har drukket alkohol eller taget stoffer for at slappe af eller for at undslippe egne tanker. Også her kan de etniske minoriteter et lavere forbrug end unge fra majoriteten. tabel 7.4 viser endvidere, at piger og drenge i begge grupper (med hhv. 10-11 pct. og 21 pct.) lige hyppigt har de nævnte erfa-

ringer. De etniske minoritetspigens erfaringer ligger her altså ikke på et lavere niveau end de etniske minoritetsdrenges.

TABEL 7.4

18-årige fordelt efter, om de har drukket alkohol eller taget stoffer (inklusive hash) for at slappe af eller slippe for tanker. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Har indtaget:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ja	11	10	21	21	10 [†] ***	10 [†] ***
Nej	89	90	79	79	10 [†] ***	10 [†] ***
Antal observationer	421	439	2.125	2.120		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Hvor mange unge der har drukket alkohol eller taget stoffer, når de er alene, fremgår af tabel 7.5. Også her ses et lavere niveau blandt de etniske minoritetsunge, sammenlignet med de majoritetsdanske unge. Samtidig er der her en kønsforskel i begge grupper: Det er klart mere almindeligt for drenge at drikke eller tage stoffer i enerum. Sådanne erfaringer findes især blandt de majoritetsdanske unge, hvor mere end hver femte dreng har prøvet det.

TABEL 7.5

18-årige fordelt efter, om de har drukket alkohol eller taget stoffer (inklusive hash), når de var alene. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Har indtaget alene:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ja	8	5	21	13	14 [†] ***	8 [†] ***
Nej	92	95	79	87	14 [†] ***	8 [†] ***
Antal observationer	421	443	2.158	2.123		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

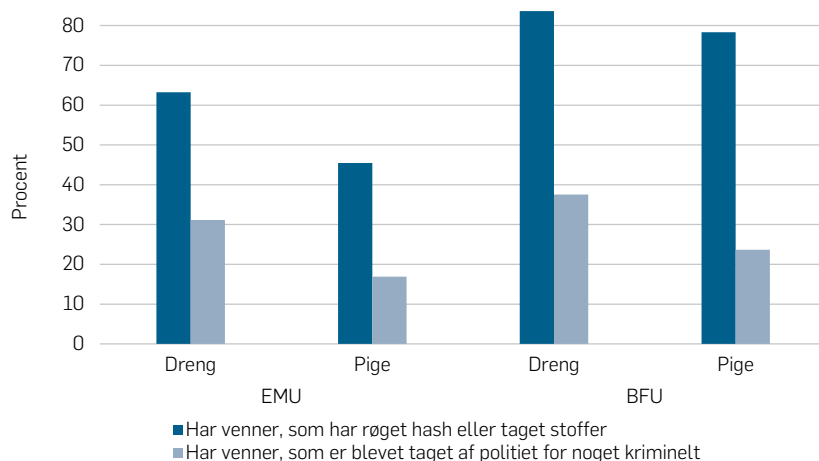
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

RISIKOADFÆRD OG KRIMINALITET

Endelig har de unge også besvaret spørgsmål om deres erfaringer med forskellige former for kriminalitet, enten hos dem selv eller hos deres venner.

FIGUR 7.3

Andelen af 18-årige, der har venner, som har røget hash eller taget stoffer, eller har venner, der er blevet taget for noget kriminelt. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
Forskellene mellem EMU og BFU hhv. piger og drenge er testet med chiz-test. For begge køn er forskellene mellem EMU og BFU signifikante på et 99,9-procent-niveau.
Antal observationer: Drenge: EMU 400-411, BFU 2.190-2.133. Piger: EMU 429-438, BFU 2.089-2.103
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Med hensyn til at have venner, der har røget hash eller taget stoffer, er der substantielle forskelle imellem de to grupper af unge. På linje med, at majoritetsdanske unge hyppigere end etniske minoritetsunge fx ryger hash eller tager andre stoffer, har de også hyppigere venner, som gør dette. Sådanne venner har 78-84 pct. af de majoritetsdanske unge, mens det samme gælder 45-63 pct. af de etniske minoritetsunge. Ikke overraskende er det i begge grupper drenge, der i størst omfang har sådanne venner.

Det er også de majoritetsdanske unge, der oftest angiver at have venner, der er blevet taget af politiet for noget kriminelt. Som det frem-

går af figur 7.3, har 24 pct. af pigerne og 38 pct. af drengene sådanne venner – altså hver fjerde pige, og mere end hver tredje dreng. For de etniske minoriteter er det 17 pct. af pigerne og 31 pct. af drengene, der angiver noget tilsvarende. Det er muligt, at disse svar havde set anderledes ud, hvis bortfaldet iblandt især de etniske minoritetsunge havde været mindre.

Med hensyn til, om de unge selv har været udsat for noget kriminelt, viser tabel 7.6, at dette hyppigere sker for drenge end for piger. Sammenligner man de to grupper af unge, ses den eneste substantielle forskel i andelen af drenge, der er blevet overfaldet eller truet med vold af fremmede. Det har 20 pct. af de etniske minoritetsdrenge oplevet, mens det samme gør sig gældende for 31 pct. af de majoritetsdanske drenge.

TABEL 7.6

Andelen af 18-årige, der har været udsat for specifikke kriminelle handlinger en eller flere gange. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Bestjålet	43	44	50	43	7**	0
Overfaldet eller truet med vold af fremmede	20	11	31	12	11†***	1
Frarøvet penge eller ejendele med magt	7	7	6	5	1	2*
Truet med kniv, skydevåben eller andet	9	3	11	4	2	1
Voldtaget eller forsøgt voldtaget	0	5	0	7	0	2
Antal observationer	424-427	442-444	2.160-2.162	2.113-2.126		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Summer til mere end 100, da den unge kan vælge flere svarmuligheder.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

De unge er også blevet spurgt, om de selv har udført en kriminel handling. Tabel 7.7 viser de unges besvarelser. Der er tre rækker, hvor der er forskelle, som er signifikante på mindst et 99-procent-niveau. Fx er det 7 pct. af de majoritetsdanske piger (men 2 pct. af de etniske minoritetspiger), der har kørt i bil, mens de var påvirkede af alkohol eller stoffer. Når det handler om at køre for stærkt eller køre risikabelt i fx en bil, er det 36 pct. af de majoritetsdanske drenge (mod 28 pct. af de etniske minoritets-

drenge) der har sådanne erfaringer. Begge disse forskelle er signifikante på et 99,9-procent-niveau.

TABEL 7.7

Andelen af 18-årige, der selv, eller i selskab med andre, angiver at have udført en kriminel handling. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Kørt meget for stærkt eller risikabelt i bil eller andet køretøj	28	11	36	14	9***	3
Kørt i bil mens påvirket af alkohol eller stoffer	8	2	12	7	4*	5†***
Taget ting, som ikke tilhørte den unge, uden tilladelse	19	12	25	15	6*	3
Taget varer i butik uden at betale for dem	20	11	23	16	3	5**
Købt varer, som var stjålet	14	4	13	3	2	0
Brugt våben eller noget andet, som kunne gøre alvorlig skade på andre	4	1	5	1	1	0
Gjort alvorlig skade på andre eller været skyld i andre fysiske skader mod andre	5	2	5	2	0	0
Pint eller mishandlet dyr	5	2	2	1	2*	1*
Påsat brand med vilje	1	0	2	0	0	0
Ødelagt andres ting eller ejendom med vilje	10	6	14	4	4*	2*
Været involveret i tyveri på gaden	1	0	2	1	1	1
Forsøgt at presse eller tvinge nogen til seksuel omgang	0	0	0	0	0	0
Begået indbrud	5	1	7	2	2	1
Antal observationer	426-427	441-443	2.159-2.160	2.124-2.126		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Summer til mere end 100, da den unge kan vælge flere svar.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Samlet set indikerer de unges besvarelser i dette afsnit, at pigerne i begge grupper har klart færre erfaringer med kriminalitet end drengene. Endvidere har de etniske minoritetsunge færre erfaringer på området sammenlignet med majoritetsdanske unge, men på de fleste spørgsmål er forskellene få og ikke-signifikante.

Resultaterne i tabel 7.7 afviger dermed fra et generelt statistisk billede, hvor etniske minoriteter, især mandlige efterkommere med ikke-vestlig baggrund, er overrepræsenterede i kriminalitetsstatistikkerne (Danmarks Statistik, 2010a; Webb m.fl., 2016; Andersen & Tranæs,

2011). En mulig forklaring på, at indvandrere og efterkommere ifølge vores spørgeskemabesvarelser udøver en anelse mindre kriminalitet end majoritetsunge, når det omvendte ser ud til at gøre sig gældende ud fra registerdata, kan formentlig tilskrives, at frafaldet i undersøgelsen har været større blandt de etniske minoritetsunge end blandt de majoritetsdanske unge, og at unge med kriminelle erfaringer oftere end andre unge ikke har deltaget. En anden forklaring kan handle om forskelsbehandling hos politiet – en såkaldt ”racial profiling”, hvor politiet kan have tendens til i højere grad at rette deres opmærksomhed mod etniske minoritetsunge, uanset at der ikke nødvendigvis er mere grund hertil (Holmberg & Kyvsgaard, 2003). Dette kan betyde, at sådanne unge oftere kommer i politiets søgelys og oftere ender i kriminalitetsregistre end unge fra majoriteten, uanset at deres adfærd som sådan ikke burde give anledning hertil.

SAMMENFATNING

Dette kapitel viser, at der er markante forskelle imellem de etniske minoritetsunges og de majoritetsdanske unges alkoholforbrug. Dels er der stort set ingen majoritetsdanske unge på 18 år, som ikke har smagt alkohol, mens noget tilsvarende gør sig gældende for et betragteligt mindretal af de etniske minoritetsunge, hvor 37 pct. af pigerne og 27 pct. af drengene aldrig har smagt alkohol. Dels er de etnisk minoritetsunge ældre, når de drikker første gang, en større andel har aldrig drukket sig fulde, og de, der drikker, har et mindre alkoholforbrug.

Der er også klare forskelle imellem, hvor ens/forskellige de to køn er, i de to grupper af unge. Majoritetsdanske piger drikker på mange måder ligesom drengene: De har samme alder, når de første gang smager alkohol, og de har lige så ofte været fulde. Dog har pigerne i denne gruppe et lidt mindre alkoholforbrug om måneden.

Modsat er der store forskelle i alkoholforbruget imellem piger og drenge med etnisk minoritetsbaggrund: Hvor det er 4 pct. af både piger og drenge med majoritetsdansk baggrund, der ikke har været fulde, er det samme tilfældet for 37 pct. af de etniske minoritetsdrenge og 58 pct. af de etniske minoritetspiger.

Når det kommer til cigaretrykning, har etniske minoriteter også et mindre forbrug end majoritetsdanske unge, men forskellene er klart

mindre end i forhold til alkohol, og der er ikke store kønsforskelle i nogen af de to grupper.

Etniske minoritetsunges lavere forbrug af stimulanser ses også, når det kommer til erfaringer med hash og andre stoffer. Her har pigerne i begge grupper endvidere et lavere forbrug end drengene. Således er det 11 pct. af pigerne og 18 pct. af drengene med etnisk minoritetsbaggrund, der har røget hash inden for det sidste år. Blandt de majoritetsdanske unge er det 24 pct. af pigerne og 38 pct. af drengene, der har røget hash i denne periode. Undersøgelsen viser også, at majoritetsdanske unge klart hyppigere end etnisk minoritetsunge bruger (lovlige eller ulovlige) stimulanser enten alene eller for fx at slappe af eller slippe for deres egne tanker.

Endelig har dette kapitel belyst de unges svar i forhold til erfaringer med kriminel adfærd. Ifølge de unges besvarelser har unge med etnisk minoritetsbaggrund lidt færre erfaringer med kriminalitet. I det omfang, at unge med kriminelle erfaringer i mindre grad end andre unge har ønsket at deltage i spørgeskemaundersøgelsen, kan det større bortfald blandt etniske minoritetsunge have medvirket til at frembringe denne forskel i selvrapporteret lovlydighed imellem de to grupper af unge.

Blandt de unge, der har besvaret spørgeskemaet, ses de største forskelle blandt andet i, hvor store andele af drenge, der har kørt meget for stærkt eller risikabelt i fx en bil. Det har 36 pct. af de majoritetsdanske drenge og 28 pct. af de etniske minoritetsdrenge prøvet. Hos pigerne er der størst forskel i de andele, der har kørt i bil, mens de var påvirkede af alkohol eller stoffer. Det har 7 pct. af de majoritetsdanske piger prøvet, mens det samme gælder 2 pct. af de etniske minoritetspiger, der også har et klart lavere forbrug af fx alkohol. I forhold til de unges kriminelle erfaringer er det klart tydeligste mønster et klassisk kønsmønster, hvor drenge i begge grupper generelt har flere erfaringer med kriminalitet – både som udøvere og som ofre – end piger har.

SEKSUALITET OG FORVENTNINGER TIL DET FREMTIDIGE LIV

INDLEDNING

I en alder af 18 år har unge mennesker generelt påbegyndt en lang række overgange – overgange, der fører dem hen imod det familieliv og arbejdsliv, de vil have senere i deres liv. Da det ”rigtige” voksne liv ligger et stykke ude i fremtiden, handler dette kapitel i høj grad om de unges forventninger til fremtiden på såvel ude- som hjemmefronten. Vi belyser også, hvilke erfaringer de unge allerede har gjort sig, når det kommer til emner som seksualitet og kærester.

Først anvender vi data fra forældrenes besvarelser for at få deres skøn af, hvornår hjemmeboende unge flytter til deres eget sted at bo. Dernæst ser vi på, hvor mange af de unge der regner med at rejse ud i verden, enten i en årrække eller permanent, og hvor mange der i stedet regner med, at de vil bosætte sig tæt på deres familie. Vi belyser også de unges forventninger til deres fremtidige balance imellem arbejds- og familieliv.

Da den seksuelle debut kan anses for en start på de unges eget familieliv, belyser kapitlet også, hvor mange af de unge fra de to grupper, der har haft en sådan debut, og hvor mange der har en kæreste. Dernæst ser vi på de unges forventninger til deres eget fremtidige familieliv, herunder hvad de forventer sig med hensyn til ægteskab og børn.

FORÆLDRES FORVENTNINGER TIL FLYTNING HJEMMEFRA

Denne spørgeskemaundersøgelse er foretaget blandt 18-årige unge, og i den alder bor de fleste unge – ca. 90 pct. i begge grupper – stadig hjemme, men mange vil inden for en kort årrække flytte hjemmefra. Således er tre fjerdedele af unge i Danmark flyttet hjemmefra, når de er 21 år gamle (Danmarks Statistik, 2010b).

Spørgsmålet om, hvornår man flytter hjemmefra (hvis man ikke allerede har gjort det), berører ikke kun de unge selv, men også deres forældre. Derfor er forældrene – i deres spørgeskema – blevet spurgt om, i hvilken alder de forventer, at deres søn eller datter vil flytte hjemmefra. Et tilsvarende spørgsmål har de unge ikke selv fået.

Forældrenes forventninger til, hvornår deres børn flytter hjemmefra, fremgår af tabel 8.1. Her ses, at der er tydelige forskelle imellem forventningerne hos de to grupper af forældre: Over halvdelen – 55 pct. – af de majoritetsdanske forældre, regner med, at deres børn flytter hjemmefra som 20-21-årige. Dette svar harmonerer godt med det danske gennemsnit. Modsat forventer langt færre – 23 pct. – af de etniske minoritetsforældre, at deres barn flytter i 20-21-års-alderen.

TABEL 8.1

Andelen af forældre til 18-årige, der har specifikke forventninger til, i hvilken alder de unge flytter hjemmefra. Særskilt for forældre til unge i EMU og BFU. Procent og procentpoint.

Forventet alder:	EMU	BFU	Forskel
18-19 år	9	12	3
20-21 år	23	55	32 [†] ***
22-23 år	18	22	4
24-25 år	13	4	9 [†] ***
Senere	10	1	9 [†] ***
Ved ikke	26	7	19 [†] ***
Antal observationer	395	3.513	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til forældrene

Forskellen imellem de to grupper af forældre ses også i, hvem der regner med, at deres børn bor hjemme, når de er 24 år eller ældre. Det gør 23

pct. af de etniske minoritetsforældre, mod 5 pct. af de majoritetsdanske forældre.

I international sammenhæng er det tydeligt, at unge i både Danmark og de andre nordiske lande flytter ganske tidligt hjemmefra (Srna, 2008). Dette flyttemønster kan knyttes såvel til eksistensen af en velfærdsstat, hvor en ydelse som fx Statens Uddannelsesstøtte og kontanthjælp er med til at give unge mulighed for at flytte hjemmefra, selvom de ikke har et fuldtidsarbejde (fx fordi de studerer). Det kan også have betydning, at unges selvstændighed tillægges ganske stor værdi i Danmark (Halman, Sieben & Zundert, 2012).

Når etniske minoritetsforældre forventer, at deres børn bliver boende hjemme i længere tid, end majoritetsdanske forældre forventer det af deres børn, kan det hænge sammen med, at man ofte flytter hjemmefra i en senere alder i forældrenes oprindelseslande. Her kan det fx være udbredt, at unge først flytter, når de selv bliver gift (Zorlu & Mulder, 2011). Omvendt flytter danske unge sjældent hjemmefra i forbindelse med indgåelsen af et ægteskab, da par i gennemsnit først bliver gift, når de er i starten af trediverne og allerede har fået et første barn (Liversage & Ottosen, 2014).

Uanset at to studier fra Holland tyder på, at etniske minoritetsunge her ikke nødvendigvis flytter markant senere hjemmefra end unge fra majoriteten (de Valk & Billari, 2007; Zorlu & Mulder, 2011) ser en senere flytning hjemmefra dog ud til at være en realitet i Danmark: Registerdata viser således at blandt 25-årige mænd bor 13 pct. fra den danske majoritet og 36 pct. af efterkommere med ikke-vestlige baggrund sammen med forældre (Danmarks Statistik, 2015b, s.36). Det er således meget muligt, at de etniske minoritetsunges forældres forventninger til deres børns senere fraflytning vil vise sig at blive opfyldt.

UNGES TANKER OM FREMTIDEN

Denne del af kapitlet belyser, hvor de unge regner med at komme til at bo i fremtiden, og hvilke forventninger de har til den fremtidige balance imellem arbejds-, fritids- og familieliv.

VIL MAN TIL UDLANDET?

Når man i 18-års-alderen ser fremad, kan en overvejelse om ens fremtid være, om man vil blive i Danmark, eller om man vil tage et ophold i udlandet af kortere eller længere varighed. Et sådant udlandsophold er noget, man fra dansk side ofte tilskynder unge mennesker til, blandt andet for at de kan tilegne sig et mere globalt udsyn. Her har de majoritetsdanske unge større lyst til at rejse bort fra Danmark end de etniske minoritetsunge: Fx er 42 pct. af de majoritetsdanske piger ”helt enige” i, at de gerne vil rejse ud i verden i nogle år. Det samme svar angiver 34 pct. af de etniske minoritetspiger (forskellen er signifikant på et 99-procent-niveau, ikke vist).

Spørger man til, hvorvidt de unge kan se sig selv flytte permanent til udlandet, er der kun små forskelle: Det er 15-17 pct., som er ”helt enige” i, at de godt kan se sig selv flytte bort fra Danmark, mens 14-18 pct. er ”helt uenige” i dette (ikke vist).

En forskel, som kan fremhæves, er, at de mest negative i forhold til at flytte permanent bort fra Danmark findes hos de majoritetsdanske piger. Her er 41 pct. enten ”uenige” eller ”helt uenige” i, at de vil forlade Danmark for altid. Det samme svar giver 33-34 pct. af unge fra de andre tre undergrupper.

De etniske minoritetsunge – uanset deres mere internationale baggrund – har altså ikke mere lyst til at flytte til udlandet som voksne end majoritetsdanske unge. Tværtimod er de majoritetsdanske unge lidt mere indstillede på at rejse bort fra Danmark – men altså på et ophold, hvor de regner med at vende tilbage til Danmark igen.

En mulig forklaring på, at de etniske minoritetsunge er lidt mindre indstillede på at rejse ud i verden end de majoritetsdanske unge, er de flere socioøkonomiske ressourcer, som de majoritetsdanske unges familier i gennemsnit er i besiddelse af. At have en ressourcestærk baggrund kan formodes at være vigtigt for, såvel om man føler sig rustet til at tage ”på opdagelse” i verden, som om man har mulighed for at realisere denne drøm, og blandt majoritetsdanske unge kan en længere rejse til fjerne dele af verden være en del af overgangen til at blive voksen (Liversage & Ottosen, 2014).

Nogle af de etniske minoritetsunge vil endvidere have ringere muligheder for at tage ophold i udlandet, da unge uden dansk statsborgerskab kan være underlagt forskellige former for visumkrav, som danske statsborgere ikke skal opfylde.

UNGES TANKER OM FREMTIDEN – BOSÆTNING

I forhold til, hvor gerne de unge vil bo i nærheden af deres familie senere i livet, er der klare forskelle. En større andel af de etniske minoritetsunge end af de majoritetsdanske unge er enige i udsagnet om, at de som voksen gerne vil bo i nærheden af forældre og søskende. Størst forskel er der blandt drengene, hvor 23 pct. af de majoritetsdanske drenge er enige/helt enige i dette udsagn – langt færre end de 41 pct. etniske minoritetsdrenge, der giver samme svar. Hos pigerne er forskellene langt mindre.

Den klart større forskel blandt drengene kan knyttes til, at det i lande som fx Tyrkiet og Pakistan ofte anses for sønners pligt at de – sammen med deres hustruer – støtter deres forældre i alderdommen (Liversage & Jakobsen, 2016).

TABEL 8.2

18-årige fordelt efter, hvor enige de er i udsagnet: "Som voksen vil du gerne bo i nærheden af dine forældre og søskende". Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Helt enig	14	12	4	7	10 [†] ***	6 ***
Enig	27	27	19	28	8 ***	1
Neutral	33	36	45	39	13 [†] ***	3
Uenig	20	19	25	20	5 *	2
Helt uenig	5	6	6	5	1	0
Antal observationer	423	442	2.155	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

TANKER OM BALANCEN MELLEM ARBEJDE OG FAMILIE

De unge har også skullet besvare spørgsmål om, hvordan de forventer sig, at deres fremtidige liv med arbejde, familie og fritid vil være organiseret. Her er de unge blevet spurgt, hvor enige de er i følgende tre udsagn:

- Arbejde vil give livet mening i tilværelsen som voksen.
- De vil holde arbejde og fritid adskilt i voksenlivet.
- Familien vil betyde mest i voksenlivet.

Den største forskel i de danske majoritetsunges og de etniske minoritetsunges svar ses på spørgsmålet om, hvorvidt arbejde vil give voksenlivet mening. tabel 8.3 viser, at de etniske minoritetsunge er substantielt mere enige i dette udsagn end de majoritetsdanske unge. Her er forskellen endvidere størst imellem de to grupper af piger. Det er fx 49 pct. af de etniske minoritetspiger, der er enige eller helt enige i, at arbejdet vil være det, der giver livet mening som voksen. De samme svar giver 26 pct. af de majoritetsdanske piger. Blandt drengene er der også en betragtelig forskel. Det er 47 pct. af de etniske minoritetsdreng og 31 pct. af de majoritetsdanske dreng, der er enige eller helt enige i, at arbejdet vil være det, der giver livet mening som voksen.

TABEL 8.3

18-årige fordelt efter, hvor enige de er i, at arbejde vil være det, der giver livet mening som voksen. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Helt enig	15	16	6	5	9 [†] ***	11 [†] ***
Enig	32	33	25	21	7**	12 [†] ***
Neutral	26	28	34	33	9***	5**
Uenig	22	19	28	34	6**	16 [†] ***
Hel uenig	4	3	5	7	1	3**
ved ikke	2	1	1	1	1	1
Antal observationer	428	448	2.168	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

De etniske minoritetsunge mener også i højere grad end de majoritetsdanske unge, at de vil holde arbejdsliv og fritidsliv adskilt som voksne (tabel 8.4). Det er 22-27 pct. af de etniske minoritetsunge ”helt enige” i, mens 14-20 pct. af de majoritetsdanske unge angiver dette svar.

TABEL 8.4

18-årige fordelt efter, hvor enige de er i, at de vil holde arbejde og fritid adskilt i deres voksenliv. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Helt enig	22	27	14	20	8 ***	7 ***
Enig	34	37	35	36	1	1
Neutral	27	21	32	31	4	10 ***
Uenig	11	9	15	11	4 *	2
Hel uenig	3	2	2	2	1	0
ved ikke	3	3	2	1	1	2 [†] ***
Antal observationer	428	448	2.168	2.127		

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I forhold til familiens betydning i voksenlivet er forskellen imellem de to grupper ikke særligt stor. Som tabel 8.5 viser, ligger alle fire grupper imellem 49 pct. og 54 pct., hvis man ser samlet på de to kategorier ”helt enig” og ”enig”.

TABEL 8.5

18-årige fordelt efter, hvor enige de er i, at familien vil betyde mest i deres voksenliv. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Helt enig	20	18	15	16	6 **	2
Enig	30	31	38	38	8 **	7 **
Neutral	33	33	33	32	0	1
Uenig	13	15	12	12	1	3
Hel uenig	2	2	1	1	1	0
ved ikke	2	2	1	1	0	1
Antal observationer	428	448	2.168	2.127		

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

I forhold til de unges forventninger til deres fremtidige liv er den mest markante forskel imellem de forskellige grupper altså, at de etniske minoriteter – og især pigerne – i langt højere grad end de majoritetsdanske

unge forventer, at arbejde vil betyde meget for dem, når de er blevet voksne og selv har stiftet familie.

De 18-årige etniske minoritetspiger angiver altså, at de ønsker at få sig en (lang) uddannelse, og at de efterfølgende ønsker at engagere sig i det arbejdsliv, som i Danmark er noget, som kvinder og mænd i stort set lige høj grad deltager i. Data viser dermed, at disse piger på ingen måde angiver, at ønske sig et liv som hjemmegående kvinder, uanset at deres mødre i mange tilfælde står uden for det danske arbejdsmarked. Fra dette perspektiv ser de unge etniske minoriteter dermed i høj grad ud til at have taget centrale principper for, hvordan den enkelte indgår i samfundslivet i Danmark, til sig.

SEKSUALITET OG FORVENTNINGER TIL FAMILIELIVET

De unge har også besvaret en række spørgsmål, dels om hvilke erfaringer de på nuværende tidspunkt har med sex og kærester, og dels om, hvilke forventninger de har til, hvordan deres eget familieliv kommer til at forme sig. Regner de fx selv med at blive gift og få børn?

Netop seksualitet og familiedannelse er et område, hvor der er betragtelige forskelle imellem etniske minoriteter og danskere fra majoriteten. Sex uden for ægteskab er fx en accepteret del af de fleste majoritetsdanskernes liv, og kvinder i Danmark har i gennemsnit deres første seksuelle erfaring, kort før de fylder 16 år (Nielsen, 2007). Alderen for kvinders indgåelse af første ægteskab – i det omfang de overhovedet vælger at blive gift – er det dobbelte, nemlig 32 år (Danmarks Statistik, 2015a). Det er med andre ord udbredt i Danmark, at man bor enten alene eller lever sammen i ugifte parforhold, inden man eventuelt bliver gift. Dette mønster har udviklet sig siden 1970'erne og kan knyttes tæt sammen med andre udviklingstendenser i det danske samfund, herunder en høj kvindelig deltagelse på arbejdsmarkedet, adgang til fri abort og en høj grad af ligestilling imellem kønnene (Christoffersen, 2004).

I andre dele af verden hersker andre normer og praksisser med hensyn til forholdet imellem de to køn og dermed også til, om det fx anses for acceptabelt at have sex uden for ægteskabet eller at bo samme uden at være gift. I etniske minoritetsfamilier, der stammer fra fx Nordafrika, Mellemøsten og Sydøstasien, er der (efter dansk og skandinavisk målestok) generelt forholdsvis restriktive normer på det seksuelle område.

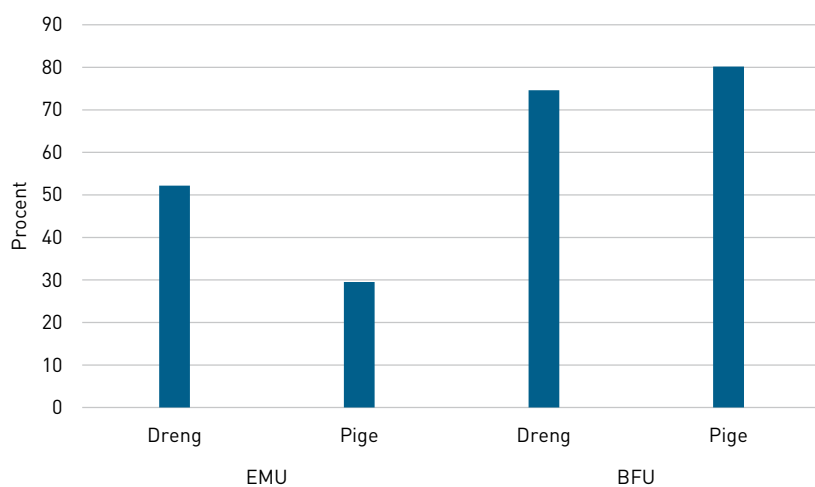
Dette gælder såvel for familier med muslimsk som for familier med fx kristen eller hinduistisk baggrund (Bernhardt m.fl., 2007; DiCarlo, 2007; Lundström, 2007).

ERFARINGER MED SEKSUEL DEBUT

Som et afsæt til at lære mere om de unges seksuelle praksisser er de alle blevet spurgt, om de har haft samleje. Som 18-årige har 80 pct. af pigerne og 75 pct. af drengene blandt de majoritetsdanske unge på 18 år haft samleje. Hos de etniske minoritetsunge er niveauet noget lavere, idet 52 pct. af drengene og 30 pct. af pigerne har haft samleje. Data viser altså, at hvor pigerne blandt majoriteten er lidt mere erfarne end drengene på det seksuelle område, er det blandt de etniske minoriteter klart drengene, der er de seksuelt mest erfarne.

FIGUR 8.1

18-årige fordelt efter, om de har haft samleje. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Forskellene på andelen af både piger og drenge, som har haft samleje, er signifikante på et 99,9-procent-niveau.

Antal observationer: Dreng: EMU 389, BFU 2.107. Piger: 427, BFU 2.100.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

Tabel 8.6 viser, hvor mange der har haft samleje, særskilt for unge med hhv. vestlig og ikke-vestlig baggrund. Tabellen viser, at der er stor forskel

imellem disse to grupper af unge, og at det er blandt unge med ikke-vestlig baggrund, at der er kønsforskel, når det handler om seksuel debut. Det er således 66-68 pct. af de 18-årige med vestlig baggrund, der har haft samleje. Blandt de ikke-vestlige unge gælder det 49 pct. af drengene og 23 pct. af pigerne.

TABEL 8.6

18-årige med etnisk minoritetsbaggrund fordelt efter, om de har haft samleje. Særskilt for vestlige minoritetsunge og ikke-vestlige minoritetsunge, og for køn. Procent og procentpoint.

	Vestlige		Ikke-vestlige		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Haft samleje	68	66	49	23	19 **	42 [†] ***
Ikke haft samleje	32	34	51	77	19 **	42 [†] ***
Antal observationer	63	64	325	363		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. Tager udgangspunkt i de etniske minoritetsunge.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

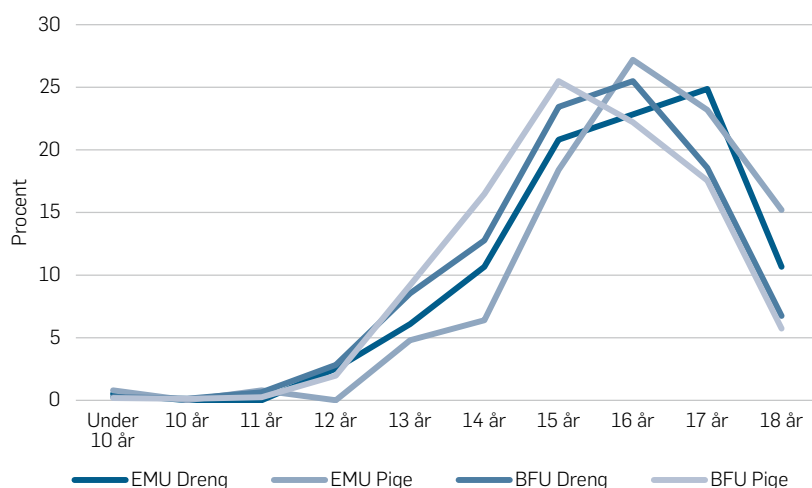
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge samt registerdata fra Danmarks Statistik.

Et kønsspecifikt mønster, hvor det hos majoriteten er pigerne og hos de etniske minoriteter er drengene, der er mest erfarne, går også igen, når man ser på alderen for den seksuelle debut – for dem, der har haft en sådan. Debutalderen fremgår af figur 8.2. Her ses, at majoritetsdanskere har deres første seksuelle erfaringer før de etniske minoriteter og fx hyp-pigere har deres seksuelle debut som 15-årige. Figuren viser også, at de yngste debutanter er de majoritetsdanske piger, mens de ældste debutanter er de etniske minoritetspiger.

Forskellen imellem andelen af de majoritetsdanske (80 pct.) og de ikke-vestlige etniske minoritetspiger (23 pct.), der som 18-årige har haft samleje, er ganske stor. Denne forskel peger på det sammenstød, der er imellem et meget liberalt syn på sex uden for ægteskab i Danmark, og de normer, der er gældende i mange af de etniske minoriteters oprindelseslande (Ozyegin, 2009; Walle, 2004). Inden for islam (den vigtigste religion blandt etniske minoriteter i Danmark), lægges der ofte stor vægt på, at sex uden for ægteskab er en synd (Eich, 2010).

FIGUR 8.2

18-årige, der har haft samleje, fordelt efter alder ved første samleje. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: Kun de unge, som har svaret, at de har haft samleje, har svaret på dette spørgsmål.

BFU: Data fra børneførløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Forskellene mellem EMU og BFU hhv. piger og drenge er testet med chiz-test. For drenge er forskellene mellem EMU og BFU ikke signifikante. For piger er forskellene signifikante på et 99,9-procent-niveau.

Antal observationer: Drenge: EMU 197, BFU 1.557. Piger: 125, BFU 1.675.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

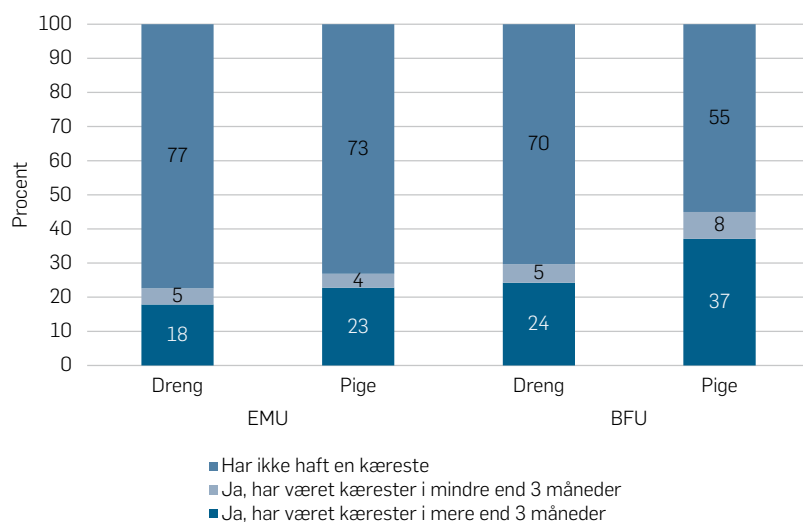
Blandt drengene er det som nævnt 75 pct. af majoritetsdanskerne og 49 pct. blandt de ikke-vestlige etniske minoriteter, der som 18-årige har haft deres seksuelle debut. Forskellen imellem de to grupper af drenge er med andre ord klart mindre end forskellen imellem de to grupper af piger. Dette mønster kan knyttes til, at normerne om at afstå fra sex før ægteskab ikke tillægges samme betydning hos drenge som hos piger blandt de etniske minoriteter (Yuval-Davis, 1997). Når man spørger til egne holdninger blandt de etniske minoritetsunge i Danmark, tilslutter en stor del af dem sig i større eller mindre grad de mere restriktive normer på det seksuelle område (Als Research, 2011). Nogle etniske minoritetsunge kan dog føle sig stærkt begrænsede af sådanne normer og måske have lyst til i højere grad at leve efter ”danske” normer. Sådanne unge kan føle sig nødsagede til at leve et ”dobbeltliv”, hvor de holder fx kærester hemmelige for deres forældre og netværk (Liversage, 2014).

NUVÆRENDE KÆRESTEFORHOLD

De unge er også blevet spurgt, om de har en kæreste på interviewtidspunktet. Her viser figur 8.3, at de majoritetsdanske unge – ikke overraskende – i højere grad er i kæresteforhold end de etniske minoritetsunge. Blandt de etniske minoritetsunge er 23-27 pct. i et forhold. Hos de majoritetsdanske unge angiver 30 pct. af drengene, og 45 pct. af pigerne, at de er i et forhold. Størstedelen af de 18-årige har således ikke en partner på interviewtidspunktet.

FIGUR 8.3

18-årige fordelt efter, om de har en kæreste. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: Antal observationer: Dreng: EMU 420, BFU 2.163. Piger: 439, BFU 2.098.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Forskellene mellem EMU og BFU hhv. piger og drenge er testet med chiz-test. For drenge er forskellene mellem

EMU og BFU ikke signifikant på et 95-procent-niveau. For piger er forskellene signifikante på et 99,9-procent-niveau.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

FORVENTNINGER TIL DET FREMTIDIGE FAMILIELIV

Ud over at blive spurgt om, hvordan de lever i dag, er de unge også blevet spurgt om, hvordan de forventer, at deres fremtidige familieliv skal se ud. Tabel 8.7 viser, at forventningen om at have én fast partner dominerer i alle grupper. Mellem 74 og 88 pct. af de unge, uanset etnisk bag-

grund, angiver dette svar. To pct. forventer at leve som singler. I et land, hvor en meget stor del af alle ægteskaber ender i skilsmisse, må en fremtid med mere end en partner også formodes at blive en realitet for mange. Det er dog kun 5-15 pct. af de unge, der forventer dette. Tabellen viser også, at de etniske minoriteter forventer at leve i livslangt monogami i større omfang end de majoritetsdanske unge.

TABEL 8.7

18-årige fordelt efter forventninger til antal partnere i fremtiden. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
En partner	84	88	74	83	10 [†] ***	5 **
Flere skiftende partnere	7	5	15	11	8 [†] ***	6 [†] ***
Liv som single	2	2	2	2	0	1
Ved ikke	7	6	9	5	2	1
Antal observationer	426	447	2.165	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

På linje med, at de etniske minoritetsunge har klarere forventninger om kun at leve med én partner, er der også relativt flere, der regner med at blive gift. Som det fremgår af tabel 8.8, er det 88-93 pct. af de etniske minoritetsunge, der regner med at blive gift. 80-81 pct. af de majoritetsdanske unge angiver dette svar.

Med hensyn til indgåelse af ægteskab er det de etniske minoritetsdrengene, der føler sig mest sikre på, hvordan det vil gå dem på familiefronten: 3 pct. angiver svaret ”ved ikke” til spørgsmålet om et fremtidigt ægteskab – noget som 93 pct. ser foran sig. Mest usikre er de majoritetsdanske drenge, hvor 10 pct. svarer ”ved ikke”, og 80 pct. regner med at gifte sig.

TABEL 8.8

18-årige fordelt efter forventninger til at blive gift. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Bliver gift:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ja	93	88	80	81	13 [†] ***	8***
Nej	4	5	10	11	6 [†] ***	7 [†] ***
Ved ikke	3	7	10	8	7 [†] **	1
Antal observationer	427	448	2.168	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

FORVENTNINGER TIL FREMTIDIGE ÆGTEFÆLLER

En stor del af alle ægteskaber verden over er homogame, hvilket betyder, at de to ægtefæller minder om hinanden. Det kan fx handle om, at folk der gifter sig, har samme etniske baggrund, eller at de er nogenlunde på samme uddannelsesmæssige niveau.

I denne undersøgelse er de unge blevet spurgt om, hvor vigtigt det er for dem, at deres fremtidige ægtefælle har den samme religion som dem selv. Af tabel 8.9 fremgår det, at en fælles religion er klart vigtigere for de etniske minoritetsunge end for de majoritetsdanske unge. I begge grupper er en fælles religion endvidere vigtigere for pigerne end for drengene. Hvor 11 pct. af de majoritetsdanske drenge og 21 pct. af de etniske minoritetsdrenge er "helt enige" i, at en fremtidig ægtefælle skal have samme religion som dem selv, er tallene for pigerne således hhv. 14 pct. og 38 pct. Disse forskelle er substantielle for begge køn.

Når kønsforskellen blandt de etniske minoriteter er relativt stor (der er 17 procentpoint imellem de etniske minoritetspiger og de etniske minoritetsdrenge) kan det skyldes, at den vigtigste religion for disse unge er islam (Als Research, 2011), hvor mænd har nemmere ved at gifte sig med ikke-muslimske kvinder end omvendt (Fargues, 2001). Man skal dog også bemærke, at omtrent lige store andele af de to grupper af unge (16-17 pct. af pigerne og 23-24 pct. af drengene) er "helt uenige" i, at fremtidige ægtefæller nødvendigvis skal have samme religion som dem selv.

TABEL 8.9

18-årige fordelt efter, hvor enige de er i, at en fremtidig ægtefælle skal have samme religion som dem selv. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Enighed i udsagnet:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Helt enig	21	38	11	14	10 [†] ***	24 [†] ***
Enig	17	19	15	19	2	0
Neutral	20	13	26	28	7 **	15 [†] ***
Uenig	17	14	22	22	6 **	8 ***
Helt uenig	23	16	24	17	1	1
Ved ikke	2	0	1	1	1 *	0
Antal observationer	428	448	2.165	2.124		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneførløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

FORVENTNINGER TIL AT FÅ BØRN

Når det kommer til forventninger om, hvorvidt man vil få børn eller ej, er der små forskelle imellem unge med hhv. majoritetsdansk baggrund og etnisk minoritetsbaggrund. Langt hovedparten (ca. 90 pct.) af de unge forventer at få børn engang i fremtiden, og det er lidt hyppigere piger (med 88-90 pct.) end drenge (med 91-93), der ikke ønsker sig børn senere i livet (se Bilag 2, bilagstabel b2.4).

Med hensyn til det forventede antal børn er der dog forskel imellem de to grupper af unge. Som tabel 8.10 viser, forventer de etniske minoritetsunge sig flere børn end de majoritetsdanske unge. Ønsket om to børn – et antal, der er en realitet i mange danske familier – ses hos 38-42 pct. af de etniske minoriteter, men hos 59-65 pct. af de majoritetsdanske unge. Det er mest etniske minoritetsunge, der forestiller sig en større børneflokk: 11 pct. af de etniske minoritetsdrenge, mod 2 pct. af de majoritetsdanske drenge forestiller sig at få fire eller flere børn. Blandt pigerne er det 17 pct. af de etniske minoritetspiger og 6 pct. af de majoritetsdanske piger, der forventer at få fire børn eller flere.

TABEL 8.10

18-årige, der ønsker at få børn, fordelt efter, hvor mange børn de ønsker sig. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent

Antal ønskede børn:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
1	3	3	3	2	1	2*
2	42	38	65	59	23 [†] ***	20 [†] ***
3	34	36	22	30	12 [†] ***	6*
4	8	13	2	5	6 [†] ***	8 [†] ***
5+	3	4	0	1	2 [†] ***	3 [†] ***
Antal underordnet	5	0	2	1	2*	1
Ved ikke	7	4	6	2	1	2*
Antal observationer	396	401	1.964	1.880		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kun de unge, som ønsker børn, er medtaget i beregningsgrundlaget.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

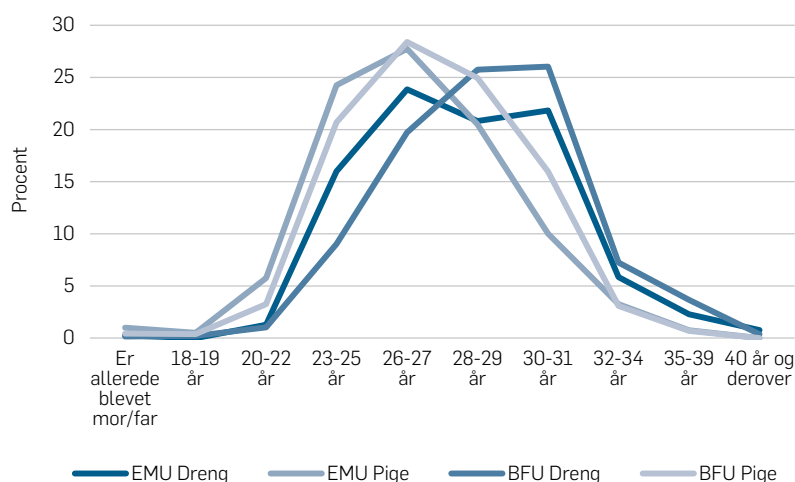
Som det fremgik af kapitel 3, har de etniske minoritetsunge gennemsnitligt langt flere søskende end de majoritetsdanske unge, og disse erfaringer kan være med til at præge de etniske minoritetsunges forventninger til fremtiden. Samtidig viser studier dog også, at der sker et hurtigt fald i fertiliteten fra første til anden generation af indvandrere. Dette fald medfører, at efterkommerkvinder generelt får klart færre børn end deres indvandrede mødre (Garssen & Nicolaas, 2008). Dog får efterkommere fra lande med en høj fertilitet (som fx Tyrkiet og Libanon) dog stadig flere børn end majoritetsbefolkningen (Kulu & Gonzalez-Ferrer, 2013; Scott & Stanfors, 2011). Samlet set er det nok sandsynligt, at de etniske minoritetsunge ikke vil få så mange børn, som de i 18-års-alderen forestiller sig. Også danske kvinder ender hyppigt med at få færre børn, end de oprindeligt ønskede sig at få (Boje & Ejrnæs, 2013).

De unge er også blevet spurgt om, hvornår de regner med at få deres første barn. Som figur 8.4 viser, er mønsteret, at pigerne regner med at få børn før drengene. Dette mønster stemmer overens med det generelle statistiske billede, hvor kvinder får børn i en yngre alder end mænd. Figuren viser også, at de etniske minoritetsunge forventer at få børn lidt tidligere i livet end de majoritetsdanske unge. Det er fx mere almindeligt for de etniske minoritetsunge at forvente at blive forældre, når de er første halvdel af tyverne, sammenlignet med de majoritetsdanske unge.

FIGUR 8.4

18-årige fordelt efter forventet alder, første gang de bliver forældre. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.
Forskellene mellem EMU og BFU hhv. piger og drenge er testet med chi²-test. For drenge er forskellene mellem EMU og BFU signifikante på et 99,9-procent-niveau. For piger er forskellene signifikante på et 99-procent-niveau.
Procentgrundlag: EMU: 394-400, BFU: 1962-1880. Kun de unge, som ønsker børn indgår i beregningsgrundlaget.
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

SAMMENFATNING

Dette kapitel handler både om nutiden og om fremtiden. Med hensyn til nutiden viser kapitlet, at etniske minoritetsunge har en væsentligt senere seksuel debut end majoritetsdanske unge. Dette kan knyttes til betragtelige forskelle imellem på den ene side en meget liberal dansk seksualmoral – hvor det generelt er acceptabelt at være seksuelt aktiv uden for ægteskab og som relativt ung – og mere restriktive normer omkring seksualitet i mange af de etniske minoriteters oprindelseslande. Det er i den forbindelse vigtigt at huske på, at der kan være store variationer i normer inden for oprindelseslandene, imellem fx by og land, og imellem mere og mindre veluddannede dele af befolkningerne. Mere restriktive normer på det seksuelle område kan dermed også hænge sammen med de etniske

minoriteters sociale baggrund, såvel i oprindelseslandene som efter ankomsten til Danmark (DiCarlo, 2007).

På linje med, at det i etniske minoritetsmiljøer er unge kvinders seksualitet, der er omgærdet af flest restriktioner, er det også hos etniske minoritetskvinder, at den største andel ikke har haft deres seksuelle debut. Etniske minoritetsunge har også i mindre omfang kærester, når de er 18 år – en forskel, der endvidere er størst imellem de to grupper af piger.

Vender vi os imod fremtiden, forventer de etniske minoritetsforældre, at deres børn bliver boende hjemme i længere tid, sammenlignet med de majoritetsdanske forældre. De etniske minoritetsunge – især drengene – forventer tilsvarende i højere grad at komme til at bo tæt på deres familie som voksne. Modsat er der kun små forskelle i de to grupper af unges forventninger til at flytte permanent til udlandet. De etniske minoritetsunge ser dermed ud til at være mere familieorienterede, men ikke mere globalt orienterede end deres majoritetsdanske jævnaldrende. Den gruppe, der hyppigst forventer at bo og arbejde i udlandet i nogle år og efterfølgende vende tilbage til Danmark, er de majoritetsdanske piger.

Spørger man til de unges fremtidsforventninger, når det kommer til balancen i hverdagen, er der heller ingen særlig familieorientering at spore blandt de etniske minoritetsunge – de tilskriver familien cirka samme betydning som de majoritetsdanske unge. Til gengæld forventer de etniske minoritetsunge sig mere af deres fremtidige arbejdsliv: Markant flere, især blandt pigerne, forventer, at arbejdet vil give livet mening som voksne. Disse unge kvinder klarer sig også bedre i det danske uddannelsessystem end drengene.

Der er også både forskelle og ligheder, når det kommer til de unges fremtidige familiedannelse. I alle grupper forventer langt de fleste at have én partner og at blive gift og få børn. Pigerne forventer dette i endnu højere grad end drengene. Tallene viser også, at større andele af de etniske minoritetsunge dels i højest grad forventer at få én partner, som de er gift med, dels endvidere regner med at få flere børn, når den tid kommer.

Det bliver interessant at følge de unge etniske minoriteter ind i voksenlivet, og se, hvordan deres familiedannelse og familieliv kommer til at forløbe. Det er ikke umuligt, at det for nogle par vil komme til udfordrende forhandlinger: Fx kan det tænkes, at en del hustruer vil være bedre uddannede end deres mænd. Hvis sådanne hustruer også er meget engagerede i deres arbejdsliv – og måske har bedre job end deres ægte-

fæller – hvordan vil disse par så fordele det huslige arbejde imellem sig? Data viser jo, at de 18-årige piger laver klart mere husarbejde end de 18-årige drenge, men vil dette mønster fortsætte ind i voksenlivet, hvis det i højere grad bliver kvinderne, end mændene der kommer til at gøre karriere? I etniske minoritetsfamilier, hvor der eventuelt også vil være flere børn end i majoritetsfamilierne, kan der dermed være lagt op til – potentielt udfordrende – forhandlinger for at få balancen imellem arbejdsliv og familieliv til at falde på plads.

BILAG

BILAG 1 BORTFALDSANALYSE

Der forekommer altid bortfald i spørgeskemaundersøgelser. Bortfaldet sker, når udtrukne personer fx ikke er kontaktbare eller ikke ønsker at deltage i undersøgelsen. Hvis bortfaldet er usystematisk, har det dog ikke så stor betydning for undersøgelsens resultater. Med ”usystematisk” menes, at de personer, som undlader at besvare spørgeskemaet, ikke adskiller sig væsentligt fra de personer, der vælger at besvare spørgeskemaet. Er bortfaldet omvendt systematisk, betyder det, at personer med bestemte karakteristika er underrepræsenterede i data. Derved kan data i mindre grad sige noget om hele populationen.

Som vi beskrev i kapitel 2, er svarprocenten blandt de etniske minoritetsunge 43 pct., og der er dermed et forholdsvis stort – men også forventeligt – bortfald i denne gruppe. Registerdata gør os dog i stand til at sammenligne en række baggrundsvARIABLE på de personer, som hhv. har og ikke har besvaret spørgeskemaet.

Af bilagstabel B1.1 fremgår det, at der, blandt de personer, der har svaret, er en overrepræsentation af indvandrere og en underrepræsentation af efterkommere. Ser vi udelukkende på indvandrerne, er personer, der er kommet til Danmark, efter at de er fyldt 14 år, underrepræsenterede blandt de personer, der har svaret. Derimod er der ikke nogen

større forskel på, i hvilken grad etniske minoritetsunge med hhv. vestlig og ikke-vestlig oprindelse har deltaget i undersøgelsen. De observerede forskelle i bortfaldet for indvandrere og efterkommere er ikke substantielle.

BILAGSTABEL B1.1

18-årige etniske minoritetsunge, som har modtaget spørgeskemaet, fordelt efter, om de er indvandrere eller efterkommere, efter alder ved indvandring og efter oprindelse. Særskilt for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Procent og procentpoint.

	Ej svar	Svar	Forskel
<i>Indvandrere eller efterkommer</i>			
Indvandrere	37	43	7 **
Efterkommere	63	57	7 **
<i>Alder ved indvandring[†]</i>			
0-4 år	32	31	1
5-9 år	26	32	6 *
10-14 år	18	22	5
15+ år	24	15	10 **
<i>Oprindelse</i>			
Ikke-vestlig	86	85	1
Vestlig	14	15	1
Antal observationer	1175	876	

1. ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

Der indgår kun indvandrere i fordelingen på alder ved indvandring (458 indvandrere er i kategorien "ej svar" og 433 i kategorien "svar").

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Denne rapport sammenligner etniske minoritetsunge med unge fra den danske majoritet, hvorfor vi her også sammenligner de to gruppers bortfald med hinanden: Hvis et bortfald i hver af de to grupper af unge (EMU og BFU) er skævt på den samme måde i forhold til de samme variable vil man stadig være i stand til at sammenligne de to grupper med hinanden.

Et første forhold handler om, hvem de unge bor sammen med – om de fx bor med begge forældre, en enlig mor eller ikke længere bor hjemme. Som det fremgår af bilagstabel B1.2, har både EMU og BFU en overrepræsentation af unge, som bor sammen med begge deres forældre, og en underrepræsentation af unge, som ikke bor hjemme. Vi ser også, at den observerede skævhed er stærkest for de etniske minoritetsunge.

BILAGSTABEL B1.2

18-årige, som har modtaget spørgeskemaet, fordelt efter, hvem de bor sammen med. Særskilt for EMU og BFU, og for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Procent og procentpoint.

	EMU			BFU		
	Ej svar	Svar	Forskel	Ej svar	Svar	Forskel
Sammen med begge forældre	46	56	10 [†] ***	45	51	7 ***
Hos mor, der er i nyt par	4	9	4 [†] ***	7	10	2 **
Hos enlig mor	17	18	1	16	13	3 **
Hos far der er i nyt par	1	2	0	2	2	0
Hos enlig far	3	2	1	5	5	0
Ikke hjemmeboende	29	14	15 [†] ***	25	19	6 ***
Antal observationer	1.163	877		1.642	4.266	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Ser vi på, i hvilke regioner de unge er bosat, viser bilagstabel B1.3, at bortfaldet også her har den samme tendens. Fx er unge, der bor i Syd-danmark, overrepræsenterede, mens unge fra Hovedstaden er underrepræsenterede. Det sidstnævnte er forventeligt, da en høj urbaniseringsgrad normalt er forbundet med færre besvarelser i spørgeskemaundersøgelser. Vi ser også, at dette har større betydning for de etniske minoritetsunge, da disse i højere grad bor i hovedstadsområdet.

BILAGSTABEL B1.3

18-årige, som har modtaget spørgeskemaet, fordelt efter regioner. Særskilt for EMU og BFU, og for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Procent og procentpoint.

Region:	EMU			BFU		
	Ej svar	Svar	Forskel	Ej svar	Svar	Forskel
Hovedstaden	47	34	13 [†] ***	30	23	7 ***
Sjælland	8	13	5 ***	16	15	1
Syddanmark	15	24	9 ***	19	24	5 ***
Midtjylland	18	20	1	21	26	5 ***
Nordjylland	4	8	3 **	12	12	0
Ukendt region	7	1	5 [†] ***	4	1	3 [†] ***
Antal observationer	1.184	877		1.704	4.296	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

I forhold til forældrenes socioøkonomiske status viser bilagstabel B1.4 også en skævhed i bortfaldet. Hos de etniske minoritetsforældre har unge, hvis mødre der mangler information om, sjældnere svaret, mens unge med mødre, der er lønmodtagere på lavt niveau, har svaret hyppigere. Blandt fædrene til de unge, der har svaret, er der en overrepræsentation af lønmodtagere på højt niveau. Sammenligner vi EMU og BFU, ser vi, at bortfaldet i forhold til forældrenes socioøkonomiske status er mere skævt for de majoritetsdanske unge. Her er der generelt en overrepræsentation af unge med forældre med høj socioøkonomisk status og en underrepræsentation af unge med forældre med lav socioøkonomisk status.

BILAGSTABEL B1.4

18-årige, som har modtaget spørgeskemaet, fordelt efter mors og fars socioøkonomiske status. Særskilt for EMU og BFU, og for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Procent og procentpoint.

Socioøkonomisk status:	EMU			BFU		
	Ej svar	Svar	Forskel	Ej svar	Svar	Forskel
<i>Mor</i>						
Topleder/selvstændig >9 ansatte ¹				2	3	2**
Selvstændig <10 ansatte	2	3	1	4	4	1
Lønmodtager, højt niveau	2	3	1	8	14	7***
Lønmodtager, mellemniveau	5	5	0	17	27	9***
Lønmodtager, lavt niveau	11	17	6***	32	28	4**
Lønmodtager, andet	13	16	4*	13	10	3**
Arbejdsløs	7	10	3*	3	3	1
Uden for arbejdsstyrke	46	40	6**	16	9	7***
Mangler information	14	6	8†***	6	2	4†***
<i>Far</i>						
Topleder/selvstændig >9 ansatte	1	0	0	5	8	3***
Selvstændig <10 ansatte	6	7	1	8	9	1
Lønmodtager, højt niveau	2	6	4†***	8	15	7***
Lønmodtager, mellemniveau	2	1	1	9	12	3***
Lønmodtager, lavt niveau	13	14	1	28	24	3**
Lønmodtager, andet	12	13	1	17	16	2
Arbejdsløs	7	7	0	3	3	0
Uden for arbejdsstyrke	35	31	3	12	9	4***
Mangler information	22	21	1	9	4	5†***
Antal observationer	1184	877		1701	4294	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

1. Af datasikkerhedshensyn er denne kategori ikke angivet for EMU, da andelen var meget lille.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Ser vi på den skalerede husstandsindkomst og om de unges familier kan kategoriseres som fattige, gentages det billede, som tegnes i tabellen ovenfor⁶. Af bilagstabel B1.5 fremgår det, at der i begge grupper af unge er en underrepræsentation af unge fra fattige familier, og at indkomsten er lavere i de familier, som ikke har svaret. (Se kapitel 3 for definitionen af fattigdom). Der er dermed igen tale om et forholdsvis symmetrisk bortfald i EMU og BFU.

BILAGSTABEL B1.5

Gennemsnitlig årlig husstandsindkomst i 18-åriges familier, samt andelen af fattige familier for 18-årige, som har modtaget spørgeskemaet. Særskilt for EMU og BFU, og for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Kroner, procent og procentpoint.

	EMU			BFU		
	Ej svaret	Svaret	Forskel	Ej svaret	Svaret	Forskel
Husstandsindkomst, kr.	130.392	159.359	28.968 ***	225.718	263.202	37.485 ***
Fattige familier, pct.	34	22	12 [†] ***	14	9	5 ***
Antal observationer	1.083	856		1.636	4.285	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Endelig ser vi på bortfald i forhold til de unges uddannelsesmæssige baggrund. Som nævnt i kapitel 4 viser registerdataanalyser, at unge, der enten ikke har bestået grundskolens afsluttende prøver, eller hvorom vi mangler uddannelsesmæssige oplysninger, i mindre grad har besvaret spørgeskemaet end unge der har afsluttet grundskolen med en bestået prøve fra 9. eller 10. klasse. Denne uddannelsesmæssige skævhed i bortfaldet ses i såvel BFU som EMU. Underrepræsentationen af personer, som ikke har bestået prøven fra 9. klasse blandt svarpersonerne, er større for majoritetsdanske unge end for etniske minoritetsunge. Samtidig er der dog en mindre andel af majoritetsdanske unge, der ikke har bestået en afsluttende grundskoleprøve.

6. For yderligere information om skaleret husstandsindkomst og fattigdom, se Bilag 4.

BILAGSTABEL B1.6

18-årige, som har modtaget spørgeskemaet, fordelt efter grundskoleuddannelse. Særskilt for EMU og BFU, og for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Procent og procentpoint.¹

	EMU			BFU		
	Ej svar	Svar	Forskel	Ej svar	Svar	Forskel
Dumpet 9. klasse	6	3	3 **	4	1	3 [†] ***
Bestået 9. klasse	37	47	10 [†] ***	39	47	8 ***
Dumpet 10. klasse	8	7	1	3	2	1 *
Bestået 10. klasse	28	32	4 *	38	45	8 ***
Information mangler	21	11	10 [†] ***	17	5	12 [†] ***
Antal observationer	1.184	877		1.704	4.296	

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge

1. Her er unge, som har bestået 9. klasse (10. klasse), afgrænset som unge, der har fået mindst 2 i gennemsnitskarakterer i dansk og matematik. Er gennemsnitskarakteren under 2, er den unge ifølge denne afgrænsning dumpet.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Ser vi på sammenhængen imellem afsluttet grundskole, alder ved ankomst, og om man har medvirket i undersøgelsen, er det især sent ankomne unge, der både sjældnere har afsluttet en (dansk) grundskoleuddannelse, og i mindre grad har deltaget i undersøgelsen (ikke vist). EMU-stikprøven er repræsentativ for etniske minoritetsunge, født i 1995, der havde ophold i Danmark i 2014. Nogle af disse unge er dermed kommet til Danmark kort tid forinden, enten sammen med deres forældre eller alene. Disse unge kan dermed godt have afsluttet en grundskoleuddannelse i et andet land end Danmark, men disse oplysninger vil ikke fremgå af de danske registre.

BILAGSTABEL B1.7

18-årige, som har modtaget spørgeskemaet, fordelt efter karakter i 9. klasse i dansk og matematik. Særskilt for EMU og BFU, og for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Procent og procentpoint

	EMU			BFU		
	Ej svar	Svar	Forskel	Ej svar	Svar	Forskel
<i>Dansk</i>						
Uoplyst/mangler	24	14	10 ***	17	6	11 ***
-3-1,99	5	4	1	3	1	2 ***
2-3,99	24	20	4 *	19	11	7 ***
4-6,99	32	39	8 ***	34	36	2
7-12	15	22	7 ***	27	45	18 ***
<i>Matematik</i>						
Uoplyst/mangler	24	14	10 ***	19	7	12 ***
-3-1,99	16	12	4 **	10	5	5 ***
2-3,99	17	17	0	15	11	4 ***
4-6,99	20	21	1	21	22	2
7-12	23	36	13 ***	36	55	20 ***
Antal observationer	1.184	877		1.704	4.296	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Det samme mønster går igen, når vi ser på sammenhængen imellem, hvad de unge der hhv. har, og ikke har, besvaret spørgeskemaet, fik i 9.klasses karakterer i dansk og matematik. Tabellen ovenfor viser tydeligt, at der blandt såvel de etniske minoritetsunge som blandt de majoritetsdanske unge er en overrepræsentation af besvarelser fra unge, der har karakterer på 7 og derover. Tilsvarende har unge, hvorom der ikke er sådanne karakteroplysninger – i nogen tilfælde fordi unge ikke har taget den afsluttende prøve efter 9.klasse – i mindre grad besvaret spørgeskemaet. Tabellen viser også, forskellene imellem de unge der har / ikke har besvaret spørgeskemaet er større blandt de majoritetsdanske unge.

BILAGSTABEL B1.8

18-årige, som har modtaget spørgeskemaet, fordelt på gennemsnit i 9. klasse i dansk og matematik. Særskilt for EMU og BFU, og for unge, som ikke har svaret, og unge, som har svaret. Procent og procentpoint

	EMU			BFU		
	Ej svar	Svar	Forskel	Ej svar	Svar	Forskel
Dansk	4,8	5,3	0,6 ***	5,7	6,6	0,9 ***
Matematik	4,4	5,3	0,9 ***	5,6	6,8	1,3 ***
Antal observationer	895-898	750-752		1.382- 1.411	4.008-4.044	

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Dermed har de unge, der har besvaret spørgeskemaet, i gennemsnit bedre karakterer end de unge, der ikke har deltaget i undersøgelsen. Som det fremgår af ovenstående tabel, har de etniske minoritetsunge, der ikke har besvaret spørgeskemaet, et karaktergennemsnit der er 0,6 lavere i dansk og 0,9 lavere i matematik end de unge, der har svaret. Blandt de majoritetsdanske unge er denne karakterforskel på 0,9 i dansk og 1,3 i matematik. Samlet set kan man dermed sige, at godt nok har de etniske minoritetsunge i klart mindre grad end de majoritetsdanske unge svaret på spørgeskemaet (med 43 pct. imod 72 pct.). De etniske minoritetsunge, der har svaret er dog lidt mere repræsentative for den samlede gruppe end tilfældet er blandt de majoritetsdanske unge.

SAMMENFATNING

Med udgangspunkt i registeroplysninger for alle de etniske minoritetsunge og majoritetsdanske unge, der blev udtrukket til spørgeskemaundersøgelsen, har vi i dette bilag sammenlignet personer, der hhv. har besvaret og ikke besvaret spørgeskemaet. Sammenligningen viser, at der er skævheder i besvarelsene med hensyn til fx familiekarakteristika, og hvilken region man er bosat i. Disse skævheder i bortfaldet er større for etniske minoriteter end for majoriteten.

Vi observerer større forskelle imellem bortfaldet i de to grupper i forhold til forældrenes socioøkonomiske status. Det er også her, der oftest mangler oplysninger for de etniske minoritetsforældre. Dette kan fx skyldes, at forældrene ikke er bosat i Danmark og dermed ikke figurerer i registrene. For både etniske minoriteter og majoritetsdanskere har

unge fra mere velhavende familiers oftere svaret. I forhold til forældrenes status på arbejdsmarkedet er dette bortfald dog mest skævt blandt de majoritetsdanske unge.

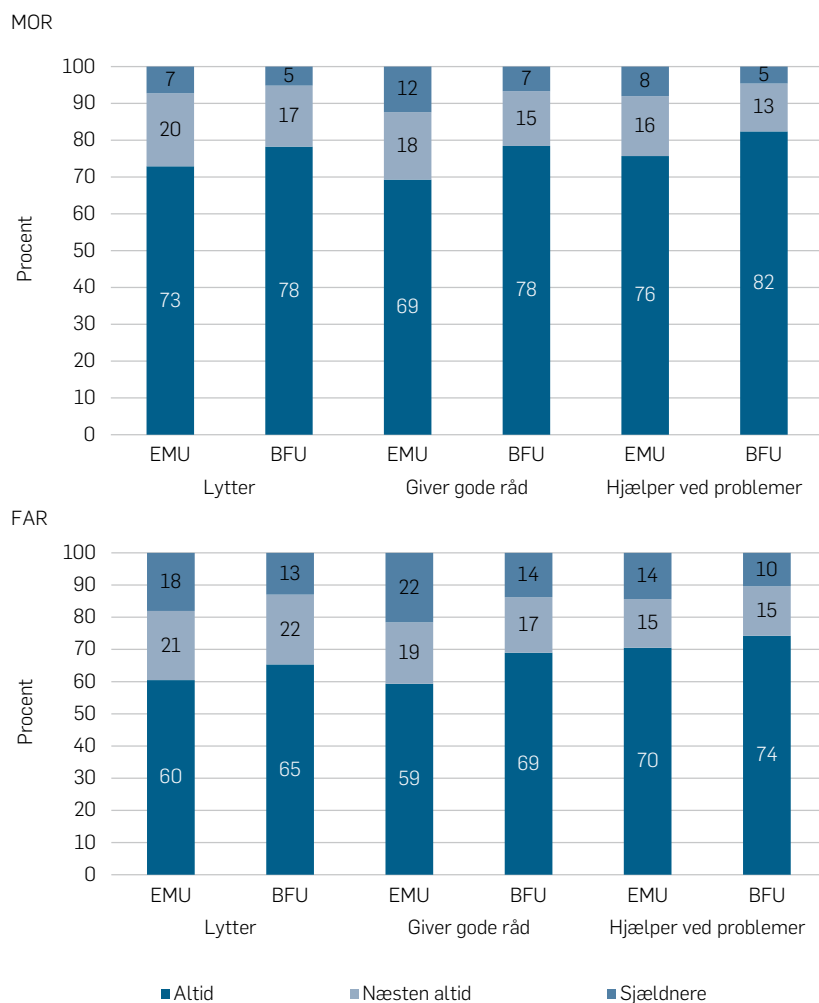
Med hensyn til de unges uddannelsesmæssige position er der store forskelle imellem de unge, der har, hhv. ikke har, deltaget i undersøgelsen. Igen ses det, at de mere ressourcestærke unge i højere grad end andre unge har svaret på spørgeskemaet. Således har fx unge med gode karakterer, eller med en bestået 9.klasses prøve med sig, i højere grad end andre unge svaret på spørgeskemaet. De uddannelsesmæssige forskelle ses blandt begge grupper af unge, men forskellen er mest markant blandt de majoritetsdanske unge. Dette kan knyttes til, at svarprocenten blandt de majoritetsdanske unge er højere grad end blandt de etniske minoritetsunge og der dermed i gennemsnit har skullet mere til, før man ikke har deltaget.

Samlet set er konklusionen, at unge fra de økonomisk mere ressourcestærke familier og unge med en højere grad af uddannelsesmæssig succes er overrepræsenterede i vores data, og derfor vil det billede, som tegnes i denne rapport, være lidt mere positivt, end den faktiske situation. Dette er vigtigt at huske i læsningen af rapporten. Det er dog de samme typer af skævheder i bortfaldet, som vi finder blandt etniske minoriteter og majoritetsdanskere, hvilket er vigtigt for rapportens sammenligninger af de to grupper. Samtidig er der dog en tendens til, at skævhederne er større for etniske minoriteter end for majoritetsdanskere for de socio-økonomiske variable, mens forskellene er mindre, når det gælder bopælsregion.

BILAG 2 FIGURER

BILAGSFIGUR B2.1

18-årige fordelt efter egen vurdering af, hvor ofte forældrene opleves som en ressource. Særskilt for EMU og BFU, opdelt på mor og far samt på former for støtte.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

De unge, som har angivet, at de ikke har kontakt til deres forældre, eller at deres forældre er døde, har ikke svaret på dette spørgsmål.

Antal observationer: Far: EMU 666-764, BFU 5.052. Mor: EMU 854-856, BFU 4.217-4.219.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAGSFIGUR B2.2

18-årige fordelt efter, hvor ofte de har konflikter med forældrene. Særskilt for EMU og BFU, og for drenge og piger. Opdelt på mor og far. Procent.

Anm.: BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

De unge, som har angivet, at de ikke har kontakt til deres forældre, eller at deres forældre er døde, har ikke svaret på dette spørgsmål.

Antal observationer: Far: EMU 764, BFU 4.052. Mor: EMU 851, BFU 4.214.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAGSTABEL B2.1

18-årige fordelt efter antal nære pigevenner. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Antal pigevenner:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ingen	16	2	10	1	6 ***	1
1	10	5	11	6	1	0
2	18	17	20	14	2	3
3-4	26	32	29	32	3	0
5-6	10	22	16	27	6 **	4
7+	20	22	15	21	5 **	1
Antal observationer	426	446	2.160	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAGSTABEL B2.2

18-årige fordelt efter antal nære drengevenner. Særskilt for EMU og BFU, fordelt på køn. Procent og procentpoint.

Antal drengevenner:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ingen	2	24	1	10	0	13† ***
1	4	21	4	18	0	3
1	8	23	8	25	0	2
3-4	21	17	21	28	1	11† ***
5-6	17	9	23	12	6 **	3 *
7+	48	7	41	8	7 **	1
Antal observationer	426	446	2.160	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAGSTABEL B2.3

18-årige fordelt efter, hvor nemt eller svært det er at tale med venner af samme køn. Særskilt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

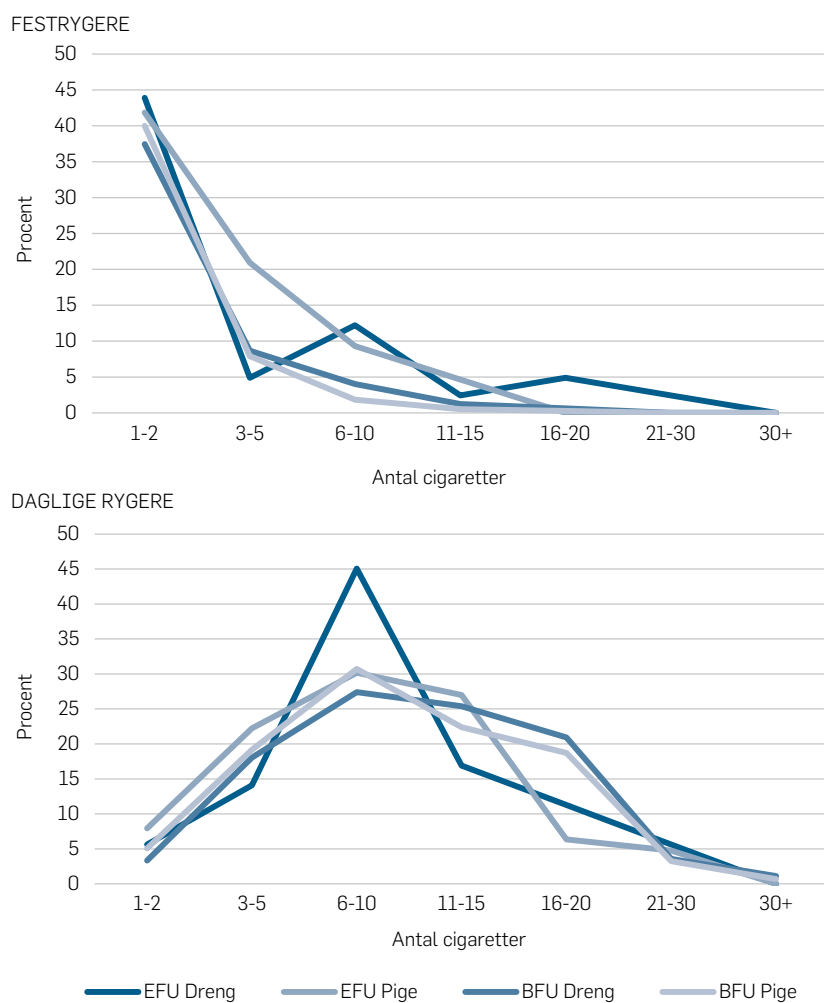
Tale med venner af samme køn:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Meget nemt	43	56	42	57	1	1
Nemt	42	34	48	36	6*	2
Svært	10	6	8	5	2	1
Meget svært	3	3	1	1	2*	2†***
Har ikke personen	1	1	1	1	0	0
Ved ikke	2	1	1	0	1*	1*
Antal observationer	427	448	2.165	2.127		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel. BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAGSFIGUR B2.3

18-årige rygere fordelt efter dagligt cigaretforbrug. Særskilt for festrygere og daglige rygere, og for EMU og BFU. Procent.

Anm.: Figur 1: Baseret på de unge, som i tabel 7.2 har svaret, at de ryger til fester.

Antal observationer for de unge, som ryger til fester: Dreng: EMU 42, BFU 323. Pige: EMU 43, BFU 380.

Det er her vigtigt at bemærke, at langt de fleste unge festrygere ikke ved, hvor mange cigaretter de ryger (ca. 25 pct. af EMU-unge og 50 pct. af BFU-unge).

Figur 2: Baseret på de unge, som i tabel 7.2 har svaret, at de ryger dagligt.

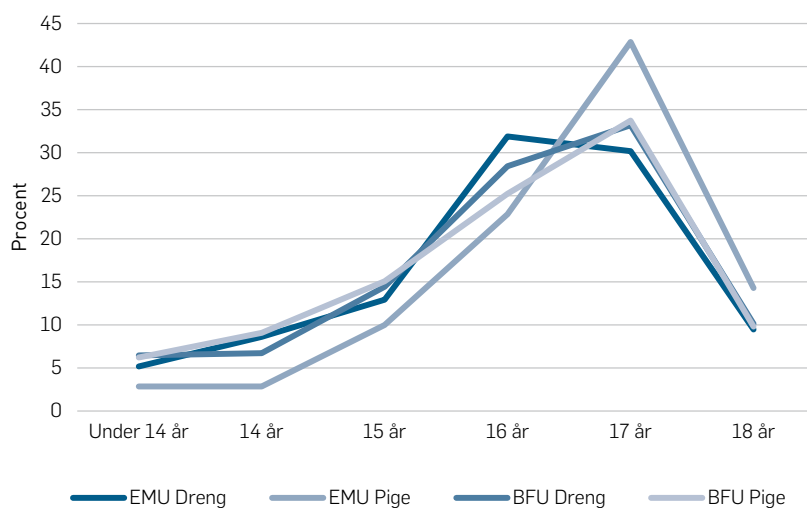
Antal observationer for de unge, som ryger til fester: Dreng: EMU 71, BFU 449. Pige: EMU 63, BFU 433

Der er dog næsten ingen (0-2 pct.) af de daglige rygere, som ikke ved, hvor mange cigaretter de ryger dagligt.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAGSFIGUR B2.4

18-årige, der har røget hash, fordelt efter alder første gang, de røg hash. Procent.

Anm.: Baseret på de unge, som i tabel 7.3 svarede "Ja" til at have røget hash.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Antal observationer: Dreng: EMU 116, BFU 1.115. Piger: EMU 70, BFU 836.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAGSTABEL B2.4

18-årige fordelt efter, hvorvidt de kunne tænke sig at få børn på et tidspunkt. Særsigt for EMU og BFU, og for køn. Procent og procentpoint.

Vil have børn:	EMU		BFU		Forskel	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Ja	93	90	91	88	2	1
Nej	2	5	4	6	2*	2
Ved ikke	5	6	5	6	0	1
Antal observationer	427	448	2.168	2.126		

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$. †: Substantiel forskel.

BFU: Data fra børneforløbsundersøgelsen med majoritetsdanske 18-årige. EMU: Data fra 18-årige etniske minoritetsunge.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Årgang 95. Spørgeskema til de unge.

BILAG 3 INDEKS

STEMNINGEN MELLEM FORÆLDRE

De unge er blevet stillet de tre nedenstående spørgsmål:

1. Din far og mor er ret gode til at snakke sammen
2. Din far og mor bagtaler hinanden (*bagtale = når man taler grimt/skidt om andre*).
3. Din far og mor skændes for tit med hinanden.

De unge har besvaret spørgsmålene ud fra følgende skala:

1. Passer godt
2. Passer delvist
3. Passer ikke

Indekset er et gennemsnit af de unges svar på de tre spørgsmål. For spørgsmål 1 er svarende vendt, således at en høj værdi er ensbetydende med god stemning. Inddelingen er som følger: "God" – indeksscore på 3. "Nogenlunde" – indeksscore mellem 2 og 3. "Ikke så god" – indeksscore mellem 1 og 2.

FORÆLDRES BETYDNING

De unge er blevet stillet de tre nedenstående spørgsmål for henholdsvis mor og far.

1. Dit forhold til din mor/far er vigtigt for dig.
2. Du stoler på din mor/far.
3. Din mor/far spiller en ret stor rolle i dit liv.

De unge har besvaret spørgsmålene ud fra denne skala:

1. Altid
2. Ofte
3. Af og til
4. Næsten aldrig
5. Aldrig

Indekset tager gennemsnittet af de tre besvarelser. Inddelingen er som følger: ”Meget stor” – indeksscore på 1. ”Stor” – indeksscore mellem 1 og 2. ”Mindre” – indeksscore på 2 eller derover.

ROSENBERGS SELF-ESTEEM SCALE

De unge har fået stillet disse 10 spørgsmål:

1. Du er alt i alt tilfreds med dig selv.
2. Fra tid til anden føler du, at du overhovedet ikke dur til noget.
3. Du synes, at du har en del gode egenskaber.
4. Du er i stand til at gøre noget lige så godt som de fleste andre. – Hvor enig er du i det?
5. Du synes, at du ikke har meget at være stolt af.
6. Du føler dig helt nyttesløs fra tid til anden.
7. Du synes, at du er et menneske af en vis værdi, i det mindste lige så værdifuld som andre mennesker.
8. Du ville ønske, at du kunne have mere respekt for dig selv.
9. Alt i alt er du tilbøjelig til at tro, at du er mislykket.
10. Du har en positiv holdning over for dig selv.

De unge har haft følgende svarmuligheder til hvert af spørgsmålene:

1. Meget enig
2. Enig
3. Uenig
4. Meget uenig

Herefter scores spørgsmål 2, 5, 6, 8, 9 omvendt af de øvrige, nemlig: Meget uenig giver 0 point, uenig giver 1 point, enig giver 2 point og meget uenig giver 3 point. Herefter lægges alle point sammen, og man får en score mellem 0 og 30. Scorer man mellem 15 og 25, har man normalt selvværd, mens en samlet score på mindre end 15 betyder lavt selvværd. Vi har derfor valgt at kategorisere de unge, som scorer mere end 25, i en gruppe kaldet ”Højt selvværd”.

BILAG 4 SKALERET HUSSTANDSINDKOMST OG FATTIGDOM

SKALERET HUSSTANDSINDKOMST

Vi arbejder med begrebet *skaleret husstandsindkomst*. Det betyder, at vi i beregningen af husstandens indtægt tager højde for sammensætningen af børn og voksne, som lever i husstanden. Vi benytter en ækvivalensskalering. En ækvivalensskalering tager højde for det fordelagtige i at bo flere i husstanden, hvor man har visse stordriftsfordele. Faktoren til ækvivalensskaleringen beregnes med den samme fremgangsmåde, som Økonomi- og Indenrigsministeriet (2014) benytter:

$$(\text{antal voksne} + \text{antal børn})^{0,6} = \text{ækvivalensfaktorer}$$

Fx har en familie med to voksne og to børn følgende ækvivalensfaktor:

$$(2 + 2)^{0,6} = 2,3$$

Derved kan man beregne den disponible indkomst for en person i husstanden som:

$$\frac{\text{samlet husstandsindkomst}}{\text{ækvivalensfaktoren}} = \text{disponibel indkomst}$$

Ud fra hver persons disponible indkomst beregnes medianindkomsten. Medianindkomsten er den indkomst, hvor 50 pct. af befolkningen har en indkomst, der er højere, og 50 pct. af befolkningen har en indkomst, der er lavere. I denne undersøgelse klassificerer vi en familie som fattig, hvis den (ækvivalensskalerede) disponible indkomst pr. person i husstanden er mindre end 50 pct. af medianen af den (ækvivalensskalerede) disponible indkomst pr. person i børnefamilierne i Danmark.

LITTERATUR

- Akpinar, A. (2003): "The honour/shame complex revisited: Violence against women in the migration. *Womens Studies International Forum*, 26(5), s. 425-442.
- Als Research (2011): *Ung i 2011 – nydanske unges oplevelse af social kontrol, frihed og grænser*. København: Social- og Integrationsministeriet.
- Amundsen, E. & C. Ihlebæk (2007): *Majoritet og minoritet – alkoholbrug blant ungdom utenfor storbyen*. Oslo: Statens institutt for rusmiddel-forskning, 3. SIRUS rapport.
- Andersen, D. (2005): *Kan unge med dårlige læsefærdigheder gennemføre en ungdomsuddannelse?* København: Socialforskningsinstituttet, AP 1.
- Andersen, H.S. (2012): *Housing policy in the Nordic countries and its implication for the housing of immigrants*. Aalborg: Statens Byggeforsknings-institut, Aalborg Universitet.
- Andersen, J.G. (2008): *Holdninger til uddannelse og arbejde blandt unge indvandrere, danskere og deres forældre*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Andersen, L.H. & T. Tranæs (2011): *Etniske minoriteters overrepræsentation i strafferetlige domme*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Benjaminsen, L., M.H. Enemark & J.F. Birkelund (2016): *Fattigdom og afsavn – Om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-*

- fattige*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:05.
- Benjaminsen, L., M.H. Enemark, S.B. Andrade, J.F. Birkelund & D. Andersen (2015): *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark – en registerbaseret kortlægning*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:41.
- Bessias, S. (2014): *Ethnic disparities in Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD) among children born in Denmark*. København: Københavns Universitet.
- Bhatti, Y., J.O. Dahlgaard, J.H. Hansen & K.M. Hansen (2014): ”Hvem stemte og hvem blev hjemme? Valgdeltagelsen ved kommunalvalget 19. november 2013”. Beskrivende analyser af valgdeltagelsen baseret på registerdata. CVAP Working Paper Series 2. København: KORA
- Björnberg, U. & M.H. Ottosen (2013): *Challenges for Future – Family Policies in the Nordic Countries*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:38.
- Boje, T.P. & A. Ejrnæs (2013): *Ulige vægt – arbejde og familie i Europa*. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Bonke, J. (2002): *Tid og Velfærd*. København: SFI – Socialforskningsinstituttet, 02:86.
- Chowbey, P., S. Salway & L. Clarke (2013): ”Supporting Fathers in Multi-Ethnic Societies: Insights from British Asian Fathers”. *Journal of Social Policy*, 42(2), s. 391-408.
- Christoffersen, M.N. (2004): *Familiens udvikling i det 20. århundrede – demografiske strukturer og processer*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:07.
- Constant, A. & C. Larsen (2004): “The Educational Background and Human Capital Attainment of Immigrants”. I: T. Tranæs & K.F. Zimmermann (red.): *Migrants, Work, and the Welfare State*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Danmarks Statistik (2015a): *Vielser og skilsmisser 2014*. København: Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 129.
- Danmarks Statistik (2015b): *Indvandrere i Danmark, 2015*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2012): *Indvandrere i Danmark 2012*. København: Danmarks Statistik.

- Danmarks Statistik (2010a): *Indvandrere i Danmark 2010*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2010b): *Vital Statistic 2009*. København: Danmarks Statistik.
- de Valk, H.A. & F.C. Billari (2007): "Living arrangements of migrant and Dutch young adults: the family influence disentangled". *Population Studies*, 61(2), s. 201-217.
- Deding, M., T. Fridberg & V. Jakobsen (2008): "Non-response in a survey among immigrants in Denmark". *Survey Research Methods*, 2(3), s. 107-121.
- Deding, M. & M. Olsson (2009): Hverdagsliv for 11-årige børn med anden etnisk baggrund end dansk. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:23.
- Dekovic, M., T. Pels & S. Model (2006): *Child rearing in six ethnic families – the multi-cultural Dutch experience*. Lewiston: The Edwin Mellen Press.
- Demant, J. (2007): "Youthful drinking with a purpose. Intersections of age and sex in teenage identity work". *Nordic Studies of Alcohol and Drugs*, 24, s. 149-176.
- Demant, J. & T.M. Krarup (2013): "The structural configurations of alcohol in Denmark: Policy, culture, and industry". *Contemporary Drug Problems*, 40(2), s. 259-289.
- DiCarlo, L. (2007): "The Transition to Adulthood among Turkish Families in Sweden". I: E. Bernhardt, C. Goldscheider, F. Goldscheider & G. Bjerén (red.): *Immigration, Gender, and Family Transitions to Adulthood in Sweden*. New York: University Press of America, s. 157-177.
- Drotner, K. & C. Kobbenaegel (2014): "Toppling hierarchies? Media and information literacies, ethnicity, and performative media practices". *Learning, Media and Technology*, 39(4), s. 409-428.
- Egelund, N. (2010): *PISA 2009 – Danske unge i en international sammenligning - Bind 1, resultatrapport*. København og Frederikshavn: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet og Dafolo.
- Egelund, N., C.P. Nielsen & B.S. Rangvid (2011): *Etniske og danske unges resultater i PISA 2009*. København: AKF – Anvendt KommunalForskning.

- Eich, T. (2010): "A tiny membrane defending 'us' against 'them': Arabic Internet debate about hymenorrhaphy in Sunni Islamic law". *Culture, Health & Sexuality: An International Journal for Research, Intervention and Care*, 12(7), s. 755-769.
- Ejdesgaard, B.A., I. Stephensen, B.F. Jensen, L. Zøllner, V.M. Sørensen, V.B. Lassen & S. Mouazzene (2009): *Unge selvmordstanker og selvmordsadfærd*. Odense: Center for selvmordsforskning.
- Engels, R.C., M. Dekovic & W. Meeus (2002): "Parenting Practices, Social Skills and Peer Relationships in Adolescence". *Social Behaviour and Personality*, 30(1), s. 3-18.
- EVA (2011): *Karakteristik af 10.-klasse-elever*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- Fargues, P. (2001): "Demographic Islamization : Non-Muslims in Muslim Countries". *S.AIS Review*, 21(2), s. 102-116.
- Garssen, J. & H. Nicolaas (2008): "Fertility of Turkish and Moroccan women in the Netherlands: Adjustment to native level within one generation". *Demographic Research*, 19(33), s. 1249-1280.
- Ghumman, S. & A.M. Ryan. (2013): "Not welcome here: Discrimination towards women who wear the Muslim headscarf". *Human Relations*, 66(5), s. 671-698.
- Gilliam, A.L. (2008): "Svinekød, shorts og ballade. Børns forståelse af den danske og den muslimske identitet i skolen". *Tidskrift for Islamforskning – Islam og Uddannelse*, 3, s. 44-65.
- Gonzalez-Lopez, G. (2004): "Fathering Latina sexualities: Mexican men and the virginity of their daughters. *Journal of Marriage and the Family*, 66(5), s. 1118-1130.
- Gundelach, P. & M. Järvinen (2006): *Unge, fester og alkohol*. København: Akademisk Forlag.
- Halman, L., I. Sieben & M.v. Zundert (2012): *Atlas of European values – Trends and traditions at the turn of the century*. Leiden: Brill.
- Halman, L., R. Inglehart, J. Diez-Medrano, R. Luijkx, A. Morena & M. Basanez (2008): *Changing values and beliefs in 85 countries: Trends from the Values Surveys from 1981 to 2004*. Leiden: Brill Publishers.
- Helweg-Larsen, K., E.M. Flachs & M. Kastrup (2007): *Psykisk trivsel, psykisk sygdom – etniske forskelle blandt unge i Danmark*. København: Statens Institut for Folkesundhed.

- Hibell, B., S. Ahlström, O. Balakireva, T. Bjarnason, A. Kokkevi & L. Kraus (2009): *Substance Use Among Students in 35 European Countries*. Stockholm: The 2007 ESPAD Report.
- Hibell, B., U. Guttormsson, S. Ahlström, O. Balakireva, T. Bjarnason, A. Kokkevi & L. Kraus (2012): *The 2011 ESPAD Report – Substance use Among Students in 36 European Countries*. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs.
- Holmberg, L. & B. Kyvsgaard (2003): "Are Immigrants and Their Descendants Discriminated against in the Danish Criminal Justice System?". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, 4(2), s. 125-142.
- Holmberg, T., N. Ahlmark & T. Curtis (2009): "State of the art report" – *Etniske minoriteters sundhed i Danmark*. Odense: Syddansk Universitet, Statens Institut for Folkesundhed.
- Hou, F. & M. Beiser (2006): "Learning the language of a new country: a ten-year study of English Acquisition by South-East Asian refugees in Canada". *International Migration*, 44(1), s. 136-165.
- Hvidtfeldt, C. & M.L. Schultz-Nielsen (2008): "Unge indvandreres brug af det danske uddannelsessystem". I: T. Tranæs (red.): *Indvandrerne og det danske uddannelsessystem*. København: Gyldendal, s. 13-43.
- ILO (2013): Tilgængelig på: www.ilo.org/ilostat. Besøgt 21-06-2015.
- Iversen, H.R. (2006): "Secular religion and religious secularism – a profile of the religious development in Denmark since 1968". *Nordic Journal of Religion and Society*, 19(2), s. 75-92.
- Jakobsen, V. (2015): *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen, En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:17.
- Jakobsen, V. & A. Liversage (2010): *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet – Litteraturstudier og registerdata*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:29.
- Jakobsen, V. & M. Deding (2006): *Indvandreres arbejdsliv og familieliv*. København: Socialforskningsinstituttet, 06:31.
- Jeldtoft, N. (2010): "Lived Islam: religious identity with 'non-organized' Muslim minorities", *Ethnic and Radical Studies*, 34(7), s. 1-18.
- Jenkins, R. (2004): *Social Identity, second edition*. London: Routledge.

- Jenkins, R. (1997): *Retbinking Ethnicity – Arguments and Explorations*. London: Sage Publications.
- Jæger, M.M., M. Munk & N. Ploug (2003): *Ulighed og livsløb : analyser af betydningen af social baggrund*. København: Socialforskningsinstituttet, 03:10.
- Jönsson, L. (2009): "Identifying ethnicity: 'I'm Turkish!'" I: Küçükcan, T. & V. Güngör (red.): *Turks in Europe: culture, identity, integration*. Amsterdam: Turkevi Research Centre, s. 201-222.
- Kakihara, F., L. Tilton-Weaver, M. Kerr & H. Stattin (2010): "The Relationship of Parental Control to Youth Adjustment: Do Youths' Feelings About Their Parents Play a Role". *Journal of Youth and Adolescence*, 39, s. 1442-1456.
- Kavli, H.C. & M. Nadim (2009): *Familiepraksis og likestilling i innvandrede familier*. Oslo: Fafo-rapport 2009:39.
- Korzen, S., L. Fisker & H. Oldrup (2010): *Vold mod unge i danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:32.
- Kulu, H. & A. Gonzalez-Ferrer (2013): "Family dynamics among immigrants and their descendants in Europe: Current research and opportunities". *Families and Societies – Working Paper Series*, 3, s. 1-27.
- Kühle, L. (2006): *Moskeer i Danmark, islam og muslimske bedesteder*. Højbjerg: Forlaget Univers.
- Larsen, J.E. (2005): *Fattigdom og social eksklusion – tendenser i Danmark over et kvart århundrede*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:27.
- Levitt, P. (2001): *The transnational villages*. Berkeley: University of California Press.
- Liversage, A. & M.H. Ottosen (under udgivelse 2017): "Out of Touch – Understanding Post-divorce Relationships between Children and Fathers in Ethnic Minority Families", *Nordic Journal of Migration Research*.
- Liversage, A. (2014a): "Ethnic minority men and fatherhood in a Nordic context". I: Eydal, G. B. and T. Rostgaard (red.): *Caring fathers in the Nordic welfare states – Policies and practices of contemporary fatherhoods*. Bristol: Policy Press.
- Liversage, A. (2014b): "Secrets and lies when ethnic minority youth have a nikah". I: P. Shah (red.): *Family, Religion, and Law – Cultural Encounters in Europe*. London: Ashgate.

- Liversage, A. (2012a): "Muslim divorces in Denmark – finds from an empirical investigation. I: R. Mehdi (red.): *Interpreting divorce law in Islam*. København: DJØF Publishers.
- Liversage, A. (2012b): "Transnational Families Breaking Up: Divorce among Turkish immigrants in Denmark". I: Charsley, K. (red.): *Transnational Marriage: new perspectives from Europe and beyond*, s. 146-160. London: Routledge.
- Liversage, A. & M. Rytter (2014): *Ægteskab og Migration: Konsekvenser af de danske familiesammenføringsregler 2002-2012*. Aarhus: Aarhus Universitets Forlag.
- Liversage, A. & M.H. Ottosen (2014): "Changing times – Family formation processes among Turkish immigrant women and their Danish majority peers". *Journal of Comparative Family Studies*, 45(4), s. 459-474.
- Liversage, A., V. Jakobsen & I.R. Hansen (2011): "Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" – Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinder om uddannelse. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:01.
- Lundström, C. (2007): "Okay, but we are not whores you know": Latina girls navigating the boundaries of gender and ethnicity in Sweden". *Young*, 14(3), s. 203-218.
- Marvasti, A. (2006): "Being Middle Eastern American: Identity Negotiation in the Context of the War on Terror". *Symbolic Interaction*, 28(4), s. 525-547.
- Measham, F. & J. Østergaard (2009): "The public face of binge drinking: British and Danish young women, recent trends in alcohol consumption and the European binge drinking debate". *Probation Journal*, 56(4), s. 415-434.
- Michalak, L. & K. Trocki (2006): "Alcohol and Islam: an overview". *Contemporary Drug Problems*, 33(3), s. 523-562.
- Moldenhawer, B. (2005): "Transnational Migrant Communities and Education Strategies Among Pakistani Youngsters in Denmark". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31, s. 51-78.
- Moxnes, K. (1999): "Børn og skilsmisse: En forandringsproces med konsekvenser". I: L. Dencik & P.S. Jørgensen (red.): *Børn og familier i det postmoderne samfund*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Møller, B. & L. Togeby (1999): *Oplevet diskrimination : en undersøgelse blandt etniske minoriteter*. København: Nævnet for Etnisk Ligestilling.

- Ochocka, J. & R. Janzen (2008): "Immigrant parenting: A new framework of understanding". *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 6(1), s. 85-111.
- Oldrup, H., A. Høst, A.A. Nielsen & B. Boje-Kovacs (2013): *Når børnefamilier sættes ud af deres lejebolig*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:03.
- Oldrup, H., Christensen, M. N., Kristiansen, I. L. & S. V. Østergaard (2016): *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:16.
- Olsson, E., Lundqvist, C., Rabo, A., Sawyer, L., Wahlbeck, O. & L. Akesson (red.) (2007): *Transnationella rum. Diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Boréa.
- Ottosen, M.H. (1997): *Børn i sammenbragte familier. Et studie af forældreskab som social konstruktion*. København: Socialforskningsinstituttet, 97:24.
- Ottosen, M.H. (red.) (2012): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:30.
- Ottosen, M.H. & A. Liversage (2015): "When family life is risky business, immigrant divorce in the women-friendly welfare state". I: T.T. Bengtsson, M. Frederiksen & J.E. Larsen (red.): *Risk and the modern welfare state – sociological investigations of the Danish*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ottosen, M.H., A. Liversage, & R.F. Olsen (2014): *Skilsmissebørn med etnisk minoritetsbaggrund*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 14:18.
- Ottosen, M.H., D. Andersen, K.M. Dahl, A.T. Hansen, M. Lausten & S.V. Østergaard (2014): *Børn og unge i Danmark – velfærd og trivsel, 2014*. København: SFI – det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 14:30.
- Ottosen, M.H., D. Andersen, M. Lausten, L.P. Nielsen & S. Stage (2010): *Børn og unge i Danmark – velfærd og trivsel, 2010*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:20.
- Ozyegin, G. (2009): "Virginal facades: Sexual freedom and guilt among young Turkish women". *European Journal of Women's Studies*, 16(2), s. 103-123.
- Pedersen, S. (1999): "Vandringen til og fra Danmark i perioden 1960-2007". I: D. Coleman & E. Wadensjö (red.): *Indvandringen til*

- Danmark – internationale og nationale perspektiver*. København: Spektrum, s. 233-284.
- Pels, T. (2000): "Muslim families from Morocco in the Netherlands: Gender dynamics and fathers' roles in a context of change". *Current Sociology*, 48(4), s. 75-93.
- Pels, T. & M. De Haan (2007): "Socialization practices of Moroccan families after migration: A reconstruction in an 'acculturative arena'". *Young*, 15(1), s. 71-89.
- Perreira, K.M., K.M. Harris & D. Lee (2006): "Making It in America: High School Completion by Immigrant and Native Youth". *Demography*, 43(3), s. 511-536.
- Petersen, E., E.T. Arcel, G.K.M. Sirazi & J. Schreiner (1970): *Gastearbejder i København*. København: Mellempfolkeligt Samvirke.
- Ploug, N. (2007): *Social arv og social ulighed*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Portes, A. & R.G. Rumbaut (2001): *Legacies: the story of the immigrant second generation*. Berkeley: University of California Press.
- Predelli, L.N. (2004): "Interpreting Gender in Islam A Case Study of Immigrant Muslim Women in Oslo". *Gender and Society*, 18(4), s. 473-493.
- Renzaho, A.M.N., M. McCabe & W.J. Sainsbury (2011): "Parenting, role reversals and the preservation of cultural values among Arabic speaking migrant families in Melbourne, Australia". *International Journal of Intercultural Relations*, 35(4), s. 416-424.
- Salih, R. (2003): *Gender in transnationalism: Home, longing and belonging among Moroccan migrant women*. London: Routledge.
- Schmidt, G. (2004): "Islamic Identity formation among young muslims: The case of Denmark, Sweden and the United States". *Journal of Muslim Affairs*, 24(1), s. 31-45.
- Schultz, J.-H. (2007): *Ungdom og Rus – innvandrerungdom møter norske rusvaner*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Scott, K. & M. Stanfors (2011): "The transition to parenthood among the second generation: Evidence from Sweden, 1990-2005". *Advances in Life Course Research*, 16(4), s. 190-204.
- Sigad, L.I. & R.A. Eisikovitz (2013): "Grandparenting across borders: American grandparents and their Israeli grandchildren in a transnational reality". *Journal of Aging Studies*, 27, s. 308-316.

- Siim, B. & H. Skjeie (2008): "Tracks, intersections and dead ends – Multicultural challenges to state feminism in Denmark and Norway". *Ethnicities*, 8(3), s. 322-344.
- Srna, M. (2008): "Home-Leaving and its Structural Determinants in Western and Eastern Europe: An Exploratory Study". *Housing Studies*, 23(4), s. 615-637.
- Strier, R. & D. Roer-Strier (2010): "Fatherhood in the context of immigration". I: M.E. Lamb (red.): *The role of the father in child development, fifth edition*. Hoboken: Wiley, s. 435-458.
- Støren, L.A. & H. Helland (2009): "Ethnicity Differences in the Completion Rates of Upper Secondary Education: How Do the Effects of Gender and Social Background Variables Interplay?". *European Sociological Review*, 25(5), s. 1-16.
- Suárez-Orozco, C. (2006): "Gendered Perspectives in Psychology: Immigrant Origin Youth". *International Migration Review*, 40(1), s. 165-198.
- Sundhedsstyrelsen (2011): *Den nationale sundhedsprofil 2010 – Hvordan har du det?* København: Sundhedsstyrelsen.
- Vedsted-Hansen, J. (2006): "Familiesammenføring". I: E. Christensen, K. Hallberg, G. Homann, K. Kjær, I. Koch, N. Lassen, P. Mikkelsen, H. Thomassen & J. Vedsted-Hansen (red.): *Udlandingeret*. København: Jurist- og Økonomforlagets Forlag
- Verdon, S., S. McLeod & A. Winsler (2014): "Language maintenance and loss in a population study of young Australian children". *Early Childhood Research Quarterly*, 29, s. 168-181.
- Vertovec, S. (2004): "Cheap calls: the social glue of migrant transnationalism". *Global Networks*, 4(2), s. 219-224.
- Walle, T. (2004): "Virginity vs. Decency: continuity and change in Pakistani men's perception of sexuality and women.". I: F. Osella, C. Osella & R. Chopra (red.): *South Asian Masculinities. Context of change, Sites of Continuity*. New Delhi: Women Unlimited, s. 96-131.
- Webb, R.T., S. Antonsen, C.B. Pedersen, P.L.H. Mok, E. Cantor-Graae & E. Agerbo (2016): "Attempted suicide and violent criminality among Danish second-generation immigrants according to parental place of origin". *International Journal of Social Psychiatry*, 62(2), s. 186-197

- Webb, R.T., S. Antonsen, P.L.H. Mok, E. Agerbo & C.B. Pedersen (2015): "National Cohort Study of Suicidality and Violent Criminality among Danish Immigrants". *PLoS ONE*, 10(6), s. 1-17.
- World Values Survey (2015): *WVS Database*.
- Yuval-Davis, N. (1997): *Gender and Nation*. London: Sage.
- Zorlu, A. & C.H. Mulder (2011): "Ethnic Differences in Leaving Home: Timing and Pathways". *Demography*, 48(1), s. 49-72.
- Zwirs, B.W., H. Burger, J.K. Buitelaar & T.W. Schulpen (2006): "Ethnic differences in parental detection of externalizing disorders". *European Child and Adolescent Psychiatry*, 15(7), s. 418-426
- Øia, T. & V. Vestel (2007): *Møter i det flerkulturelle*. Oslo: NOVA Rapport 21/07.
- Østergaard, J. (2008): *Youth, binge drinking and the parents paradox*. København: Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2016

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Nogle rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 16:01 Skårhøj, A., A.-K. Højen-Sørensen, K. Karmsteen, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken*. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-352-7. e-ISBN: 978-87-7119-353-4. Pris: 160,00 kr.
- 16:02 Andersen, D., M.B. Holtet, L. Weisbjerg & L.L. Eriksen: *Alkoholbehandling til socialt udsatte borgere. Systemets tilbud i borgerperspektiv*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-354-1. e-ISBN: 978-87-7119-355-8. Pris: 170,00 kr.
- 16:03 Baviskar, S., M.N. Christoffersen, K. Karmsteen, H. Hansen, M. Leth-Espensen, A. Christensen & J. Brauner: *Kontinuitet i anbringelser. Evaluering af lovændringer under Barnets reform, delrapport 1*. 128 sider. e-ISBN: 978-87-7119-356-5. Netpublikation.
- 16:04 Niss, N.K., K.I. Dannesboe, C.P. Nielsen & C.P. Christensen: *Evaluering af inklusionsindsatsen i Billund Kommune*. 132 sider. e-ISBN: 978-87-7119-357-2. Netpublikation.
- 16:05 Benjaminsen, L., M.H. Holm & J.F. Birkelund: *Fattigdom og afsavn. Om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige*.

- 336 sider. ISBN: 978-87-7119-358-9. e-ISBN: 978-87-7119-359-6. Pris: 320 kr.
- 16:06 Keilow; M., M. Friis-Hansen, S. Henze-Pedersen & S. Ravn: *Inklusionsindsatser i folkeskolen. Resultater fra to lodtrækningsforsøg*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-361-9. e-ISBN: 978-87-7119-362-6. Pris: 130 kr.
- 16:07 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen "Forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge". Projekt "Øget udbytte" på Julemærkehjemmene*. 130 sider. e-ISBN: 978-87-7119-363-3. Netpublikation.
- 16:08 Andersen, D, K. Markwardt, L.B. Larsen & M.A. Svendsen: *Vel-færdsteknologi i plejeboliger. Borger, medarbejder og økonomisk perspektiv*. 200 sider. e-ISBN: 978-87-7119-364-0. Netpublikation.
- 16:09 Amilon, A & A.G. Jeppesen: *Økonomisk udsatte pensionister. Levevilkår blandt økonomisk dårligt stillede pensionister*. 98 sider. ISBN: 978-87-7119-365-7. e-ISBN: 978-87-7119-366-4. Pris: 100 kr.
- 16:10 Bille, R.: *Implementering af beskæftigelsespolitik i Danmark*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-369-5. Netpublikation.
- 16:11 Bach, H.B., L. Mehlsen & J. Høgelund.: *Evidens om effekten af indsatser for ledige seniorer*. 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-370-1. Netpublikation.
- 16:12 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparathed. En systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4*. 172 sider. ISBN: 978-87-7119-371-8. e-ISBN: 978-87-7119-372-5. Pris 170 kr.
- 16:13 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. En systematisk forskningsoversigt, nr. 4 af 4*. 134 sider. ISBN: 978-87-7119-373-2. e-ISBN: 978-87-7119-374-9. Pris: 130 kr.
- 16:14 Højen-Sørensen, A.-K., L. J. Kristiansen, A.-M.K. Jørgensen & R.E. Wendt: *Kortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinavisk dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2014*. 107 sider. e-ISBN: 978-87-7119-375-6. Netpublikation.
- 16:15 Larsen, M., H. Holt, M.R. Larsen: *Et kønsøpdelt arbejdsmarked. Udviklingsstræk, konsekvenser og forklaringer*. 170 sider. ISBN: 978-87-7119-376-3. e-ISBN: 978-87-7119-377-0. Pris: 170 kr.

- 16:16 Oldrup, H., M.N. Christoffersen, I.L. Kristiansen, S.V. Østergaard: *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016*. 256 sider. ISBN: 978-87-7119-378-7. e-ISBN: 978-87-7119-379-4. Pris: 250,00 kr.
- 16:17 Oldrup, H., S. Frederiksen, S. Henze-Pedersen & R.F. Olsen: *Indsat far udsat barn. Hverdagsliv og trivsel blandt børn af fængslede*. 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-380-0. Netpublikation.
- 16:18 Thomsen, J.-P. (red): *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet. Årgang 95 – Forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-383-1. e-ISBN: 978-87-7119-384-8. Pris: 290,00 kr.
- 16:19 Hansen, H, C.P. Christensen & T. Termansen: *Evaluering af Feedback-Informed Treatment ved Silkeborg Kommunes Familiecenter*. 77 sider. e-ISBN: 978-87-7119-385-5. Netpublikation.
- 16:20 Højen-Sørensen, A.-K., K.S. Kohl, K.M.V. Dahl, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Lige Muligheder – Udsatte børn og unge. Afsluttende evaluering*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-386-2. e-ISBN: 978-87-7119-387-9. Pris: 180,00 kr.
- 16:21 Bagger, S., K.S. Kohl, M.T. Strande & K. Karmsteen: *Anbragte børns skolegang på intern skole*. 89 sider. e-ISBN: 978-87-7119-388-6. Netpublikation.
- 16:22 Rangvid, B.S.: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed – afsluttende rapport*. 103 sider. e-ISBN: 978-87-7119-389-3. Netpublikation.
- 16:23 Fridberg, T & J.F. Birkeund: *Pengespil og spilleproblemer i Danmark 2005-2016*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-390-9. e-ISBN: 978-87-7119-391-6. Pris: 180,00 kr.
- 16:25 Karmsteen, K., C.J.de Montgomery & J.H. Pejtersen: *Anbragte unges overgang til voksenlivet II. Kvantitativ evaluering af to efterværnsinitiativer under efterværnspakken*. 80 sider. ISBN: 978-87-7119-393-0. e-ISBN: 978-87-7119-394-7. Pris 80,00 kr.
- 16:26 Jensen, D.C., M.J. Pedersen, J.H. Pejtersen & A. Amilon: *Indkredsning af lovende praksis på det specialiserede socialområde*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-395-4. e-ISBN: 978-87-7119-396-1. Pris: 130,00 kr.
- 16:27 Jakobsen, V. & M.R. Larsen: *Boligsociale indsatser og buslejestøtte. En effektevaluering af Landsbyggefondens 2006-2010-pulje*. 172 sider.

- ISBN: 978-87-7119-397-8. e-ISBN: 978-87-7119-398-5. Pris: 170,00 kr.
- 16:28 Henze-Pedersen, S., C.B. Dyssegaard, N. Egelund & C.P. Nielsen: Inklusion – set i et elevperspektiv. En kvalitativ analyse. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-403-6. Netpublikation.
- 16:29 Nielsen, C.P. & B.S. Rangvid: *Inklusion i folkeskolen. Sammenfatning af resultaterne fra Inklusionspanelet*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-404-3. e-ISBN: 978-87-7119-405-0. Pris 130,00 kr.
- 16:30 Siren, A., M. Bjerre, H.B. Nørregård, N.K. Niss & H.H. Lauritzen: *Forebyggelse på aldrerådet. Evaluering af forebyggelse af fysisk, social og psykisk mistrivsel blandt ældre borgere*. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-406-7. e-ISBN: 978-87-7119-407-4. 160,00 kr.
- 16:31 Olsen, R.F., K.M.V. Dahl & M.H. Poulsen: På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer gør en forskel i ungdommen? 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119-408-1. Netpublikation.
- 16:32 Kohl, K.S., M.L. Kessing, L. Fynbo, D. Andersen, A. Schmidt, M.N. Jensen & M.C. Munkholm: *Stofmisbrugsområdet i et brugerperspektiv*. 210 sider. e-ISBN: 978-87-7119-411-1. Netpublikation.
- 16:33 Henze-Pedersen, S., K.S. Kohl, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Implementering af Multifunc. Et behandlingsprogram til unge med svære adfærdsvanskeligheder*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-413-5. e-ISBN: 978-87-7119-414-2. Pris 180,00 kr.
- 16:34 Amilon, A., J.F. Birkelund, G. Christensen, A.G. Jeppesen & K. Markwardt: *Kapaciteten i den sociale stofmisbrugsbehandling*. 142 sider. e-ISBN: 978-87-7119-415-9. Netpublikation.
- 16:35 Fridberg, T. & J.F. Birkelund: *Pengespil blandt unge i Danmark 2007-2016. En undersøgelse af 12-17-åriges spil om penge og risikable spilleadfærd*. 192 sider. ISBN: 978-87-7119-416-6. e-ISBN: 978-87-7119-417-3. Pris 190,00 kr.
- 17:01 Lausten, M. & T. Jørgensen: Anbragte børn og unges trivsel 2016. 60 sider. ISBN: 978-87-7119-420-3. e-ISBN: 978-87-7119-421-0. Pris 60,00 kr.
- 17:02 Lyk-Jensen, S.V., M. Bøg & M.R. Lindberg: *Børn, der oplever vold i familien. Omfang og konsekvenser*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-409-8 e-ISBN: 978-87-7119-410-4. Pris 140,00 kr.
- 17:03 Benjaminsen L., T.M. Dyrby, M.H. Enemark, M. T. Thomsen, H.S. Dalum & U.L. Vinther: *Housing først i Danmark. Evaluering af*

- implementerings- og forankringsprojektet i 24 kommuner. 200 sider. e-ISBN: 978-87-7119-418-0. Netpublikation.*
- 17:04 Liversage, A: *Voldsförebyggelse på botilbud og forsorgshjem. 185 sider. e-ISBN: 978-87-7119-422-7. Netpublikation.*
- 17:05 Fridberg, T & M. Larsen: *Frivillige i hjemmeværnet 2016. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-423-4. e-ISBN: 978-87-7119-424-1. Pris 160,00 kr.*
- 17:06 Winter, S.C.: *Gør skoleledelse en forskel? Ledelse af implementering af folkeskolereformen. E-ISBN: 978-87-7119-425-8. Netpublikation.*
- 17:07 Hansen, A.T., V.M. Jensen & C.P. Nielsen: *Folkeskolereformen: Elevernes faglige deltagelse og interesse. En kvantitativ analyse af elevernes faglige deltagelse og interesse før og efter reformen. E-ISBN: 978-87-7119-426-5. Netpublikation.*
- 17:08 Liversage, A. & C.P. Christensen: *Etniske minoritetsunge i Danmark. En undersøgelse af årgang 1995. E-ISBN: 978-87-7119-431-9. Netpublikation.*

ETNISKE MINORITETSUNGE I DANMARK

EN UNDERSØGELSE AF ÅRGANG 1995

Denne rapport tegner et bredt billede af 18-årige etniske minoritetsunges liv i Danmark i dag, sammenlignet med jævnaldrende fra den danske majoritet. Rapporten kommer rundt om en lang række emner som familieforhold og -ressourcer, uddannelse, helbred og trivsel, venner og fritidsliv, stoffer, alkohol og kriminalitet samt seksualitet og forventninger til fremtiden.

Helt overordnet viser undersøgelsen, at de etniske minoritetsunge ofte har færre ressourcer, oftere bor i større familier, og oftere har et liv, hvor der er mere markant forskel imellem de to køn, sammenlignet med situationen blandt de majoritetsdanske unge.

Undersøgelsen bygger primært på spørgeskemabesvarelser fra knap 900 unge med baggrund i 118 forskellige lande. Forskerne har sammenlignet besvarelserne med svar fra SFI's store forløbsundersøgelse af årgang 1995, der rummer svar fra 4000 majoritetsdanske unge.

Dataindsamlingen blandt de etniske minoritetsunge er finansieret af satspuljemidler, og SFI har selv finansieret analyserne og udarbejdelse af rapporten.